

The history of Rhodes, printed in Ulm in 1496, is the Library's only example of gold decoration of a tawed-skin binding. The first use of gold tooling in Germany occurred after about 1540. Before that time, books such as this were stamped in blind and then gilded with a brush in the Oriental manner.

This method of gilding was widely used by Venetian binders, who were strongly influenced by Turkish and Arabic binding techniques. It is not unusual to find early German books in contemporary Italian bindings, and early Italian printed books in German or French bindings, indicating that the early book trade was quite mobile.

Magister Rhodi
Guillielmus Caoursin
vicecancellarius Rhodi.
Editio historiarum

Guillelmi Caoursin Rhodiorum Vicecancellarij: obsidionis Rhodie Urbis descriptio.

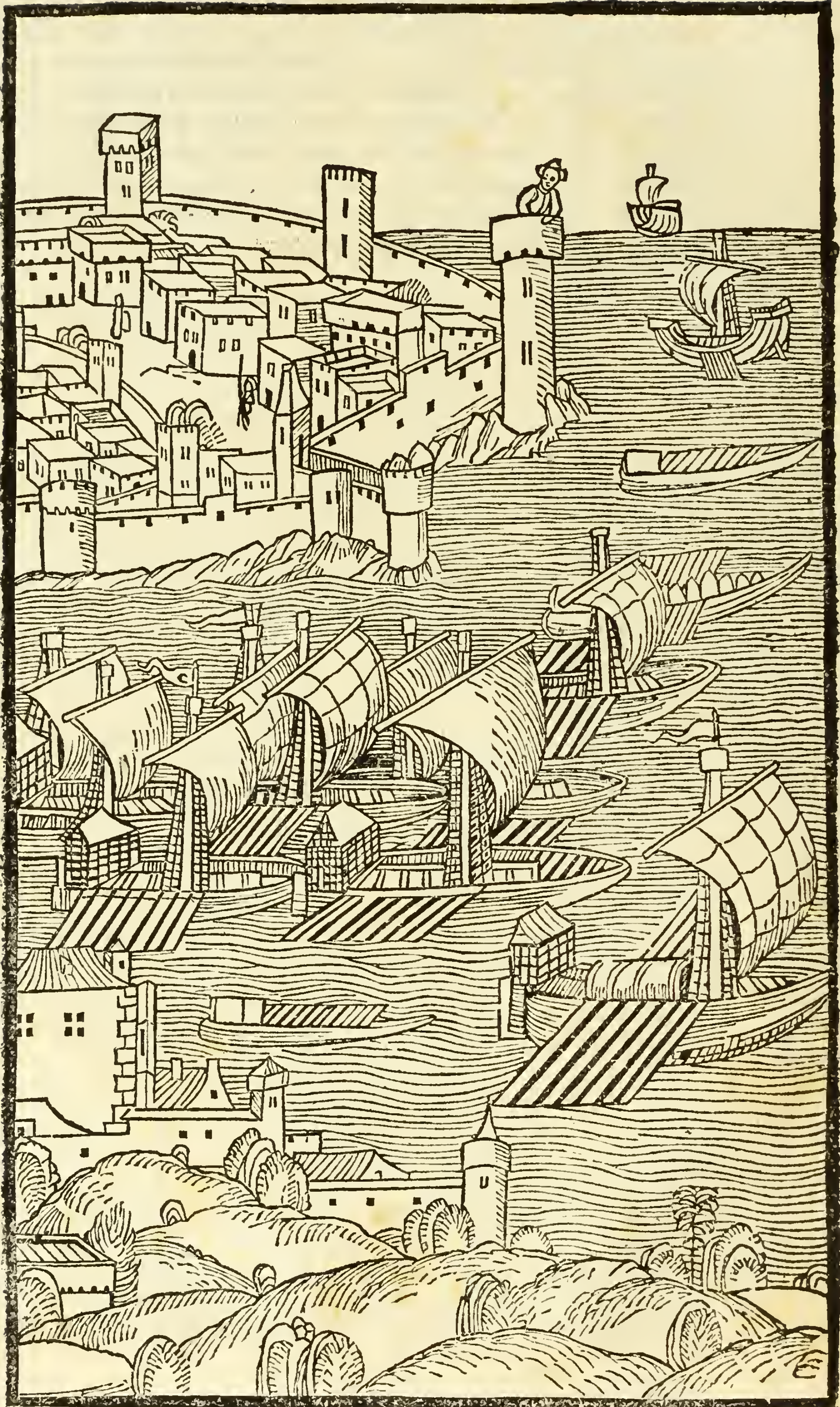

Rhodie urbis obsidionem descripturus: causas in primis narrare institui. que turchorũ tirannum machometem potissime impulerunt: vt tanto conatu Rhodios aggrederetur. Licet enim cum thurcis non parua discidia rhodij habuerint: cum eo tamen (qui nũc imperat: post constantinopolis expugnationem) grauia gessere bella. Inimicus quidẽ vires indies augens: insolentior redditur. cumqʒ quatuor et viginti annorũ curriculo complures sibi vicinas ditiones subegisset: animo inflatus egre admodũ tulit. Rhodiam vrbem equitumqʒ iherosolimorum ditionem finitimam: eius imperio liberam absolutamqʒ esse. Maxime ꝙ diuerso tempore quatuor classibus instructis. castella ⁊ rhodiorum agros inuaserit obsederit ac oppugnauerit: ex quibꝰ ignominiam discrimen et cladem reportauerit. ex thurcis namqʒ multi trucidati: palo suffixi: furcis suspensi: sagittis affecti. lapidibusqʒ cesi: calamis perustis suffossi, gladijs obiecti: membratim discerpti perierunt. et sic terra mariqʒ succubuerũt hostes. Conspecta igitur rhodiorum militum generositate: qđ vi assequi nõ potuit dolo versuciaqʒ tentare decreuit. Sepius submissis greculis: qui sibi parent confederationem cũ rhodijs inire equa conditione promissa: dummodo quidpiam tributi titulo concederetur. Cum vero reiectum vectigal sepenumero videret. arte pacem tractat eam ratam habet: si tacita tributi conditione orator Hierosolimorum cum munusculis tribunal suum adeat. Arbitratus quidem se munera tributi titulo accepturũ: que rhodiorũ magister munera vocitaret, fallitur quoqʒ hostis hoc commento: nec rhodij conditionem recipiunt. eiqʒ coniungi contempnũt: qui fidẽ christi persequitur quã ipsi ex professionis voto tutantur: defendũt et iuuant. His de causis rabidus hostis: odium contra rhodios inexorabile concepit. menteqʒ destinauit vrbem si posset perdere: ⁊ rhodiorũ nomen penitus delere. Impulsus quoqʒ est quorundã persuasionibus qui ad thurcos defecerant: abditaqʒ vrbis cognouerant. Inter quos primũ locum obtinuit vir nepharius ⁊ perditi ingenij Anthonius meligalo rhodius non infimo loco natus: qui rem domesticam iampridem dilapidauerat. Is rei domestice penuria ductus: diutius cogitans. quonam modo rhodijs infestus esset: ⁊ patrie cladem afferret. vrbis propugnacula turres menia abdita loca munitiones diligẽtius speculatus: ciuitatis situm edifitiaqʒ describẽs ad thurcuʒ traiecit. Constantinopoli quoqʒ degens: vane policitationis spe vrbis potiunde data quendam bassiam greculum ex nobili paleologorum familia natũ: ad nephandum facinus allexit. Sequutus est huius vestigia euboicus quidã demetrius sophiano: vir quidã superstitiosus ⁊ maleficus. qui post euboycam direptionem ad thurcum defecit: aliquando rhodi habitauit. ⁊ postea nuncij nomine de pace tractauit: hic etiam suasor obsidionis extitit. Exactis itaqʒ his inordinandis suadendisqʒ annis tribus: tandẽ res bassie placuit. Profuit ad id inducendũ apostatarum pluriomorũ qui fidem abnegauerant iniquitas: qui peruersorũ suasus probarunt. Asserebat proditor Anthonius: vrbem nonullis locis veteribus muris vetustate collapsis facile inimico patere ac paucos ciues defensoresqʒ adesse et plerũqʒ commeatuum triticiqʒ penuria laborare: subsidia a longinquis regionibus rho

dios expectare que tempori adesse nō poterint. Idē testatur demetrius: id quoqꝫ sequaces astipulantur. his iactis fundamentis: suadebant facinus aggredi oporte re. Dum hec bisantij agitarentur: rhodiorū clarissimus princeps ac magister. Pe trus Daubussou. vir quidē magno & excellenti ingenio ac prudentia preditus: illu stri familia apud galliam celticam natus (quem ea nō latebant) diuino instinctu edoctus: vetustiora vrbis loca delapsa & minꝰ munita. toto triennio magnifice ere xit muniuit & ampliauit: excogitauitqꝫ frumenti vini & comeatuū magnam copiā comparare. Religiososqꝫ & mercenarios milites accire: quo vrbē tueretur. pro qui bus deuehendis & conducendis: epistolas mandatorias ad diuersas orbis prouin cias destinauit. Ita nutu dei & magistri opera: ciuitas munitur. cōmeatus cōparā tur: naues ac milites ad tuitionē accedunt. Proditor Anthonius horum inscius: arbitratus omnia apud rhodios negligētius preteriri. Instigat bassiam vt prope ret & rem memoratu dignā aggrediatur: idipsuꝫ suadere conatur demetrius. Quo effectū est: vt bassiam ad thurcuꝫ ea ex ordine referret. Sepius quoqꝫ inter thurci satellites re agitata de rhodie vrbis expugnatione consultatur: de qua varia orit sententia. quibusdam narrātibus: rem penitus inanem esse. nec id posse facile con sequi: ob vrbis magnificenciam & militum generositatem. qui asiaticis pares cen seri nō debent: quibus mortē potius oppetere q̄ aliquid turpiter inbecilloqꝫ agere animo est. Alijs rem facileꝫ causis certis affirmātibus: nec tam paruo tpe quibus uis magistrum puidisse. Quare si cum celeritate atqꝫ diligentia exercitus mariti mus atqꝫ terrestris comparetur: vrbem haud dubio expugnaturum iri putāt. Ac cersiuntur ad hanc consultationem diffiniendā: machinarū viri periti. Inter quos numeratus est Georius vir vafro subtiliqꝫ ingenio: qui ex chrijs ad thurcū dudū defecerat. Constātinopoli quoqꝫ degens: vxorem & liberos nutriebat. a thurco di lectus: & plurimis gratijs dotatus. Is aliquādo rhodi fuerat: vrbemqꝫ tabula de signauerat. sed tunc nō tam munita fuerat. preterierant namqꝫ anni viginti ab eo tempore quo eam viderat. Descripserunt quoqꝫ & thurci iussu plures egregij arti fices rhodie vrbis situm: sed Georius cunctos superauit. Magnis itaqꝫ rationibꝰ adductis: vicit tandem sententia. vt vrbis oppugnatio vi magna fieret: huic fun damento inherentes. nullos tam crassos muros esse. qui machinarum impetu de moliri non queant. magnamqꝫ thurci esse potentiam: qui duo imperia duodecim regna tot prouincias totqꝫ vrbes subegit. hostem quoqꝫ nō parum mouit: rhodie vrbis situs: ad comparandas classes aptissimus. insuleqꝫ celebritas: magnis laudi bus ab antiquis predicata. quā ob loci magnificētiam aerisqꝫ salubritatem: & ad orientis prouincias subigendas comoditatē. potentes quōdam rhomani: beniuo lam & sibi amicam reddidere. Putatqꝫ si hac potitus fuerit: finitimis subactis diti onibus fines suos per egeum ioniumqꝫ facile pelagus prolaturum. Resistentibus itaqꝫ quibusdam preclaris bassijs: in sinistrum presagientibus. classis instauratur: exercitusqꝫ comparatur. Decretūqꝫ est: vt milites terrestre iter faciant: traiectoqꝫ helesponto per asiam in litiam (que rhodiorum insule adiacet) pergāt. Et per fre tum litium a phisco antiqua continentis ciuitate duo & viginti milibus passuum distante: rhodium nauigent. reliquus vero machinarum & belli ingeniorum appa ratus: cū parte copiarū classe deuehitur. Bassia paliologus expeditionis prefectus classem conscendens Anthonium perquiri iubet: quem paulo ante mortem turpi ter obijsse comperit. accersito igitur Demetrio: satellitem adhibet. Tunc passim ru mor exijt: classem & copiosum exercitum in rhodios parari. Thurcus vt hec res la teret: aditus portus & passus custodit: prohibetqꝫ ne quis nunciū deferat. Sed nō

valuit eius astucia magistri solertiā prohibere: qui assiduis literis ꝛ nūcijs ex thurchia apparatum intelligit. nōnulli quoqꝫ ex nuncijs: in dolo versati sunt. Nam cū exercitus in licia degeret classem operientes: affirmarunt vita thurcum excessisse ꝛ alijs de causis exercituꝫ illic adesse. Dum hic rerum status esset: summa cura princeps noster hostium dolos acute prospitiens. cuncta disponit: ꝛ de presidijs langonis castelli sancti Petri feracli lindi monoliti ordinat. que loca defensoribus commeatibus machinis ꝛ ceteris bello aptis muniuntur: omnis plebs cum supellectili rhodum ꝛ opida intrat. ordei quod maturum fuit colligitur quantocius frumentū crudum (nondum enim messis aderat) quod vrbem circūdabat prout cuilibet facultas fuit populus eradicat colligit ꝛ in domos portat.

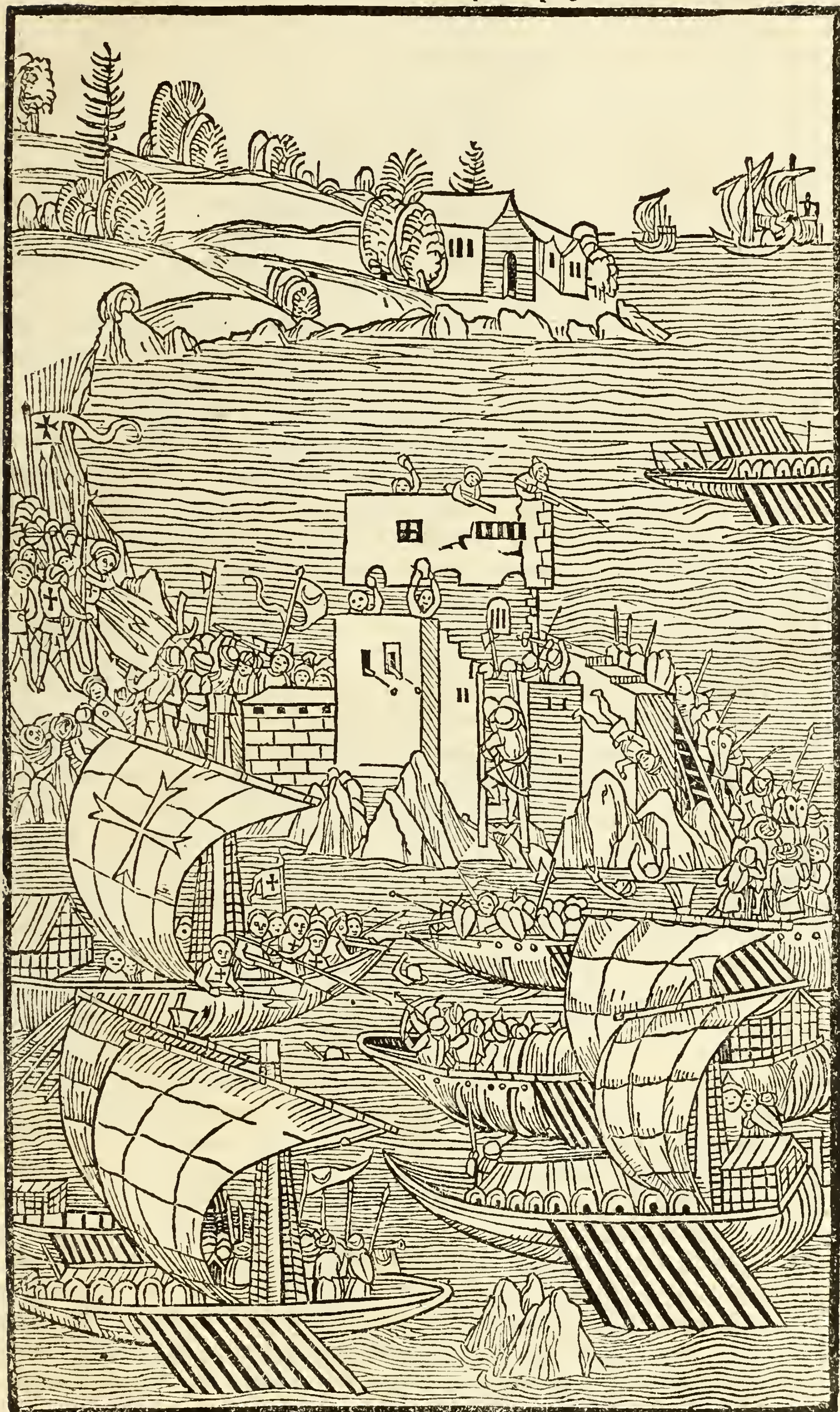
Classis in mari veniens.

Dum hec magno cũ tumultu agerẽtur: vigil in specula mõtis qui in occidente ver
git sacello sancti stephani sacri nunciat classem apparere extensisq3 velis nauigare.
Magna quippe populi frequẽtia ad hoc spectãdũ ꝯcurrit: tota ciuitate trepidatur.
populiq3 clamore cũcta resonãt: classis phiscũ nauigare ꝑerãs. vt milites qui ter
restre iter fecerãt ꝯscendãt: ꝛ rhodiorũ vrbẽ freto trãsacto nauigẽt repente velis cõ
uersis: ad nostra declinat littora. Apulit itaq3 ea classis veloꝝ centũ. Decimo calẽ
das iunij anno incarnationis verbi domini millesimoquadringentesimooctuage-
simo. militeq3 primũ in terrã exposito: In vertice mõtis sancti stephani ꝛ circa eiꝰ
montis coles castrametati sunt. machinas quoq3 ꝛ bellica ingenia in littus exone
rãt: eo in loco quẽ ab ipso monte defluens aqua abluit. qui ab rhodijs obice colis
spectari non potest. His peractis: pars ad deuehendum terrestrẽ exercitum phiscũ
nauigat. In classis aduentu. quidã thurci equestres pedestresq3 versus vrbis me-
nia audacia quadã freti irruũt. eruptione aũt a nr̃is facta: hostes fugãtur fundũtur
quidã quoq3 ex eis trucidãtur. Postea dũ nostri ꝯmessarẽtur: altera eruptione fa
cta: thurci ꝓpellũtur cadũtq3 nõnulli. ex nostris vero miles vnus perijt: qui incau
tius manũ ꝯserebat: cuius spolia ꝛ cadauer nostri sibi vẽdicãt: thurci aũt capite ab
sciso illud lancee suffigũt ad suos quoq3 cũ plausu reuertũtᷣ. Postridie eiusdẽ diei
qua classis appulit: hostes tres ingẽtes machinas i ortis ecclesie sancti anthonij vi
cinis arboribus omnis generis fructuũ cõsitis collocãt. turriq3 quoq3 sancto Nico
lao dicatã: in vertice molis sitã oppugnare conãtur. easq3 machinas ligneaꝝ mu-
nitionũ ꝓpugnaculis operiũt: defendũtq3. Nostri vero munimẽtis que repara vo
cãt ꝯspectis: tria tormẽta que bombarde vocanṫ ab hostiũ dextra in ortulo palacij
militum auerniorũ statuũt. Eiusq3 diei diluculo: Georius machinaꝝ egregius arti
fex (de quo habitus est sermo) repente ad fosse ripam (que magistri palaciũ mu-
nit) visus est. amice omnes salutans: clamansq3 vt introducatur. ab rerũ ignaris
pene confoditur. defenditur ab alijs: ex temploq3 ad magistrũ producitur. vir enim
erat corpore procero. forma eleganti: satis eloquens. magna astutia: cui germania
patria est. Rogatus de causa aduentus: respondit. zelo fidei compulsus: ꝛ publico
xpiane religionis commodo suasus ad nostros defecisse. placide excipitur: lauda-
turq3 propositũ si in eo persistat. De hostis exercitusq3 habitu dispositione ac quali
tate consultus: constanter prudẽter intrepideq3 respondit. Inter cetera: edocet nu
merũ militũ omnis generis centũ milia vel circiter adesse. classem eã quã diximꝰ:
machinas sedecim ingentes deuexisse. quarũ longitudinis dimẽsio duorũ palmo-
rum ꝛ viginti fertur: que vehementissimo velocissimoq3 iactu globos saxeos ro-
tunditatis palmorũ nouem plerosq3 vndecim torquẽt. De huius viri defectione:
varie quidẽ sententie suboriũtur. Quidã exploratorẽ affirmãt ꝛ fugã cõmẽto asse
ruisse: vt rhodios fallat. Nonulloꝝ assertio fuit: eum callidũ ꝛ maleficum virũ esse
multaq3 olim effinxisse. Quibusdam aliter sencietibus: ꝛ in bonã ꝑtem defectionẽ
interpretãtibus. ꝙ prudẽs esset ꝛ penitẽs erroris id fecerit: sapideq3 itelligeret hec
rhodijs machinari non posse. vbi tam prudentem principem: ꝛ expertissimos mili
tes sciret degere. Augent suspitiones epistole: ex castris thurcorum in ciuitatem sa
gittis misse. que Georiũ insimulãt: ꝛ ab eo cauẽdũ esse dictitãt. Magister ingenio
solers ꝛ perspicax: Georium arcta custodia seruari iubet. sex robustissimis comiti-
bus adhibitis in his que machinarum iactum et bellorum ingenia spectant: ipsius
arte caute vtitur. Omni igitur conatu thurci ad expugnationem turris et molis
Sancti Nicolai incumbunt: si hac potiantur. putant: vrbem in suam potestatem
facile venturam. Est enim moles ipsa Trecentorũ circiter passuũ in mare ꝓtensa:

miro artifitio ab antiquis manufacta que suo progressu: portū triremibus aptum a parte occidētis efficit. Cuius introitus cautibus cōcluditur: vt triremis introire vix possit. In molis quidem vertice septentrionē spectāte: arx (de quo sermo est) magnifice nostra etate erecta est. vbi priscis temporibus: collosus ille ingēs rhodi⁹ (vnum de septem mirabilibus mundi) positus erat. Qui post tres ⁊ quinquaginta annos (quo fusus est) terre motu corruit: Qsqȝ portus rhodij spectat. Machinis quoqȝ illic collocatis: sublimes quedam turres (que portum claudūt) valide oppugnari ac dirui. naues quoqȝ ne portum subeant prohiberi: haud difficile possunt. Loci igitur ⁊ turris oportunitate hostis allectus: omni conatu arcem agreditur. quatit oppugnat iactuqȝ trecentorum lapidū spericorum diruit. eam presertim partem que occidentem spectat: ruina quidem turrīs munit. Licet enim suo pondere ictuumqȝ vehementia: saxa ingentia (ex quibus edificata erat) laberentur: tamen materia calce arena ⁊ lapillis immixtis confecta: adeo demoliri nō potuit. qn turris potior pars staret. ex quo facilis ascensus hosti negetur. Terrori fuit tāti edificij lapsus. Multorū enim annorū opus illustre: temporis momento ruit. Preterea quoqȝ plurimorū opinionem: ingētes ⁊ impetuose machine illā arcem lacerāt deturpant ⁊ deuastāt. Cum aūt turris labefacta: vix tutabilis videretur. statuit magister industria ingenio vigilantia roboreqȝ militū eam arcem tutari: que murorum crassitudine defendi non potuit. Adhibitis viribus: summa cura parātur que turri ⁊ moli presidio sint. Milites igitur in primis strenuissimi deligūtur: qui locū defendant. vallumqȝ ex lignis efficitur: quod turrim claudat fossamqȝ cautibus excisis circūducit. collocatur in turri presidiū validum: pro loci turrisqȝ capacitate. namqȝ iussu magister (qui assiduo cogitatu tuitioni loci inuigilans) non formidat cimba vectus: diruptam arcem visere. dum machine lapides torquerēt: calce ⁊ lapide oppletur vt locus vix cōmilitonū capax reddatur. Constituitur ⁊ aliud presidiū equestrium ⁊ pedestriū in antemurali (quod a turri sancti Petri ad inferiorē mādrachij partem protenditur) qui transitum turris prohibeāt. humile nāqȝ mare ⁊ vadosum illic transiri potest: vbi ⁊ vegetum munitiones parate. ⁊ tabule clauorū infixione infeste in profundo fixe sunt: que impedimēto essent hosti vadēti. In vallo aūt radicis molis milites electissimi locati sunt: qui pugnātib⁹ nostris presidio sint. Vbi magister in signis armis auroqȝ fulgens: facinori clarissimo intendebat. Disponūtur ea parte murorum vrbis bombarde ⁊ tormenta: que triremes ⁊ thurcorum nauigia expugnēt perfringantqȝ. prope quoqȝ cautes eius arcis cimbe cōbustibilibus complete stationem habēt: que in oppugnatione incendantur ⁊ hostium classi incendiū afferāt. his rebus magno subtiliqȝ ingenio dispositis: fiūt vigilie pstolaturqȝ hostium inuasio. Demum exorto lucifero: dum zephiri placide flarent. thurcorum triremes a littore cautium montis sancti stephani soluūt: superatoqȝ sa burre promontorio nauigant eamqȝ turrim oppugnant.

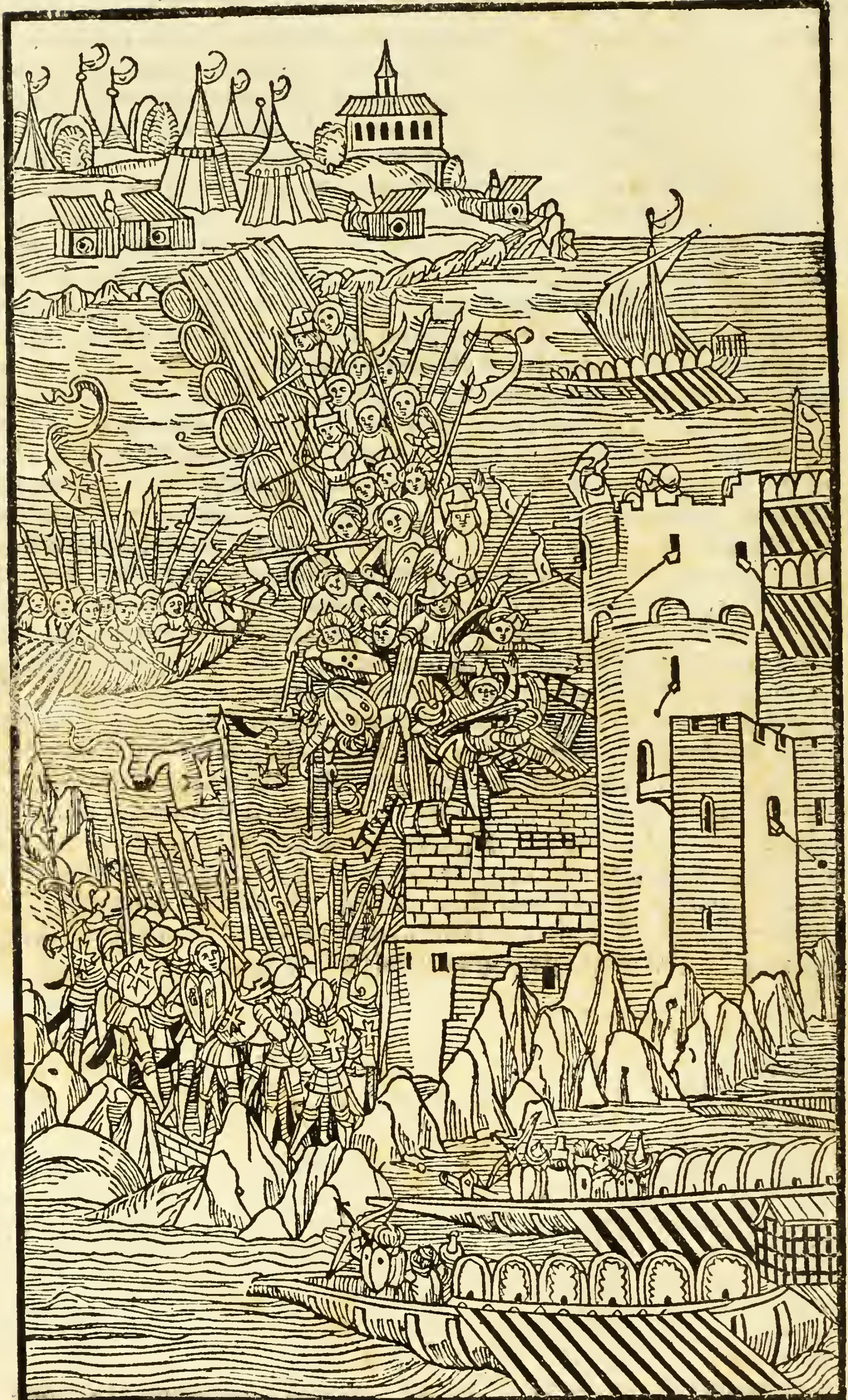
Moles et turris sancti Nicolai dirupta: et pugna mari et terra.

Primo cogressu anteq̃ in terrā descendāt ingenti clamore ⁊ timpanorū sono voces edunt: vt terrori multitudo sit. Nostri aūt in armis dispositi: presto adsunt. Cū enim triremes turrim oppugnāt: machine saxa iaciūt: presidiū (quod in turri locatū erat) armorū vi balistis iactuq; lapidū: hostem ꝓpulsat. Pelluntur thurci: fugātur ⁊ trucidantur. Ea in pugna (quemadmodū postea a perfugis relatū est) septingenti thurci interiere: plurimi vero vulnerati sunt. Victoria potitus princeps: insigni equo vectus. illustri comitatus phalango: vrbem (more triūphātis) intrat sacellūq; (quo imago sacratissime virginis philermi mōtis miraculis percelebris posita erat) visitans: gratias agit. ⁊ demum ad reficiendos animos militum: domum reuertitur. Perdita tunc spe arcis molisq; potiundi: visoq; valido militum presidio. thurci grandioribus viribus arcē aggredi: aliaq; loca oppugnare ac menia diruere student. vt defensoribus distractis: vno momento molē ⁊ loca dirupta inuadant. ne vires nostrorū vnite essent: ⁊ dum diuersas partes tutari cogitarem⁹ negligentius in mole res agatur. Sequenti igit̃ nocte: magno clamore viroꝝ onera subeuntiū cūcta resonant: machinas ad menia hebreorū vehūt. āte hos muros octo ingentes machinas collocāt: que munitionibus defense in menia saxa grādia iaciūt. Aliā; machinā ꝓpe radicē molis que ad septentrionē vergit (in cuius vertice damnati: extremo afficiūtur supplitio) ponūt: que in vertice molis molēdinorū in turrim ⁊ molendina supra molem edificata globos saxeos torqueat. Hostium proposito cognito: magister solita prudentia cuncta dirigens. diuinis supplicationibus cum populo ⁊ commilitonibus innitens: munitones ad interiora vrbis parat. Judeorum edes (que in pomerio erecte erant) diruuntur: vallum paratur. fossa cauatur: ⁊ murus fosse summa arte et diligentia obicitur. Inter diu noctuq; operi intenditur. Non magister. non bauliui: non priores: non milites: non ciues. nō negociatores: non matrone. non nupte: non virgines: opere vacant: lapides terram calcem: humeris portant. Auro argento supellectili non parcitur: vt publice saluti consulatur. Machine hostiū. vehementissimo impetu menia quatiunt: ⁊ facieꝫ egregiorum lapidum dirupunt. Tanta enim erat iactus violentiaq; tormētorum: vt omnibus admirationi fuerit. Nullusq; rhodi degens (vbi ex omni natione latini nominis: nonnulli versabantur) compertus est: qui non affirmaret. vllo vnq̃ tempore: tales machinas vidisse aut audiuisse. Jd quoq; Georius prefuga affirmauit: ⁊ nusq̃ terrarum tam grandes inueniri asserit. Dum enim saxa iaciunt: in lapidum exitu. sonus ingens editur: qui tonitrui instar resonat: fumusq; tamq̃ nubes crassa: diuturno tempore in aere vento fertur. quorum sonus plerumq; ab opidanis castelli rubei auditus est: quod a rhodo centum milibus passuum orientem versus distat. ipse quoq; machine: mirabilius quoddam efficiebant. Machinarum posteriora in munitionē (que palis terre affixis fabricāt̃) taꝫ grādem impetū reddebant: vt instar motus terre edificia vrbis paululū hoc pulsu mouerētur. Spe igit̃ in meniū tuitione ꝑdita: totis viribus vallo fossa ⁊ munitionib⁹ interiorib⁹ tutamē ꝯstituim⁹. Nec hec hosti sufficiūt. Aggredit̃ quippe alio terrore vexare. Collocat enī omni ex ꝑte tormēta ⁊ mortaria: que ex trāsuerso edificia vrbis verberant diruant mortalesq; cōterāt. hec tormēta mortaria dicta: interdiu noctuq; saxa supra ī aerē sublime iaciunt. Erat quippe populo ingenti terrori: qui in aere tam grandes globos saxeos conspiciebat. Non enim paruam anxietatē id nr̃is incussit. Plus tamē noctu q̃ interdiu terroris attulit. nullus in priuatis domib⁹ tut⁹ videbat̃. Quilibet latebras queritabat. verū ei vulneri: mēs humana medet̃. Jussu magistri mulieres infantes ⁊ omnis imbecillis etas in pomerio collocat̃: ⁊ crassa trabe ꝓtegit̃.

Ea namq3 ingenia: raro illic deciduut. Ad vrbis quippe frequentiora loca dirigu tur: vt mortales conterant domosq3 quatiat. Juuenes vero & robusti qui interdiu saxa suspiciebant: tormenta facile vitabant. Noctu aut: quidam caueas subterra neas: quidam valuas crassissimas: quida fornices & sacras edes querctes sub eis: trepidum somnum carpebant. hoc quoq3 miraculo fuit nutuq3 dei factu esse haud aliter creditur: qui publicis suplicationibus assidue ecclesijs & altaribus exorabat & cum plura saxa machine torquerent: pauci tamen mortales & queda bruta eoru3 iactu interierunt. que potius domorum ruina iactu lapidis collapsarum: qua saxei globi podere attrita sunt. Hostes quoq3 id paru arbitrati: duas machinas ex gra dioribus in eminentiori loco (qui ad hesperum vergit: ex quo vrbis defensio pro spicitur) collocant. que assidue in vrbem & loca edificijs frequetiora saxa torquet. Nec ipse machine (licet terrori essent) damnu insigne ediderut: nec mortales oc ciderunt. prepedite no ambigo orationibus: que deo eiusq3 genitrici marie virgini intemerate & beato Joanni baptiste fiebant. Bassia vero: principis nostri vigilan tiam & ingenium conatibus suis inficere cotectans. Magistru dolo interficere ag gressus est: submissis quibusda qui defectionis ptextu eum adorirentur. Quo eue cto rerum arbitratur omnibus facile potiturum. Hoc quidem nephandu facinus perfuga quidam veneno perficere statuit. comite accito: qui postridie cu toxico vr bem intraret. his perfugis bassia gradia pollicetur: istud vt facinus perficiat. Qui prior ingressus est. examini prudentum (vt ceteri subijciunt) cotrarijs sermonibus deprehenditur: crimeq3 vltro pandit. Monetq3 vt caueat princeps: quia plurime in eum sunt parate insidie. Damnatus perfuga: securi percussus interijt. Cum vo sceleris comes venenum gestans ad nos transiret: a quibusdam vix tutatus con fossus esset. Unde perterritus: ad thurcos reuertitur. Dum hostis Jtalice statiois menia oppugnat: nocte ad ripam fosse munitione ac reparatione diligentius erigit hostilibus munimetis fosse adhibitis a nostris cospectis: de his dirimendis cosiliu agitur. Deliguntur fortissimi iuuenes quinquaginta: quibus miles ordinis pficit egregius. Eruptione thurcoru itaq3 facta: per fossas oculto nostri vadut. Ubi ad parte munitioni obiectam ventu est: scalis erectis ripam fosse ex templo coscendut sagittis gladijs & saxis hostes persequuntur: fugant miserabiliterq3 trucidant. Ea in pugna: thurci dece3 in gladio cesi sunt munitione facta. Egregij iuuenes: victo ria potiti. quatuor capitib9 hastis affixis vrbe ouantes intrat: opidanorumq3 ingeti plausu excipiuntur. Magister aut victores muneribus donat: ad incitandu iuuenu animos aliorumue ad queq3 egregie obeunda alliciendos.

Turris diui Nicolai: et Ecclesia Sancti Antonij.

Paucis diebus interiectis: thurci turris potiunde desiderio compulsi. superioriqȝ clade repulsa accensi arcem sancti nicolai grandiori conatu arte ⁊ ingenio aggrediuntur: munimenta quoqȝ ⁊ propugnacula iactu machinarum demoliũtur. Qđ proteritur: summa diligentia restituitur parant ad cōflictum ligneum pontem: qui ex sacello sancti Anthonij turris in molem transitum prebeat. Pons aũt ex lignis varijs vegetibus cōnexis: quibus asseres clauis cōfixe erant construitur. latitudo sex militum equo gradu fronteqȝ dimicantiũ capax fuit: lōgitudo vero tanta erat que litus vtrumqȝ contigeret. Pontem in mare thurci ad ripam molis traducere ingenio proponunt. Anchoram enim rudenti alligatam quo fune pons religatus erat circa molem hostes in mare deijciunt: vt tracto fune anchoraqȝ mordaci dente renitente pons in vlteriorem molis ripaȝ natare compellatur. A nostris arte cognita: nauta quidam rerũ maritimarum nō ignarus. noctu vndis se obruit: anchoram soluit: fune cautibus remissius alligato: qui parua vi dissoluatur. Egregiũ facinus: ad magistrum detulit. qui aureo munere donatus: gaudens comitum plausu ad stationem molis reuertitur. thurci comperto dolo cum primum pontis deiectionem experiuntur. statuũt scaffarum remigio pontem ad ripā transuehere. Hostis quoqȝ tante rei intentus: ad oppugnationē triremes triginta paratas bene quidē munitas ⁊ ad cōflictum ornatas subordinauit. Preter has quoqȝ adijciũt nonnulla oneraria nauigia parandarias vulgo dictas: ex quibus quedam machinis ⁊ saxeis globis tormentis adaptatis onuste fuere: vt si turris victoria potirent̃: repēte ex eo loco portum turres meniaqȝ diruerent ꝓsternerēt ac demolirent̃. Nec ꝑtermittũt celeriores cymbas disponere: que thurcoꝝ strenuissimos quosqȝ ad mo lē deuehāt. qui primi nostros aggrediātur: ⁊ cũ eis manus cōferāt. quibus ꝑlianti bus: ceteri ex ponte ⁊ triremibus in molē descendāt. Imponũtqȝ triremib⁹ ⁊ pandarijs nō paruas machinas: quib⁹ nostros ꝓsternere possent. Grādes quoqȝ machine: que turrim diruerāt ad tēpus ineũdi ꝯflictus officio fungātur. Princeps vo nr̃: rerũ summe inuigilās subtiliqȝ ingenio ⁊ solerti mēte cũcta diiudicās. fret⁹ strenuissimi cuiusqȝ cōmilitonis sentētia (⁊ qui ex occidētali natiōe optato aderāt: nec defuerũt pleriqȝ indigene greci ingenio manuqȝ prompti) summa cura: arcis defensioni cōsulit. Suspicati enim post primā pugnā qđ ꝯtigit turris ⁊ moles ꝓpugnaculis fossa valloqȝ abundātius munitur. accersitis operarijs fere mille: qui inter diu noctuqȝ cautibus excisis rupibusqȝ demolitis. quod expetitur cōficiũt: nec inpēsarũ parcitur sarcinis. Presidia quoqȝ in turris ruina collocātur: pariter ⁊ alia presidia in radice molis disponũtur que nostris (casu vrgente) opitulentur. Reb⁹ sic ad pugnā paratis sub dubitauere nr̃i: ne thurci duob⁹ locis vrbē eodē momēto aggrederētur. vt vires partirētur: ⁊ qđ cupiũt facilius cōficiāt. Qui incomoditati ⁊ periculo: magistri prudencia ꝓuidit. Presidia quoqȝ robustissimorũ in menibus iudeorũ: ac italie stationis (que iam iactu machinarũ: partim demolita erāt) statuit. qui tuitioni intēdant: nec suo in iussu discedāt. Non est qui sane rem diiudicaret: ac sentiret nr̃am salutē in turris tuitiōe collocatā esse. Quo fit: vt vno ore omnes. tanq̃ fidei veri atlethe eius tuitiōi cōsulerēt: ⁊ vt cōe xp̄ianoꝝ domiciliũ seruarēt. in quo plurimoꝝ equitũ iherosolimoꝝ ac nobiliũ infimoꝝqȝ latinorũ pariter grecorũ rhodiorũqȝ virtus ⁊ animositas emicuit: q̃ cōcordi audacia ⁊ animositate asilũ ⁊ tutissimũ xp̄ianorũ refugiũ rhodiā vrbē tutāt̃. duo etiā mercenarij iuuenes: q̃ t̃ris ꝑsidio ascripti sunt ꝯphendũt̃ arma ĩ pelag⁹ deiecisse. q̃ facinore ꝑpetrato: ad turcũ deficere ꝓponũt. Crimīe dānati: capitis suplitio afficiũt̃. Ad t̃ris demũ oppugnationē: turci. xiij. calēdas iulij intēpesta nocte t̃ra mariqȝ summo silētio accedũt.

cymbas : naviculas

Ubi vero pugnam inire conantur: grandi cũ clamore timpanorumqз sono inua-
dunt. Nostri quidem arrectis auribus: hostiũ impetum comperientes. vbi eos ad
esse comperiunt: gladios stringunt. balistis ꝛ tormentorum iactu hostes lacessunt.
deturbantqз. hostium triremes ac cymbe littoribus adherent: pons quoqз tradu-
citur quo conscenso hostes transeunt. Nostre quidem machine in muri collocate:
globos saxeos torquent. Pons natans frãgitur: thurci mergũtur. quatuor quoqз
triremes ꝛ nauigia tormentis onusta: iactu machinarũ prosternuntur ꝛ vndis ob
ruuntur. thurci frequentes qui ex cymbis ꝛ triremibus in molẽ descenderant: a no
stris ceduntur trucidanturqз. ignes etiam in classem solutis lintribus immittuntur
Nec thurci impigri bombardis respondẽt. ignes iaciũt: sagittas impetuosissimas
ex balistis ꝛ catapultis torquent magna vi in obscuro. ꝛ dum ignes iaculant: lucẽ
plerumqз preberent: acriter pugnatur: et a media nocte vsqз ad horam decimam
diei sequentis durãs pũgna. propulsatisqз hostibus ac victis dirimitur. Uidisses
toto triduo hostium cadauera littore iacentia: auro argento insigniqз veste fulgen
tia. ꝛ cõplura mari fluctuantia: que pelagi estus (vt natura solet) in superficie fere
bat: quorum spolijs cõplures potiti sunt: ꝛ ex his nõ parum comodi eis vendicãt.
Insignis quidez hec pugna fuit morte clarorũ virorũ qui thurcis preerant: quorũ
interitus merorem ꝛ luctũ hosti attulit: presertim generis thurci viri quidam stre-
nuissimi a thurcoqз dilecti: eiusdem mors magno fuit valde merori inimico. Cui⁹
cadauer post triduum mari ebuliente in molis littus deuectũ reperitur: eiusqз spo
lijs quidam ex nostris potitur. Prefuge (qui post prelium ad nostras defecerũt)
edocent exercitum magnã cladẽ accepisse: thurcosqз ea in pugna duo milia quin-
gentos cecidisse. Ex eoqз bassiam ingentem merorem concepisse: qui tres dies in
tra papiliones frequentia cõmilitonum prohibita se continuit: ꝛ stragem thurco ce
lerius denunciat: eo quoqз mens eius roditur. ꝙ post tantam ruinam turri illatã:
arce potiri non potuerit: Et ꝙ tantam in eius oppugnatione ignominiã acceperit:
existimans thurcẽsem numerosum exercitum inualidum esse. qui turrim diruptã:
expugnare non valuerit.

Obsidio Rhodie.

Cum autem spem turris expugnande perdidissent: conatū studium indu striam omnesqȝ vires ad ciuitatem omni ex parte oppugnandam conuer tant. Et licet ad menia iudeorū ac italie stationis animū potissime con-uertant: non cessant tamen circumquaqȝ muros verberare ac demoliri. hostis ce ptum opus cōtinuat: assiduoqȝ conatu aggreditur propositum conficere. Excogi-tant. itaqȝ turci ad vrbē ingenio oculto propinquare: fossas laborinthi persimiles effodiunt. quas lignis arborū ramusculis contextis edificant. terraqȝ operiunt: vt latenter ad fossas vrbis accedant. Propugnacula quoqȝ multis in locis cratibus de viminibus cōtextis edificant: ex quibus assidue sagittāt. colubrinis quoqȝ ac ser pentinis nostros deturbant fatigāt: pensantqȝ eis conducere: & aliquam partē fos se (que menibus adiacet) opplere. Opera itaqȝ ab hoste adhibita: lapides conge rere non cessant & oculto in fossam iaciunt. Operis assiduitate pars fosse oppletur antemurali quoqȝ equatur. ex quo & murorū ruina in dorsi formam redacta: facilli mus conscensus in menia efficitur. Precellentissimus princeps noster rhodiorum magister his conspectis: diuino quodā ingenio agendis incumbens. nil pretermit tere decreuit: quod saluti vrbis conducere videatur. Maturitateqȝ ac solita mode stia vtens: militibus ad contionem vocatis conatus & discrimina grauiter & pru-denter explicat. Adherebat enim lateri nobilissimus eius frater: excellens miles Anthonius daubusson. dominus de montelio ad vice comitem: vir quidē consilio & armis clarus. qui pauloante ex gallijs robustis comitatus viris orietem sancti sepulchri visitandi gratia: cupiens summopere tam glorioso certamini interesse trās-fretarat. Is enim a fratre patrum decreto: ob fidei integritatem agendorum expi-entiam artisqȝ militaris disciplinā: cōmilitonū dux & vrbis capitaneus designat⁹: magnanimi & prudentis capitanei munia obijt & rerum summe consulit. Aderant non pauci equites hierosolimorū: precellentes baiuliui. priores senatorij ordinis p̄ ceptores & fratres: nobilibus familijs in occidentali plaga nati. Affuerunt negotia tores prudencia pollentes: ac rhodij ciues. greci quoqȝ ingenio prediti: qui vna-nimi consensu de tutanda vrbe consultant. Excelluit profecto plurimorum cuiusqȝ generis astantium ꝓbitas: generositas virtus ac magnanimitas. quorū sentētijs discussis: principis nostri solertia. q̄d optimum diiudicatum est: elegit. Nostri vero (cuiusdā experti suasu) machinam versatilem: quod tributū vocāt. ingentia saxa in munitiones & hostium fossas torquens: erigere statuunt. Edificaturqȝ celeriter machina: periti viri sententia nautarumqȝ & architectorū opera. Que vbi erecta est: vir peritus. grauia saxa in hostes iacit: multosqȝ conterit. munimenta diruit: damnaqȝ intulit non paruipendenda. Excogitatum quoqȝ est: eam partem fosse (que lapidibus a turcis. opleta erat) euacuare. Sed cum id palam effici non posset cuniculo in pomerio effosso. exitum sub lapidibus nostri habent: & clam lapides in vrbem comportant. Sentiunt profecto turci: qui fosse propinqui erant lapidū con-geriem minui. & ascensus opportunitatē adimi: nisi quantocius quod cupiunt effici ant. Atroci enim murorum ruina conspecta: statuitur munitionibus inuiti que im petum machinarum sustineant. Murorum igitur lapsui munimēta & repara nostri obijciunt: que in hūc facta sunt modū. Murus crassitudinis palmorum duorum in pomerio et opposito menium ducitur: paliqȝ ex robustissimo ligno terre infiguntur. glis ramusculis fruticibus quoqȝ intermixtis intus ponitur: assiduoqȝ attritu infu sa aqua firmatur densaturqȝ. Prouident insuper ingenijs hostes: in ipso congres-su ꝓpellere & ꝓpulsare. Ignesqȝ artificiosos parant varijs modis recōditos: cadis pice sulphure cōbustibiliqȝ materia repletis. ac sacculis laminis ferreis puluereqȝ

machinarum refertis: que ingenia exitio hosti futura sint. Ingens preterea cylindrorū copia affertur: que in hostes ruant eosq3 proterant. varia quoq3 propugnaculorum forma editur: que thurcis impedimento nostris sint adiumento. delectabant conspicientes virorum Ingenia: que remedia excogitabant ac pandebant. Adducitur Georius proditor: forti comitatus caterua ad custodiam data. Consultus de his que tuitioni futura sint: remissius tardiusq3 respondet. nec de se experimentum ab eo expectatum prebet: quemadmodum policitus erat. sperabat quippe vir iniquus ꝛ callidus videns murorum iacturam ꝛ facilem ascensum per ruinam: ciuitatem in hostium potestatem futuram. Quedā tamē protulit: vt eius astuciam occultaret. Suadet machinam parari: que in machinas hostiū iaciat. Quod vt factum est: thurcus machine ictus ex aduerso dirigit murumq3 nō parum ledit. Dum hec agerentur epistole ex castris in vrbem sagittis dirigūtur: que Georiū insimulant. Nec Georius licet vrbis discrimē videret: verbis procacibus se abstinet. Que vt ad noticiam deueniunt: vehemens in eum suspitio oritur. Quibus ex causis vinculis ꝛ carcere arcetur: deputanturq3 qui virum examinent. ꝛ causas defectionis perquirant. Examinatus contradictorijs: ac coniecturis sufficientibus conuictus torquetur. In tormēto et extra rogatus: vltro fatetur. iussu thurcorū tirāni ad rhodios defecisse: vt vrbem si posset proderet. quemadmodū plura opida prodidit. Sin minus: rhodij per sinistre versaretur cūcta diligentius acutiusq3 perquireret ꝛ specularetur. Mores quoq3 ꝛ status ac cōditiones incolarū ꝛ regionis intelligeret: ac demū si classis nō vinceret ad thurcu3 reuerteretur docturus: que ad vrbis expugnationē cōduceret. Proponebat namq3 thurcus: hanc vrbem in sua3 ditionē redigere. ꝙ vt conficeret: multis pollicitationibus ac pluribus donis allectus Georius extitit crimen. conuictus demū supplitio capitis damnatur e in propatulo spectāte populo. popul9 aūt cū plausu ad priuatas statiōes reuertit: letus ꝛ gaudens de nece proditoris christiane religionis. qui tot animas perdere voluit: ꝛ ad iugulationem ꝛ fidei orthodoxe abnegationē: tot preclaros viros: castissimasq3 matronas sacrasq3 virgines ꝛ plebem christianam perducere studuit. luit tandē penas sceleri debitas: vir perfidus.

Georius fit suspensus.

Vigilans ꝛ semper aliquid excogitans thurcensis classis prefectus bassia: alteras literas in vrbem iacere studet· que grecos indigenas ꝛ ciues latinos ad deditionē hortantur: vita ꝛ supellectili salua promissa multaq; immunitatē policentur· Solū vrbis ditionem expostulat: ꝛ interitum militū ac perniciem religionis hierosolimorum affectat. Si secus rebus suis consulant: ad vnum omnes interituros affirmat. Putauit vir nepharius populum infidum inuenire: ꝛ qui metu terreretur vel muneribus alliceretur. sed reperit orthodoxe fidei plebem deuotam: ac ordini hierosolimorum fidē· consilioq; ꝛ armis: mutua equitū ꝛ latinorū nostrorū conuersatione expertam. Ea igitur inuanū tentante: alio vtitur cōmento. Mittit ad ecclesiam beate marie virginis helcomonitre greculum: qui dudū ad thurcos defecerat qui vigiles alloquens ait: bassiam oratorem ad principem nostrum velle destinare: dummodo tutus aditus pateat. Respondetur vt illic ad ripam fosse nunciū mittat: aderitq; in bolenardo qui nomine magistri respondeat· Affuit postridie bassie orator qui nostris prius salutatis ait. Prefectum classis se non parū ymmo vehementer admirari: ꝙ tā potenti principi resistere audeamus. qui duo imperia tot regna tot vrbes tot prouincias: totq; potentatus subiugauit: Quare suadet: vt nostre vrbi ꝛ agris indoleamus. nec paciamur taꝫ crudele facinus perpetrari: nec vrbē diripi. ꝛ ad iugulationem viros: ꝛ mulieres ad raptum ꝛ ignominiam duci. bellum an pax prestiterit: dicamus. Pollicetur quippe breui forma ꝛ compendio pacem (si libuerit) se prestiturū: ꝛ nos possessores vrbis ꝛ agrorū permansuros. Aliter minas addens: promittit ꝓpe diem ciuitatem in suam potestatē transituram. direptioniq; ꝑbituram: ꝛ omne genus crudelitatis executurū. Qui principis nostri vice aderat edoctus respondet: non possumus satis admirari. vos qui (cum classe ꝛ impetuosis machinis castrorūq; copia) vrbeꝫ nostrā circūdatis: nos ad pacē hortari. cū id a militantiū officio alienū videatur. verū figmento agere videmini: vt animos tentetis. Sciatis nec policitatiōes nec munera vestra nos mouere: aut ad aliquid indecens conficiendū allicere possunt. Nec profecto mine vestre nos terrēt. Sumꝰ enim vnanimes· nec discrimen est inter grecum ꝛ latinum. Christum enim colimꝰ vna fide ꝛ firma mente: pro quo pugnare parati sumus. ꝛ mortem potius oppetere ꝙ̃ mahumeti coniungi vt facessant promissa vestra ꝛ mine: quibus nos mouere conamini. Cum vestra classis domesticos lares reuiserit si oratores de pace tractaturos mittetis: de re cōsultabimus. Cum armati ꝛ exercitu precincti estis officiū bellantium perficite: ꝛ vobis (deo ꝓpicio) constanti animo respondebimus. Cognoscetis quoq; non cum asiaticis ꝛ effeminatis viris contendere: sed cum catholicis fortissimis manū ꝯserere. Quo dicto: thurci (vultu demisso) ex templo discedūt.

Orator thurci: et Miles Jherosolimitanus loquentes simul.

Et dum thurcis maiori conatu ingenio arteq3 resistitur: ipsorū insania intenditur. Pudet quippe eos tantum exercitū non preualere: ⁊ sui tiranni formidolosam potentiā a rhodijs contemni. furibundi itaq3: machinis mortarijs sagittis cathapultis dies noctesq3 vrbem lacessunt infestant. deterrent: expeririq3 satagunt si rhodiorum animi facinora obire preclara audeant: quemadmodū preclara ⁊ magnifica verba proferunt. Secundū igitur alterum prelium ad turrim molis diui Nicolai cōmissum: diebus septem ⁊ triginta exactis. vires in vrbis menia augēt: faciemq3 ciuitatis deturbant. Noua quidem vrbs crassissimo muro cincta turribus in celū erectis ornata antemurali quoq3 ⁊ propugnaculis aptissimis munita: trium miliū quingentorū spericorum saxorum frequentissimis ictibus laceratur deturbatur ac demolitur. Eamq3 ruinam plereq3 domus ciuiū ⁊ magistratus palacia perornata ac magnifica paciūtur: ita vt prioris vrbis facies penitus perdita videretur ac tāquam gigantei cadaueris sarcina prostrata iacere. Attoniti sunt plurimorum animi: sed princeps vir quidē magna sapientia generositate atq3 magnanimitate preclaris. ac magnificis comitatus equitibus pugnatorūq3 globo fortissimo stipatus spem in deum immortalem. ac filium eius dominum nostrū ihesum xpm̄: eiusq3 genitricem. precursorem quoq3 sanctū Joannem baptistam dirigens: cūctorum mentes solidat. Nec defuerūt magnanimi bauliui priores preceptores ac fratres sacri ordinis hierosolimitani pariter negociatores indigeneq3 ⁊ greci: qui omnes vnanimiter pro fide orthodoxa fortiter pugnare non formidant. Non deterrebāt profecto animos: murorū formidanda ruina. non metum incutiebat facilis hostiū ascēsus: non machinarū impetuosissimi iactus mētes perturbant. Autumāt thurci paruo momento vrbem subigere. Putant nostri spe et fide pleni mahumeteā gentem facile ꝓpulsatum ire. Hinc thurci in aurora ⁊ solis occasu ad ripā fossarum fistulis ⁊ tympanis thurcensibus solitū cantū edunt: exultātq3 de futura victoria. Nostri in pomerio tubarū clangore iubilant. Princeps noster preclarissimus ingenti acumine preditus propediem hostilem inuasionē futurā coniectat. Maturo igitur consilio presidia menium instituit. Hisq3 prestantes viros preficit: subsidia quoq3 non negligit: quibus ⁊ electissimos sui ordinis cuiusuis natiōis bauliuos ⁊ equites preesse voluit: qui presto (casu vrgente) adesse debeant. Ipse vero partes subsidij nō recusat. Quinymmo assiduo labori nō parcens. in pomerio meniū lapsorū residet: illicq3 (somnū quāuis nō diuturnū sumere tētat) versat̄. Mgr̄i vestigia strenuissim⁹ quisq3 sequit̄: nec primi nec mediocres nec infimi on⁹ recusant. Thurci vero in castris preconis voce promulgant vrbis: supellectilem in direptionem trāsituram impuberem etatem sub iugū: vt fidem abneget mittendā. Prouectos vero ⁊ adolescentes: ad vnum iugulandos. ⁊ qui viui capti essent: palis quos ad id exequendum octo milia parauerāt cruciandos ciuitatis ditione thurcoꝝ tirāno reseruata. 8000
His diuulgatis: properant thurci ciuitatem aggredi. priusquā id moliantur: Mahumetem suo more inuocāt. corpus lauant purgantq3. Sacculos ad rapinā parāt funiculos ad captiuos religādos zonis cōnectunt. Pridie ꝗ̄ pugna iniretur totaq3 nocte: diei continue ac diluculo qd̄ mane quo pugnatum est precessit: octo machine muris obiecte: saxa ingentia assidue torquent. Quod loco ꝓpugnaculorum adhibitum erat diruunt. Uigiles quoq3 ac custodes ⁊ menium presidia partim occidūt. vt muris quisquā superstare vix posset: nisi summo astu occultaret̄. ⁊ scalas ad signum campane paululum descenderet: ⁊ demū conscenderet. Nec tempus datū est propugnacula denuo instaurādi: cum bombardarum ictus frequētiores essent. Ita vt tā puo tpe: trecēta vel circiter saxa iacta sint. thurci vero iactu machinarū

peracto: ad signum iactus mortarij (quod pridē eo in loco constituerāt) cōfertissimi magno impetu q̄celeriter (quinto kalendas augusti) ruinā orto sole cōscendunt. Erat namq̄ facilis (vt diximus) eis ascensus: ymmo facilior quam nostris per scalas. superiora quoq̄ murorum loca occupāt: trucidato quod illic erat presidio q primo tanto impetui resistere nequiuit: anteq̄ subsidia nostra scalas ascenderent ꝛ illic hostilia signa statuūt. Idem quoq̄ faciūt ad turrim italie: cuius verticē oppugnant. clamor vndiq̄ oritur: manus quoq̄ viriliter conseritur magnaq̄ vi pugnatur. Nostri quoq̄ a dextro sinistroq̄ corū fortiter hosti resistunt: vbi affuerunt gloriose dimicātes. miles prestantissimus dominus de montelio capitaneus armis pollens: baiuliui quoq̄ ꝛ equites hierosolimitorū ac negociatores. non pauciq̄ indigene: ꝛ cuiusuis nationis strenui. quorū quidā inter fortissimos hostes acriter dimicantes cecidere: alij multis vulneribus acceptis vitā seruauere. Scalis quoq̄ que quatuor erāt quibus in vicū iudeorū descēdebāt: vna principis nostri iussu perfracta qua thurci descendere ceperāt. ex templo cōscensis: clarissimus magister ꝛ princeps noster Petrus daubusson preclara comitatꝰ cohorte. magno fortiq̄ animo hosti se obicit: scalamq̄ cōscendit hostem viriliter oppugnat ꝓpulsat quosdāq̄ trucidat. Nec aliter ipse suiq̄ commilitones quibus comitatus erat: pro fide catholica ꝛ republica xp̄ianorū pugnauere. quā olim gloriosi machabei: pro cultu diuino ꝛ hebreorū libertate preliati sunt. Nec haud secus quā pleriq̄ rhomani principes: pro tutanda patria dimicauere. qui obseruatam rempublicā: patres patrie meruerunt appellari. Hos enim precellentissimos viros imitatus: princeps ꝛ magister noster discrimina nō formidans. vulneribus quinq̄ in corpore susceptis quorū vnū letale censebatur nisi medicorū cura remedium attulisset. rhodiorum rēpublicam tutatus est: seruauit ꝛ restituit. Ob qđ preclarū quidem facinus: pater patrie optimo iure appellandus est. Thurci enim perpulchre armati: duo milia quingenti super murorū erant cōfertissimi nostros secum manus conserentes armorū vi propellere nitebantur. Nostrorū tamen virtus inuicta persistens: diuino presidio suffulta nequaq̄ loco cessit. Sequebatur quoq̄ thurcos qui muris potiti erāt ingens thurcorum multitudo: que totum campum adiacentem ruinam vallum ꝛ fossam expleuerat vt terra vix conspici posset. Affirmant perfuge quadraginta milia thurcorū adesse. Pugnatum est duabus horis ambigua fortuna. modo ad nostros: modo ad thurcos victoria inclinante. Tandem diuina clemētia principis ꝛ nostrorum virtute fauente: thurci funduntur propulsantur ac ceduntur. tātoq̄ impetu ꝛ celeritate terga vertūt: vt sibiipsis necem ꝛ vulnera afferrent. Spectaculo nobis fuit: quod a nostris interpugnandum gestū est cōspicere. Ex thurcis quippe (qui nostros fortiter lacessebant super muros stantes) trecenti: a nostris in vicū iudeorum precipites trahuntur ꝛ impellūtur. Erat namq̄ muri altitudo ad intra fere pedum viginti. hi omnes ad vnū trucidati sunt: cadauera vulneribus deformia passim iacentia: intra vrbem visa sunt. Cum thurci pedem referrent: ꝛ ad castra tenderent. nostri eos consecuti sunt: ꝛ cōplures intra munitiones occiderunt. quorū spolijs ac insigni tiranni vexillo auro argentoq̄ ornato (quod tante victorie monumento extitit) potiti: magno cum plausu vrbem per murorum ruinam intrant. Cecidere ea in pugna thurci tria milia quingenti: quorū cadauera intra vrbem super menia fossa munitionibusq̄ hostium ꝛ mari reperta sunt. Et postmodū ad luem vitandam cadauera que passim deformia ꝛ lacerata iacebant: combusta. Interiere prout perfuge diuulgarunt: qui (cum exercitus a bassia recenseretur) aderant ex thurcis obsidionis tēpore nouē milia. vulneratiq̄ sunt milia quindecim

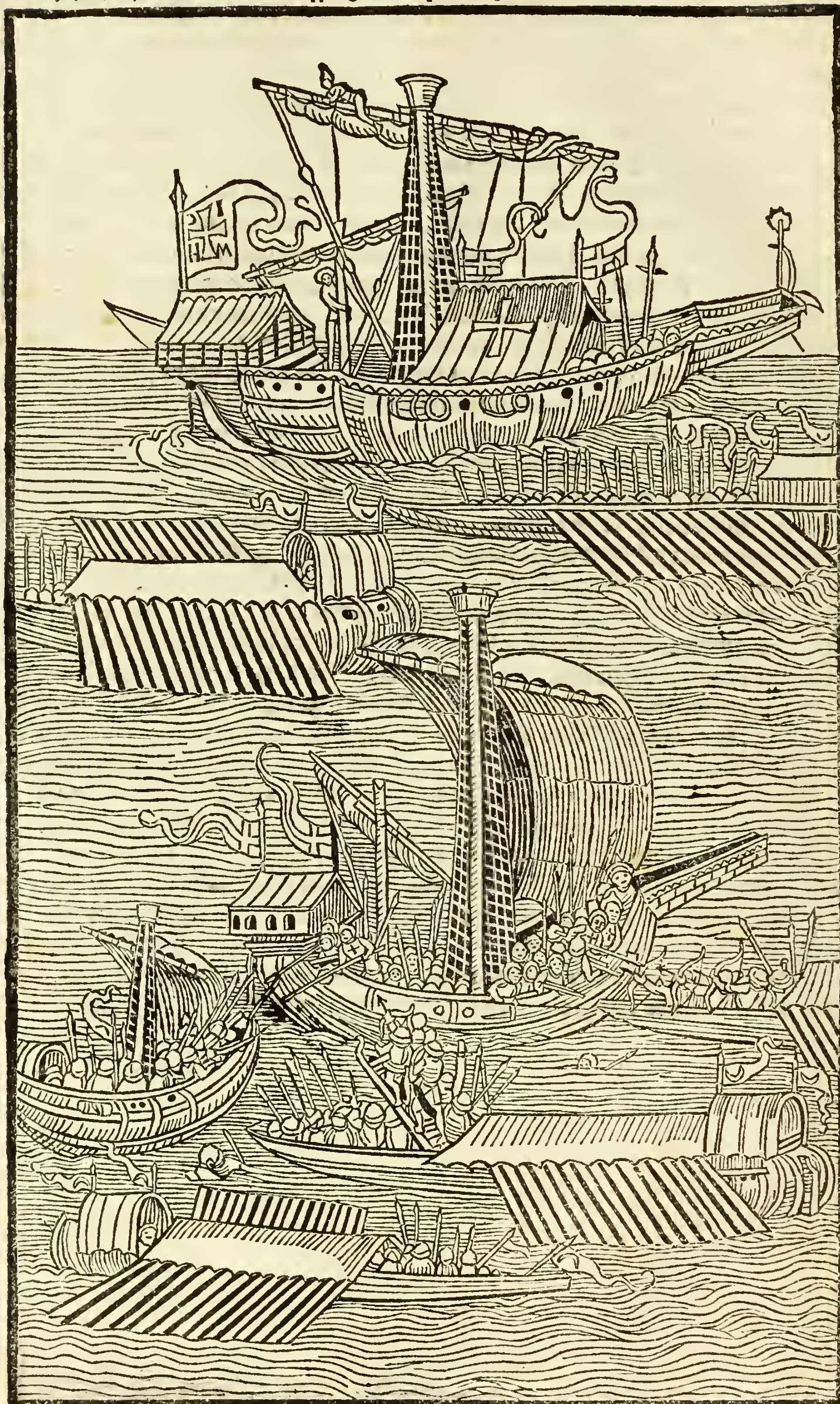
magnisq; incomoditatibus exercitum affectum affirmāt. fama satis constās est: ꝛ palam a perfugis vulgatur. thurcos visionis miraculo exterritos tanta trepidati one loco cessisse ac pedem retulisse. Aiunt enim: cum vexilla domini nostri Jhesu christi ac virginis marie ꝛ sancti Joānis baptiste religionisq; hierosolimorum in conflictu (iussu principis) erecta sunt: crucem auream in aere splendidissimam ho stes vidisse: Apparuisse insuper candidissimam virginem clipeū ꝛ hastam gestantē ac hominem visti veste obsitum splendidissimo comitatu stipatum: presidio adesse. Que visio tantum terrorem eis incussit: vt nullo pacto progredi ausi sint.

Pugna Thurcorum cum militibus et ciuibus Rhodiorum.

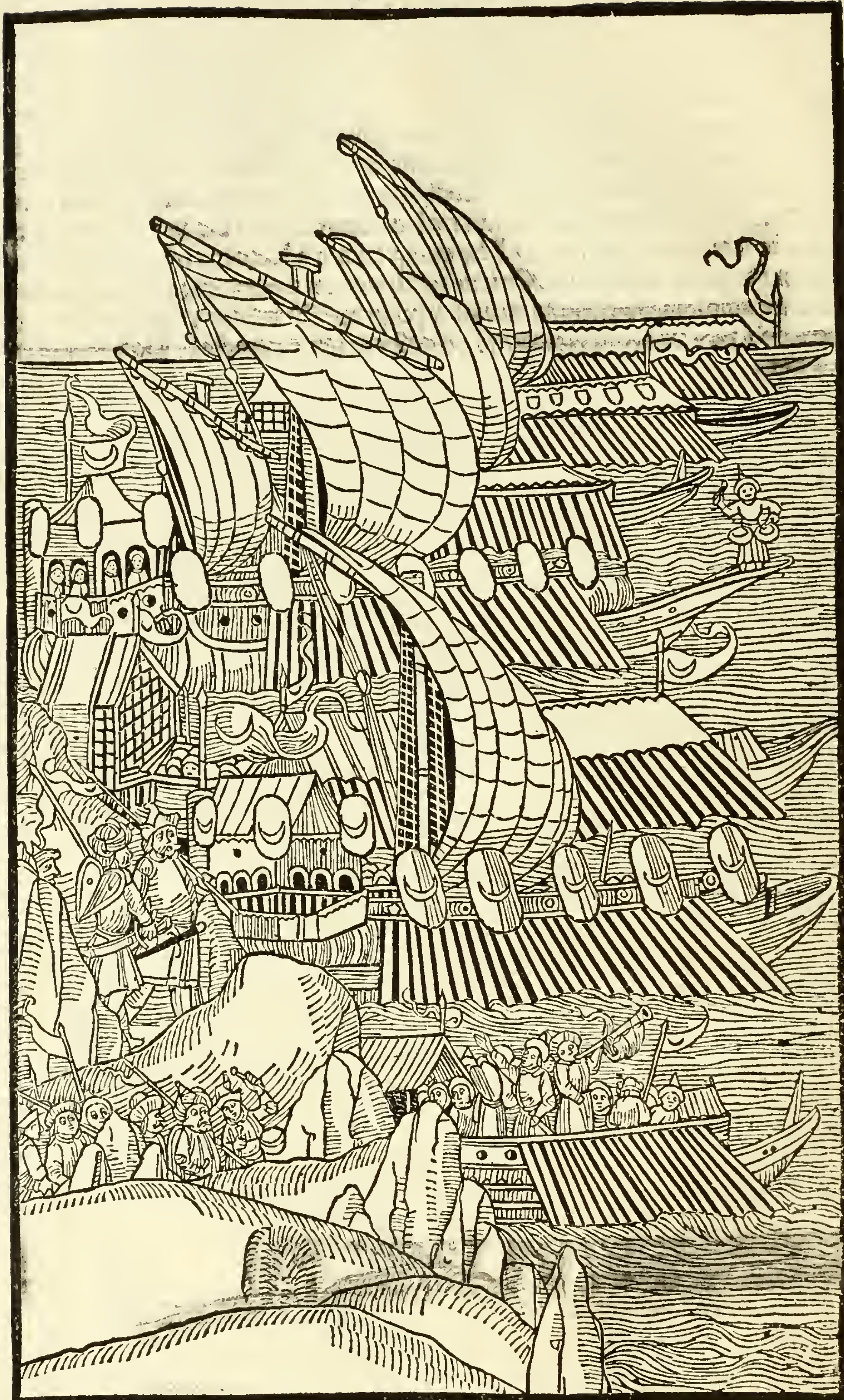
Fatendum quoqꝫ est: hanc victoriam de celo demissam esse. Quomodo tam parua militū nostrorū copia hosti potētissimo iam muris potito resistere potuisset: nisi diuinum presidium affuisset? Quomodo tam parua temporis morula tanta hostiū manus cecidisset: nisi angelus dei victoriam attulisset ⁊ inimicos trucidasset? Erāt enim tot occisorum cadauera: ⁊ ita perpulchre ornata. vt nō horarum sed dierum opus esse videretur ad narrandum: ⁊ vt id potius diuinitus ꝙ̄ humanitus contigisse putetur. Quis hostem menia possidentem iamqꝫ victoria lasciuientē ⁊ exultātem terruit? Deus clementissimus. Quis hostem ne scalis descenderet anteꝙ̄ subsidia conscenderent prohibuit? Deus fortissimus. Quis eorum mētes obcecauit? vt post primam pugnā non aggrediuntur nostros. ⁊ multis vulneribus oppressos ⁊ defatigatos oppugnent? Deus clementissimus. Quis tam potentem hostem (ꝙ tot ⁊ tanta regna subiugauit) prohibuit? ne hunc hierosolimorum principatū mediocrem quidem ac ceterorū cōparatione tenuem. post Constātinopolitane vrbis excidiū sue ditionis faceret? Deus sapientissimus. Agamus igitur gratias de tanto beneficio ei: qui nos ab impiorum manibus preseruauit. Thurci enim spe potiūde vrbis ducti: queqꝫ crudelitatis genera exercere proponebant. sed nephando optatu frustrati: tāꝙ̄ pecudes trucidātur propulsantur atqꝫ vincūtur. Ex templo pugna cōmissa: ad primū lapidem castra ⁊ papiliones thurci collocant. machinas ad littus maris deuehunt: ⁊ nauigijs onerant. vulneratos ⁊ quos ex licia traiecerāt multos dies vsqꝫ ad eorū decessum: in liciam cū omni supellectili reuehūt. Ortos vineas predia (sique intacta illesaqꝫ remanserāt) vastantes depopulantur incendunt: ingenti pecudū multitudine abacta. Dum hec thurci molirentur: ⁊ dicessum pararent. apparuere subsidiarie naues: quas precellentissimus Sicilie rex ferdinandus (fidei catholice deuotissimus) rhodijs mittebat. Que ad auram post meridiē (thurcis conspicientibus) cum rhodiorū plausu ⁊ gracijs altissimo datis: portum intrare nō formidant. Hostis machinas quas ad hoc parauerat: in eas dirigit. tactu machinarū vna detrimentum malo excipit: altera incolumis euasit. Anchoris ante aditum portus naues subnixe: vi tormentorum ⁊ maris estu feruēte paululū ab aditu discedunt. Hespero adueniente ⁊ procella ingruente nauis que lesa fuerat portum intrat: altera vela ventis dare compellitur. Postridie eius diei: cū ea nauis portum subire nitaretur. vento deficiente dum placidum reditur mare nec longius a classe thurcensi distaret: triremes thurcorū viginti cū exercitu ⁊ rhodijs conspicientibus nauim aggrediūtur ⁊ oppugnāt. Qui naui deuehūtur: viriliter se tutantur. Horis vero tribus nauali prelio machinarumqꝫ iactu pugnatū est. Tandem nostri victores euasere. in qua pugna: triremium prefectus occiditur.

Nauis Christianorum oppugnatur per viginti triremes Thurcorum.

Hac quoqꝫ incomoditate accepta: ad suos hostis reuertitur ꝛ nauis subsidiaria po-
stera die: portum plenis velis intrare non formidat. Attulerunt profecto he naues
nūcium: quod rhodios non parua affecit leticia. Pontificie quippe littere recitant
que rhodiorum animos paterna monitione solidant. Subsidia quoqꝫ nauiū para-
ta pandunt: que propediem ventura erant. Preterea grandem expeditionem pa-
rari nūciant: que nedum rhodios obsidione liberare· verūetiam inimicam classem
expugnare: ac prosternere possit. Rhodij leto accepto nuncio: clementissimū roma-
num pontificem sixtum quartum. miris laudibus tollunt ꝛ laudant: deoqꝫ pro eius
felici statu humiles pces fundūt. Hic quoqꝫ rumor ad thurcos trāsit: qui perterriti
ceptum dicessum accellerant. Exactis igitur nouem ꝛ octoginta diebus rhodiorū
littore: classis soluens· phiscum nauigare properat: illic milites ꝛ supellectilem exo-
nerat: vbi dies vndecim morata: ad domesticos lares cum clade ꝛ ignominia re-
uertitur.

Classis Thurcensis discedit.

Qui obsidionis p̄icula exp̄tus ē et res (publico funct⁹ offitio) cognouit: ad laudē dei ac xp̄iane religiōis exaltationē ⁊ rodiorū gliā hāc rex̄ gestox̄ cōmētariū edidit.

Guillelmi Caoursin Rhodiorum Viceecancella
rij de Terremotus labe qua Rhodij affecti sunt.

Haud ab re duxerim fore: Si terremotus (grauē pro-
fecto labem) perscripserim Rhodieqꝫ vrbis iacturam
ex ea sequutam cōmemorauerim: hanc enim cladem:
ei quam turcorum obsidio attulit nectendam arbitror
Quippe quod temporis series copularit: calamus nō
disiungat. Philosophi rerum phisicarum reconditos
effectus pspicaciter enuntiantes (ac Athemensis Ari
stoteles: ingenij acumine doctrineqꝫ splendore qui fa
cile ceteris prestat) de terremotu eiusqꝫ causis diserte
atqꝫ inter se acute discernere: ac phisice exalatōnis for
midolose discrimen docuere. quos pleriqꝫ historiogra
phi quoqꝫ imitati: complura quidē miratione digna: in suis editōnibus dixere. Ex
quorū doctrina: id ad summā de terremotus quiditate delegimus. Exalationem
feruidam siccamqꝫ ex terra (frequentiori ymbre madescente) Radijs solis influ-
entibus in soli venis genitam conclusam atqꝫ retentam: ei a natura concessum lo
cum expetentem. eo que velotius sese mouentē atqꝫ vehementius eam ipsaꝫ terrā
impellentem: motum edere cōstat. Instar vitalis spiritus venis humani corporis
conclusi: qui plerumqꝫ spasinū repentinā cōtractionem gignit. ex quo ipsum corpꝰ
repente contremit. Hec naturalium dogmata senciūt. Quorum vestigijs catholi-
ci (qui christum colunt) inherentes: id ipsum astipulantur. causaꝫqꝫ connexione
ad dei prouidentiam eternam quidem ꝛ cuncta gubernātem constanti fide relata
a qua per temporū series ducitur explicaturqꝫ Quare catholice affirmandū non
dubitarim. Secundas causas nō nisi ī virtute prime: que deus est omnipotens om
nium creator ꝛ gubernator effectus edere. Quod ꝛ sapiens grecus vulgato pro-
uerbio dictitat. TA PANTA ORA THEOS KE TA PANTA DI-
AKOSMI KE TATI. Hinc quoqꝫ arbitror phisicos quideꝫ effectus: ad no
stram correctionem vel animaduersionem diuine iusticie (non iniuria) instrumē
ti vicem gerere. Quibus certo famulantibus ꝛ nutu diuino agentibus: in nequā ꝛ
peruersos mortales iustissimus deus animaduersione graui iram dirigit. Quam-
uis huiusce tremoris horridum sit discrimen: id tamen etiam terrori accedit. Cum
motus: incertior existimetur euentus. nam licet motū imminentem cōiectare quā
doqꝫ possumus: temporis tamen punctū quo contingit natura humane cogitatiōi
occultit. philosophorū quidem editiones. Subtilissimus quisqꝫ scrutari poterit: ex
quibus ampliorem noticiam adipisci licebit. Quorū nuper quedam: ad vulgi de-
lectationem in vernaculam vertimus linguā. Id tantū dixisse sat erit: qui ad enar
randā motꝰ soli labem ꝛ iacturā calamū ꝛ buccā destino. Insignis quidē Annus
octuagesimus millesimoquadringentesimo adiectus apud rhodios habetur: quo
thurcorum rabies vrbem rhodiam oppugnauit. de quibus diuino presidio muniti:
victores euasimus. quemadmodum in obsidionis commentarijs latius descripsi-
mus. Annum ipsum memoratu celebrem. Annus nota dignus sequitur. Qui rho
dianos incolas ingenti discrimine iacturaqꝫ terrore affecit. ea ipsa etiā obsidione
horridiori: in illo enim mortales contra pugnatum est in hoc aūt naturā ipsam om
nium altricem perhorrescimus. Cuius effectus mirari potius quam vitare licet.
Hinc quoqꝫ summemus exordiū: quo primū eius āni terremotus labe quatimur.

Quiescentibus enim rhodiorum animis ꝛ paulvlum a thurcorū clade respirantibus: terre tremor validus quidem quindecimo kalēdas Aprilis proxime decursi hora nona a solis ortu repente editur· qui grandi cum impetu terram concutit: ex quo ingens terror rhodiorū mētes incessit· sequunt̄ hūc assidui minores terremot⁹ qui nos non parū anxios reddūt· tandem exalatiōe coalescente· quīto· nonas maij tremor validissimus hora diei ferme tercia erumpit: qui diluuiū presefereñs rhodios terrore cōcitauit· Contrarijs nāqꝫ exalationibus: altera quidem terram ꝓpulsante altera mare agitante· fretum supra decem pedes eleuatum: interitum exterminiūqꝫ minitans vrbem inundauit· moxqꝫ refluens: quot pedes auctū est subsidit· ac temporis decursu equor reditur prefixosqꝫ limites tenuit: sicut in congratulatione de excessu Magni thurci nuper edita annotauimus· Eum ipsum tamē terremotum: iactura nulla sequitur· Sola quidem nauis oneraria· Anchoris subnixa maris ebulitione cautes attigit: ictusqꝫ impetu elisa mergitur· Jngēti profecto terrori ob maris inundationē is motus extitit Tota enim vrbe trepidatum est· Multi mortales omnisqꝫ etas: ad inauditū visendū discrimen concurrit· Jnuocatoqꝫ diuino presidio: cū christi ꝛ sanctoꝝ insignijs mare petūt. Nec cessant totis dieb⁹ eiusdem anni interdiu noctuqꝫ motus terram ꝓpulsantes: qui domorū edificiorumqꝫ tecta bases parietumqꝫ compages quatiant ad facilemqꝫ ruinaꝫ disponāt. Jnter quos terrorē attulit is qui quinto nonas octobris cōtingit: qui eius qui mayo euenit maris ebulitione: persimilem quidē pauorē presefert: id vero paucos dies terre motus sopiti sunt· Demū eius tremoris naturalibus causis auctis accumulatisqꝫ. quindecimo kalendas Januarij circa hyemale solsticiū motus tres edūtur: qui validissime terram quatiūt. Primus quidē tremor hora sexta noctis eius diei fit: qui mortales somno repente excitat. rhodij quidē perterriti: de salute prouidentes· alij tecta exeuntes: propatulo se cōstituūt. alij: sacras edes intrant· alij: sub fornicibus aut parietū angulis domi se continēt. Alius sequitur terremotus ceteris vehementior (hora ferme noctis decima) qui nos perterruit: ad cuius cōcussionem ingentes quidem edūtur clamores· Dum omnes pauore essent attoniti: euenit alius qui validius his solum cōcutit. modo vibrādo: modo vndando. modo in vnā partem impellendo: terram quatit· ꝛ cū flebili mortalium clamore: hora duodecima noctis paulo ante diluculū edificia subuertit diruitqꝫ· post crebros quoqꝫ motus qui hos precessere: etiam quedā terre rima patuit. Tota quidem vrbe tenebris trepidatur: multi mortales edificiorū collabentium ruina vicis prosternūtur. quidā quoqꝫ domi se cōtinentes: tectorum lapsu cōteruntur. Audisses virorum clamores: mulierū eiulationes· puerorum fletus: infantium vagitus. eo ipso profecto terremotu: sacre edes sacella oratoriaqꝫ solo equata· ꝛ bases parietum compages perfringūtur. Ciuium domus· queqꝫ etiam incolarū tecta: dirupta fracta lapsa vel ruinā minātia. palacia vero magistratus: turres etiam (que portus aditum muniunt) incolumitatem non seruant. Si q̄d enim edificiorū superest: adeo imbecille fit vt erectione egeat: nec expers discriminis turris sancti nicolao dicata conspicitur: que eo loco sita est vbi rhodius collossus olim locatus fuit: qui terremotu (cum annos tres ꝛ quinquaginta ante steterat posteaq̄ȝ fusus erectusqꝫ fuisset) corruit. deflendū mōstruosumqꝫ videre est vrbem rhodiam ita labefactam: summoqꝫ ciuium clamore angore ac dolore afflictam· qui tremoris pauore perterriti: tectis relictis vrbis arcisqꝫ. passim ligneas casas sibi struxere: quibus se vxores liberos familiam quoqꝫ ꝓtegunt. Nam ea ipsa labes domoꝝ aditu nobis interdicit: atqꝫ edificiorū pars superstes tignis innixa vix basibus heret. Postridie eius deflende lucis noctu: hora

fere duodecim nō tā grauis oritur tremor· que vēt⁹ notus (demū procellosus afri cus:nymbosis ymbribus cōmixtus) sequitur: hic rhodios molestat inquietat atqȝ turbat· Mortaliū clamor oritur flebilis: cūctorumqȝ animos grandis terror incessit. venit profecto in mentē rhodiorū insulam terremotu historicorū assertione olim enatam ⁊ verebamur eum exitum habiturā: quem ortū adeptā legimus. Occurrit nobis eam ipsam insulam tot terremotibus priscis temporibus labefactā: vt incole eam deserere compulsi sint. subijt nobis minorem asiam rhodūqȝ terre tremore agitatum: vt vates olim cecinerint. Romanos: vetus grecorū imperium voraturos. sic optamus vt latini post tantos terremotus: Othumanicorū monstruose quidem familie· que sedem imperialem occupat: principatum deuorent· experimur profecto motu ipso contingere que a philosophis historicisqȝ traduntur: edificiorū ruinā tectorum arietationem: tremorē pulsum vibrationem vndationē. Soli rimas hyatusqȝ: a quo deus nos tutetur. His quidem formidolosis rerum euentibus perculsi: oculis menteqȝ deum suspicientes· duplicesqȝ palmas ad celū tendentes: ac diuinum auxiliū implorantes. vnde otio iustitioqȝ in dicto oratōni ieiunio helemosinisqȝ operam dantes: in hec exorabamus verba.

Urbs Rhodia labefacta: Terremotu.

Eterne deus: vnus quidem diuinitate trinus i personis. qui stabilis manēs das cuncta moueri. qui celū in principio creasti: qui elementa miro certo qꝫ foedere copulasti. qui hominem rationalem quidem naturam: eterne vite capacē de terre puluere plasmasti qui vegetabilia sensibilia queqꝫ etiā animā ta cōdidisti: vt his homo a te formatus vteret͂. sic quoqꝫ per ea trāsiret: vt demū deitatis eterna visione (ad quā creatus est) fruatur. atqꝫ vero permanētiqꝫ amore: tibi ineternū inhereat. Sine tuo scitu: mūdus inferior nō regit͂. Sine tuo nutu planete erratice stelleqꝫ fixe influentiaꝝ vires nō demittūt͂. Sine tuo placito: elemēta nō simbolizāt ⁊ vices suas nō mutāt. Sine tua prouidētia: impressiones supremo aere. comete: globi ignei. stelle cadentes: ardētes quoqꝫ lancee nō apparent Sine tua cognitiōe: medio quidē aere. pluuie grādines nubes fulgura tonitruaqꝫ nō gignūtur. Sine tua virtute: in infima aeris regione venti vaporesqꝫ nō cōcreātur. Sine tua voluntate: exalationes terrā mouentes in soli venis nō coalescūt ⁊ retinētur. Fato nāqꝫ atqꝫ ordine dispositiōe quoqꝫ eterne ⁊ ineffabilis prouidēcie nō temere quidē vt nōnulli falso astruūt. sed sūma cū sapiēcia sūma cū virtute summa cū bonitate: regis gubernas atqꝫ dirigis. Fatemur clemētissime deꝰ: rhodios tuas quidē creaturas (ab eo tpe: quo noue Rome imperiale tribunal seuissimi tirāni formidolosum iugū subijt) ingēcia beneficia gratias presidiaqꝫ a tua diuina pietate excepisse. Quibus indigni eramus: ⁊ pro quibus nedū gratias referre verū nec agere facultas est. Tāta quippe est nostra imbecillitas: vt ad gratiaꝝ actiones digne reddēdas impar cēseatur. Octo quidē ⁊ viginti ānos quo tirānus crudelissimus in christianā religionē armis seuit. Rhodios a nephādissime tirānidis seruitute liberasti. Assidua incursione (que agros populata est) protexisti: pestilēti sidere (qđ nos dudū affecit) cōseruasti. famis molestia ānone quoqꝫ penuria sub leuasti. A locuste ⁊ vermis segetes ac vineas rodentis iactura: liberos reddidisti. demū nuper de thurcoꝝ rhodū obsidētiū acerrima aggressione oppugnatiōe atqꝫ inuasione: tue potentie digito tutatus es. ⁊ etiā nos pertinaces peccatores ac reos ab his terremotus periculis protegis. ineffabilis enim tua misericordia inenarrabilisqꝫ tue diuinitatis pietas ac icomphensibilis eterne maiestatis sapiētia nos pater ne defendit. Quos certe diligis: castigas. fatemur profecto nos de tātis beneficijs ⁊ gracijs nō parū ingratos esse. Nec vere recognoscimꝰ: que a tua clementia accepimus ⁊ indies experimur. Meritoqꝫ plagis virgis discriminibusqꝫ vapulamus: cedimur ⁊ affligimur. Sed suppliciter exoramꝰ pijssime deus ne pdere sinas creaturas tuas: tādēqꝫ eaꝝ misereri digneris. hāc quoqꝫ turbulētā exalationū ipsi onē. Sopire diluere ac resoluere placeat. ne rhodioꝝ isula: que tibi pet. que tuo nōi dicata: que te laudat exterminiū paciat͂. ⁊ icole crucis signo (frōte signati ⁊ pectore) redēpti: peāt. verū pro tua clemēcia: per ieffabilē admirabilē quoqꝫ diuine pariter ⁊ humane (in filio tuo naturali ihesu xpo dn̄o nr̄o) insepabilēqꝫ vnionē atqꝫ p assumptionē nature humane: miraculosam quoqꝫ ɔceptionē ac natiuitatē. p merita acerbissime passionis: quā subire pro nobis peccatoribus xps verus deus ⁊ homo dignatus est. Per signū viuifice crucis in qua pepēdit: ad intercessionē quoqꝫ virginis marie quā colimus veneramurqꝫ: ad pces sancti ioānis baptiste mediatoris dei ⁊ hominis xpi ihesu precursoris: nr̄i quidē patroni. ⁊ ceteroꝝ celicolarū eterna vita fruentiū supplicationē: dignet͂ tua maiestas nos ab his periculis ⁊ angustijs ꝓtegere tutari ac defendere. vt versari in laudē tui nōis possimꝰ: ⁊ ꝓ virili parte gratias tue maiestati (dū vita comes fuerit) agere valeamus. In te quidē nostra spes: in te nostra salus in te nostra protectio: in te presidiū ⁊ verū refugium. Ad te creatorē oīm ⁊ nature dominū (qui rerū naturaliū habenas tenes: easqꝫ ꝓ tuo nutu relaxas ⁊ cohibes) supplices: ore cōfessi ⁊ corde cōtriti confugimus Qui viuis ⁊ regnas deus in seculoꝝ secula Amen.

Obitus magni Thurci.

Guillelmi Caorsin Vicecancellarij oratio in Senatu Rhodiorum de morte magni Thurci habita pridie Kalendas Junias. M.cccc.lxxxi.

I gaudium mente conceptum calamus describeret: et lingua cordis leticiam explicaret: hodiernus profecto dies attulit: quod principum deaurata palacia. conspicua presidum tribunalia: strepentia vulgi compita. iocundissimo rumore compleret: ac eleganti litterarū caractere codices depingeret. Quamuis enim id muneris humano quidem ingenio negatum sit: pro virili tū parte nitendum est dicere. que decori que honori reipublice conueniunt: solamen iubilationemq3 afferunt. Quantum enim gens christicola redēptori nostro ihesu christo sit obnoxia: nedum promere verum nec vix intelligere possumus cum crucis tormēto quo crudeliter affectus est: eterna morte nos redimerit atq3 liberarit. Gratia quidem hec immēsa: nulliq3 muneri conferenda. Post eam enim etate nostra nuper quidem lugubri deflenda miserādaq3: nūc vero preconijs et publico plausu magis ornāda. beneficiū opimis thesauris honoribus potentijsq3: prestātius melius atq3 iocundius: deus nobis illo prestitit nullū Ecce enim non sine dei pietate: ac diuino nutu cui omnia subsunt. pestiferum christianorum vulnus sanatum: vorax incendium extinctum. edacem draconem: alterum mahumetem. Viuifice Crucis et huiusce ordinis militaris (Qui ipso signo redemptus existit) Orthodoxeq3 fidei acerrimum hostem: suffocatum videmus. Gauisus est quidē infernus (ad quem prestitus erat) perditi sodalis aduentu: quē inferi magno quidem plausu (si hos putamus qua piam affici leticia) venientem exceperunt. Merito enim truculentissima mansio hec confusionis eterne: nephandissimo tyranno debetur. qui tot paruulorū animas perdidit: quos ad fidei abnegationem compulit. et cecitate ducti: ad inferos descenderunt. qui tot sacras virgines deo dicatas: diuinis obsequijs abdicauit. qui tot nobiles virgines prostituit: q̄ tot castissimas matronas fedauit: qui tot adolescentes. iuuenes. senes. decrepitosq3 trucidauit: qui tot sanctorū reliquias prophanauit. qui tot catholica phana deuotaq3 cenobia: horrido mahumete secte ritu polluit. qui tot sancta matrimonia soluit: grauidas mulieres abortiuū ob seuiciā facere coegit. q̄ patrimōia absorbuit qui tot regna. tot principatus: tot vrbes deleuit oppressit occupauitq3. qui imperialem vrbem quidem preclaram Constātinopolim: sue ditionis fecit. vbi queq3 crudelitatis genera (masculorum concubitus homicidia sortilegia superstitiones demonum atq3 inuocationes: rapinas crapulas ebrietatesq3. nulla lege nulla ratiōe nulla etiā equitate vtēs: sed singulari ac pertinaci insania) exercuit. q̄ dies noctesq3 malis imbutus: quippiam dignum non cogitauit. quinimmo spurcitia feditate atq3 crudelitate plenus: in alienos nāq3 ac suos seuire nō desinit. Quis scelerum genera percurrere possit: que hoc portentum damnato animo cōmisit? quis talia faudo: temperet a lacrimis? horrescit quidem animus: heret lingua palato. rubor ora suffundit: pallidaq3 labia contremiscunt. vix quoq3 lacrimas contineo: cū hec tam feda tam turpia tam seua. in nobilium virorum principisq3 perillustri cetu referre cogor: verum danda est venia sermoni. qui secundum platonis sententiā: rebus est accomodandus. Quis penarū genera excogitabit? quis aptū huic scelesto viro apud īferos locū reperire poterit? vt debitas penas: crudelis anima eternaliter

luat? Alter quidem lucifer alter mahumetes: alter antixps censetur. Arbitramur enim tam scelestum tam fetidum tam seuum cadauer: terram intra sua viscera minime continuisse. sed amplissimo hyatu dehiscentem precordijs apertis ad centrū demisisse: et in damnatorū perpetuum cahos deiecisse· cuius fetor ipsum etiam infernum inficit: τ damnatorum supplicia grauiora reddit. Circa enim dies sui excessus in asia rhodo insulisq₃ adiacentibus: frequētes terremotus editi sunt. duo presertim velocissimi: qui adeo ingentes τ horrendi fuere vt plura castella: arces palaciaq₃ prostrata sint. Ipsum quoq₃ mare eleuatum supra decem pedes: riparum limites exiuit. τ illico in ymum refluens: tot pedes quot subleuatum est subsidit. demūq₃ fluxu suo: ad equalitatem ductū est· Tanta quippe fuit exalationis copia atq₃ velocitas intra terre cauernas conclusa: vt sepcies terram acriter percusserit. τ repentino exitu mare commouerit: eoq₃ ingens admiratio rhodiorum animos incessit. Res quidem memoratu digna: nec iam pridem ab rhodijs visa que licet phisicis principijs hereat: quippiā tamen protendere solet. Nunc enim diem letum ducunt superni ciues: celicoleq₃ eterna beatitudine fruentes· Intelligunt quippe orthodoxe fidei inimicū acerrimum christianorumq₃ persequutorem. viuifice crucis τ ordinis crucigerorum assiduum hostem: meritas penas luentem. In eoq₃ diuinam iusticiam relucere conspicientes: immenso afficiuntur gaudio· quemadmodū enim iusti pro exceptione fidelium exultant: ita iniqui malorum damnationem nō egre ferunt. Sunt enim eterne volūtati conformes: quodq₃ sapientie iustitieq₃ diuine placet ipsos non paruo afficit gaudio. Si ergo illustrissime princeps τ preclarissimi viri incliti ordinis hierosolimorū: quorum signum nobile· crux viuifica redemptoris exisiit. Magister ductor τ moderator vosq₃ splendidissimi precellentesq₃ viri consulares τ spectantissimi ciues corporum mole liberi spiritus; perniciosissimi hostis interitu iubilant. quos dū viueret: persequi malis afficere ac molestare nequiuit quanto magis terrem homines (potentatus τ ditiones possidentes) tā crudelis hostis morte: letari debent· quos dum spiritus alit artus: capitali inexorabiliq₃ odio persequutus est· pressit atq₃ deuorauit. Nunc quidem: alterū sillam alterum marium: alterum Neronem. alterum dyocletianum: ymmo his crudeliorē Illi enim in corpora seuiciam exercuerunt: hic τ in animas deseuit· orchū petijsse non ambigimus qui pauloante tanto conatu in christicolas seuiebat: arma crudelissima exercebat. etiam catholicam persequebatur ecclesiam: τ ordinem cruciferorum militum infestabat. Hoc vnum prestans quidem confecit: non suo arbitrio τ voluntatis bonitate sed ex eius malicia atq₃ seuicia. Illud bonum elicit diuina sapiētia coronam scilicet martirij· Quis christianos in fide perseuerātes: ac mahumeteā sectā respuentes (quos gladio cedit: qui modo martirij laurea ornati apud celestes viuunt ciues) recensere poterit? Non tamen ea mente egit: vt bonū operaretur. sed potius vt crudelitatem exerceret: τ christianos perderet· Poterit hic quippe quandoq₃ dicere: dum danda est operum ratio. Hi sunt quos aliquādo habui in derisum: cum animas christicolarū quos persequutus est dignoscet eterna beatitudine fruentes. Si enim sapientissime princeps: ac prestantissimi domini celebresq₃ viri qui me de tanta re: non quidem digna verba proloquentem auditis totus orbis istiusmodi hostis excessum tanto plausu gaudioq₃ prosequitur: cum orientis τ occidentis dominandi libidine accensus persequutorem euectum cōspicit· potissime profecto id gaudio esse debet europam habitantibus: quam tāta strage seuiciaq₃ fedauit violauit oppressit ac deturpauit. In ea enim: regna dominat τ potentatus occupauit. τ nuper italiam orbis quidem vmbiculum attigit: sedēq₃

in pedis calce ydrunto vrbe collocauit. quid futurum erat: si non occubuisset tyrā
nus. deus enim scit Nā vēturū nimia quidē deus texit caligine. nec homini cogno
scere datum est: sed pro humana coniectura mali quidem presagium extitit. Dum
enim quisq; priuatis affectibus blanditur: et obsequi studet. respublica deseritur: et
tamq; vidua contemnitur. Paruipenderunt europe nobilissimi ornatissimi fortissi
mi ditissimi ac frequentissimi incole hostem iam pridem imminentem: quilibet vi-
cinorum viribus negocium commisit. sperans si propinquius ageret: se hostem fa-
cile propulsaturum. Nec aduerterunt vires acquirere eundo: et semper rerum
successu potentiorem effici. atq; terrorem: aliene inexperteq; genti incuti. quod cū
humanum genus: silentio preteriret. deus (de supernis cuncta prospiciens et pro-
uidens) conditioni humane compaciens: acerbissimum hostem crudelissimum ty
rannum seuissimumq; draconem occidi permisit. ne virus hoc pestiferum: vlteri⁹
progrederetur. Jubilent itaq; ac letentur exultentq; europe prestantissimi incole:
qui capitalem insperato perdiderūt hostem. quoq; magna admodum oportunitas
et occasio oblata est (que perdita sunt) recuperādi: si modo vnanimes fuerint. Si
igitur cuncti mortales: hostis potentissimi ditissimi ac crudelissimi necem gratam
suscipiant. quod tam prestans bonum a clementissimo deo concessum est: hostemq; se
uissimum perdiderunt. Huius quidem exultatōnis palma rhodijs imprimis debe
tur: qui annos octo et viginti (quo imperialis vrbs magni constantini expugnata
est) cum thurco orthodoxe fidei inimico viuifice crucis militumq; hierosolimorū
signaculi hoste acerrimo bellum gerentibus. nec vrbes nec oppida nec insulas per
didere: nec sub iugū missi vectigal capiti impositum est. Quis quatuor quidem va
lidissimas classes et exercitus ipsos oppugnātes inimicus destinauerit: quibus sem
per occubuit prostratus est et ignominiam reportauit. Nuper quoq; potentissimā
acerrimāq; oppugnationem propulsantes: diuino presidio gloriosi victores euase
re. In qua precellentissimus magister et princeps noster Petrus daubusson: qui fi
de machabeus. fortitudine: samson. prudētia: catho. felici rerū successu: Quītilian⁹
metellus. militari astucia: hanibal. victorie gloria: Julius cesar alter censeri potest
Celeberrimus quidem athleta: et fidei fortissimus commilito euasit. Ceteriq; eius
sacratissimi ordinis commilitones ac domini senatorij ordinis: fortissimis facinori-
bus illustrantur. ac incole ciuesq; egregia opera adhibita: prestātes habētur. His
itaq; bellis aggressionibusq; mutuis truculētissimus hostis cruce victus succubuit
et ordini cruciferorum semper cessit. O immensa clemencia: O inscrutabilis dei sa
piencia O iusticia diuina. Quis enim est tāto intellectus acumine preditus: vt di
iudicare possit. Cur mahumetes adhuc adolescens rerū inexpertus. gloriosam ce
lebrēq; sedē imperialē constantinopoli expugnauit? Imperiūq; trapeziorum occu-
parit: regna potentissima. vrbes preclaras insulasq; ac munitissima loca: suo subie
cerit imperio. Postremo quidē victorijs tumescens: artē militarē callens. pristinis
triumphis auctus: potentissimusq; effectus. nedū rhodiorū clarā quidem vrbē: sed
ne quidē huiusce ordinis cruce signatorū opidū sue ditionis facere potuerit. Non
enim absq; dei alto iuditio profundaq; sapientia: factū id censetur. Pusillū profe-
cto imperium: tā voraci draconi finitimū ymmo continuū. inter tot bellorū incen
dia: illesum purū inuiolatūq; permansit. Cūq; iterato rhodiorū vrbē (prout con-
stāti fama exploratū habemus) oppugnare his diebus decreuisset: machinasq; nu
merosissimas et impetuosissimas fundi iussisset classemq; et exercitū parasset. traie
cto tracio bosphoro in bithiniam transiuit: vt in liciam loca plana et salubres con-
ualles petat. vbi castra collocet: operiens meniū rhodie vrbis per oppugnationem

ruinam.qua peracta:omni potentatu vrbem inuadat.sic mente inflatus timidus furibundusq;:ignominia pristine repulse affectus.cum bithiniam peragraret:mortis stimulus repente eum inuasit.quo grauiter pressus:successore prius nominato. rhodum rabido quidem ore ter execratus:animã euomit.que mox in tartara descendens:cum altero mahumete suo ductore eternum supplicium passura est. Sapientissimus enim deus:vt gloriam victorie ac crucis inimici interitus ordini cruciferorum preberet ab eis potissime:superari (qui redempti signo sunt: quod sibi summe exosum fuit) permisit·procedenti quippe contra rhodios cruce signatos: mahumeti thurcorum regi.angelum obuiam misit deus:qui signo viuifice crucis eũdem die qua eius celebritas quinto nonas mayas colitur contriuit occidit atq; peremit. Quemadmodũ enim magnus constãtinus:in crucis signo barbaros fidei hostes vicit prostrauit ac deleuit·sic rhodij crucigeri:in hoc signo semp de hoste victoriam reportarunt. Et quemadmodũ a crucifixo sancti mercurij resurgentis ministerio Julianus apostata suffossus palam est:sic crucis persequutor mahumetes ab angelo signo crucis necatus est. Mirabile quidẽ dictu:iocudũ tñ auditu qui crucis signũ infensum habuit:a crucis signo peremptus est. Eoq; ipso die:quo machina thurcensis in turrim sancti nicolai globũ saxeũ torsit·vij.kalendas videlicet Junij:huius necis exploratum nũciũ exceperunt rhodij. O q̃ celebre facin⁹ O q̃ grande miraculum. O q̃ clarum munus:a deo prestitũ.pusillus principatus:pauci cruce signati.tantiq; hostis collatione tenues:ac insula modica cõclusi· ignominia thurcũ fedarunt:eiusq; famã extinxerunt. vt victus pressus ꝛ rabie plenus:ab rhodijs ꝓpulsatus.ac paulo post e vita (dolore affectus) excesserit:ꝛ ad inferos vsq; descenderit· O diuina pietas: O diuina maiestas. O diuina clementia: tibi laus tibi gloria tibiq; gratiarũ actio debetur· Voluit quippe altitudo diuiciaꝶ in paucorum cruciferorũ dominatu miraculũ prisce gentis hebree demonstrare. ne quis pensaret magnas vires ꝛ preualidos conatus:ad tantam potẽtiam subuertendam necessarios esse·dũmodo faciant homines:quod in eis situm est. Demũ in deũ spem reponentes:vnanimi volũtate in hostes ruant·aperte quidem videmus:si ingrati deo non sumus·diuinã sapientiam finem tante tyrannidi imposuisse:flagellumq; ad nõnullorum suppliciũ paratũ fregisse.sed q̃ parentũ suorũq; delictorum reatu flagellandi erant:penas temporaliter luisse. Etate quidem nostra oblata euidens occasio est.qua perditã gratiam multiplicia regna·insulasq; recuperare ꝛ fidei catholice vendicare possit gens christiana. Interijt profecto:mahumete hostis iniquior mithridate:qui vna epistola octuaginta milia ciuiũ rhomanorũ in asia trucidauit.seuior Juliano apostata:qui (relicta orthodoxa fide) xpianos acriter persequutus est.in fidem catholicã perniciosior:cui magnus ꝛ pusill⁹ sue ditionis irrefragabiliter parebat. Nec erat q̃ suo auderet ꝯtradicere arbitrio: qui aliter faceret.illico damnatus:capite plectitur· Eo quidem extincto:obedientia repente perijt·publicum erariũ inuasum sublatũq;·cõmilitones veterani tirones q; negociatorum:ꝛ hebreorũ fortunas diripuerũt. Bassam:virum quidẽ primarium trucidarunt·quiq; maior est ac potentior:in minores seuit· mutuas predas: in se exercẽtes. Nulla ꝓfecto obediẽtia:nulla ratio:nulla negociatio:nulla policia nulla equitas·in asia grecia ꝛ ceteris eius tyranni prouincijs:turbata sunt omnia Duo quidẽ germani:de occupanda Constantinopoli contendũt·vnus est in asia: orientalium ꝛ persarum viribus adherens. Alter fauore cõmilitonum ad id anhelat:distrahuntur voluntates atq; arbitria.hunc petunt hi·illi illum affectant desiderantq;· Reliquit quoq; nepotes quinq;:qui ad occupandas ditionũ portiones

aspirant hereditatis porciunculam:quisqȝ affectat in suam potestatē redigere. Greci ⁊ qui xp̄m colunt: sub iugo tyrannidis degentes. deum implorant: xp̄ianorum vires prestolantur. si eas viderint coherebunt: ⁊ ceruices in thurcos erigent. presidioqȝ erunt: tam fedum imperium fastidiētes. O q̄ȝ facile est: incendiū in fomite latitans extinguere. O q̄ȝ paruis viribus: quis potest nouellum draconem de nouoqȝ suscitatum (anteq̄ȝ vires sumat) obtruncare. O q̄ȝ leue est: inexpertum rudemqȝ tirunculum ad principatum anhelantem subuertere. qui si radices firmauerit: timendum est ne potentius. maiusqȝ ac deterius q̄ȝ paternum preparat incendium. Si enī priusq̄ȝ vires acquisiuisset (draco nup euect⁹) ei xp̄icole arma obiecissent. profecto constantinopolis vniuersaqȝ grecia ac tot ditiones deperdite non essent. quod vnum: Christianam gentem mouere debet. Diuisum quidem imperium haud difficulter occupatur. Dum enim principes in diuersas partes scinduntur: facile quidem oppugnatori succumbunt. Non est enim oblata occasio contemnenda: parēdum est tempori quod oportunitatem attulit. Si enim exercitus terrestris ex hungaria apparuerit: si classis in egeo pelago helesponto ⁊ propontide nauigauerit. insignia viuifice crucis pre se ferens ostentāsqȝ: quātotius dracones ad huc pusilli fidei viribus allidentur. Prestolatur oriens europe cruce signatos milites incolasqȝ latinos: qui sciunt possuntqȝ expeditionem facile cōparare dūmodo velint. Nō enim deest quippiam: nisi animorum vnus cōsensus quem futurum haud dubio speramus. christiani quidem sunt: zelo fidei glorieqȝ cupidine accensi. priscorum virorum: preclarissimorum quidem vestigijs (quos antiquitas ob clara facinora tantis predicat preconijs) persuasi atqȝ inducti. Adsit velim. Magnus constātinus: qui signo crucis vicere solitus est. Adsint theodosii: qui ardore fidei commoti hostes prosternabant. Adsit heraclius: qui crucis lignum vendicatum humeris deportauit. Adsit alter fidei athleta karolus magnus: qui tot ānos pro fide pugnauit ⁊ tam gloriosas adeptus est victorias. Adsit fidei fortissimus pugnator godefridus de bullono: qui vendito patrimonio vniuersoqȝ censu effuso cum immenso exercitu asiam expugnauit. ⁊ sepulchrum domini nostri ihesu xp̄i: ditionis fecit xp̄ianorum. Suscitetur eorū aliquis: aut eorū persimilis euadat. qui infensissimos fomites ⁊ educatos dracones extinguat comprimat ⁊ conterat. quo clarissimo q̄dem facinore: premium eternum famamqȝ celeberrimam perpetuo consequetur. Uniuersaqȝ posteritas: eius laudes predicabit. Quid enim optatius quid melius ⁊ quid iocundius: q̄ȝ pro fide pugnare? in qua si quis occubuerit: martirij corona premiatur: auraqȝ populari: quam multi gentiles appetiuerunt (pro qua etiam sola: mortem oppetere non dubitarunt) cum clari redderentur. Immortalem deum clementissimumqȝ suppliciter exoremus: vt quempiā suscitare illuminareqȝ dignetur. qui perniciosam seuissimamqȝ atqȝ monstruosam othumanorum familiā (ex qua tot serpētes venena ⁊ persequutores oriuntur) pessundet destruat prorsusqȝ deleat. vt flagitiosissima familia extincta: aurea secula videamus. atqȝ xp̄i vexilla per vniuersam asiam volitantia videre mereamur. Gaudeamus itaqȝ omnes in domino diem festum celebrantes dn̄i nostri ihesu xp̄i: qui beate marie virginis ei⁹ genitricis. ac sancti Joannis Baptiste precursoris (ordinis cruciferorū patroni) intercessione. sue quidem potentie ac victorie signo viuifica cruce fetidissimū serpentem contriuit. Gaudeat in primis clara rhodus: rideat hic situs amenissimus. Letetur insula solis suauissima: aere saluberrima ⁊ libera tyrānide. que signo crucis redimita: hostis victoria ac necis gloria conspicitur ornata.

Zyzymus cum nonnullis thurcis equitans.

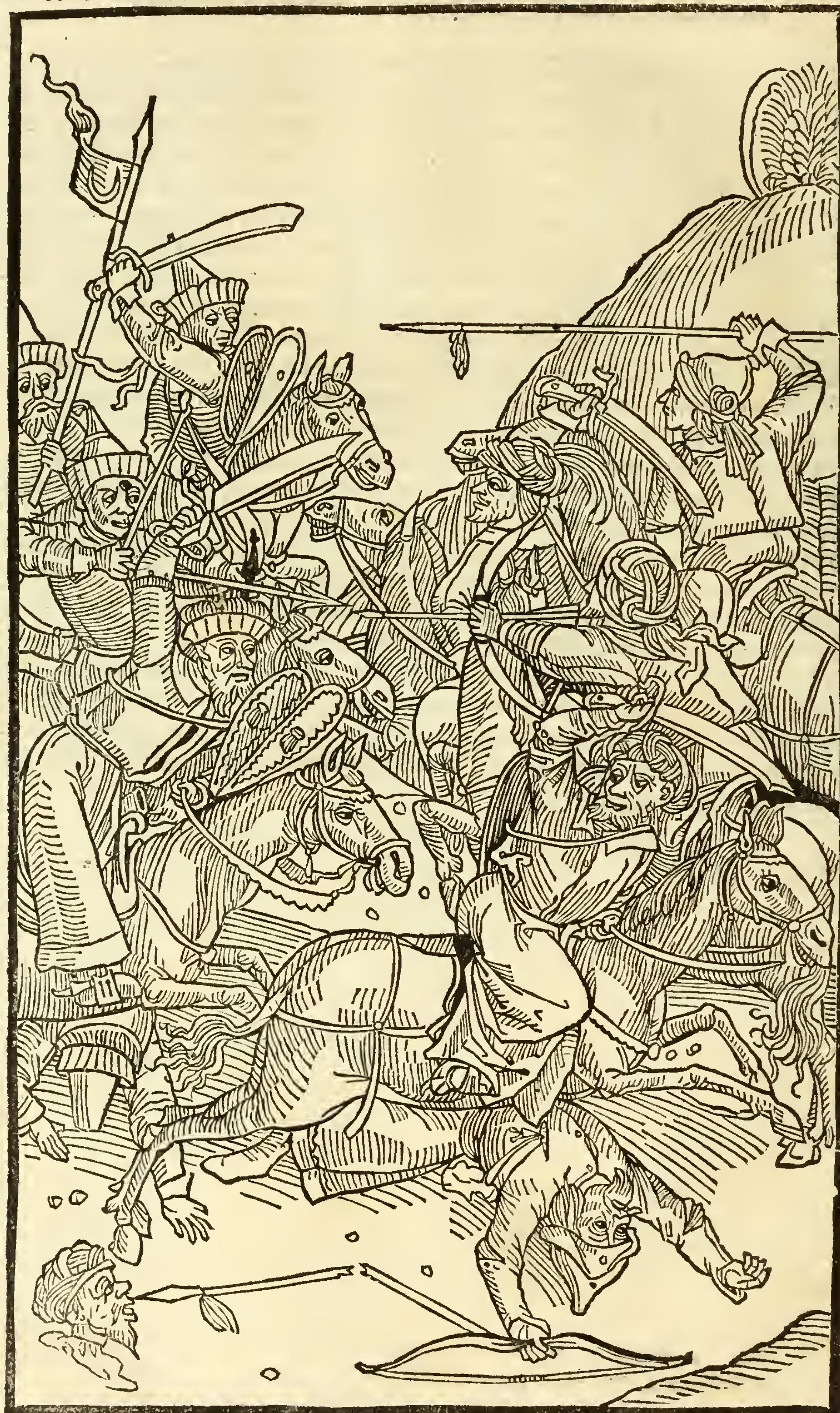

Guillelmi Caorsin: Galli· Belge. Duacij: Rhodiorum vice cancellarij: de casu Regis Zyzymy: Commentarium incipit.

On iniocūdū fore crediderim: Regis Zyzymy (mahumetis thurcorum tyranni nati) casum litterario ordini mandare· Res est quippe memoratu digna: ꝛ que christianam gentem mouere ꝛ deuotas mentes erigere ad egregia obeunda facinora debuit ꝛ que reipublice christianorum: non modice conducunt. Fratrum quidem dissidium Ciuium discordia Populorumq₃ bella: preclaras sepius vrbes regna ꝛ impia maxima subuertunt. Exemplorum plena est vetustas: nec enī presens etas hac labe caruit· Sensit olim hoc pestiferū vulnus: Athenaru₃ vrbs sapientissima. Nec aliter cecidit Romanorum respublica: donec patres mutuis cladibus sese conficiunt. Constantinopolisquoq₃ imperium etate nostra germanorum dissidio interijt: ꝛ thurcorum tyranno ceruicem submisit. Nemo est certe qui nesciat: quantas vires discordie virus habeat: qua imbuta ꝛ affecta queq₃ haud dubio labuntur ruunt atq₃ occidunt. Que cum ita sint affirmare ausim: per oblatam quidem tempestate nostra fraterni dissidij occasionem. Torpentem quemq₃ ac somnolētum excitatum iri: vt strictis gladijs christiani in fidei hostes animum vigiles conuertant· Quos profecto bisancij excidiu₃ grecie clades: regnorū euersio Calcidis euboce direptio ydrūtiq₃ expugnatio: thurcorum regis repentina mors non mouit· Hos natorum tyrāni discordia: ꝛ scorpiunculi ad rhodios cōfugium: ad vindicandū vulnus impellere suadere ac inducere non immerito debet· Rem igitur que audientes afficiat leticia: ꝛ ad spem preclara diebus nostris audendi erigat. narraturus paulo altius repetentes: ab genitoris nephādorum tironculorum morte ordiar· vt inde sumā initium: vnde dissidij causa oritur.

Bagyazit et Zyzymi fratres more thurcorum cum nonnullis thurcis pugnantes

Bagyazit ꝛ Zyzymy Regum contrarie factiones.

Mahumetes thurcorum princeps:octo ꝛ quinquaginta ãnos nactus. Postq̃ triginta imperasset annos:quo tempore vrbes regna ditiones potentissimas subegit Postremo rhodiorũ armis cedens:animo ignominia affecto consternatus vita repente excessit. His enim liberos superstites reliquit duos:Bagiazit ꝛ Zyzymy reges. Qui vt ex ephebis excessere:viuo patre prouincijs prefecti. loco disiuncti: quietam ducunt vitam. nec imperio impliciti:nec publicis curis intenti. priuata ꝑuincia:dum viueret pater vterq; contentus fuit. Jussu patris (fraternas insidias formidantis) non plus q̃ semel sese conspexere:mutuisq; vsi sunt fratres amplexibus. Uir quippe barbarus vafro coniectat ingenio Germanorũ dissidium: quod Barbaras gentes (vt peculiare venenum) in principatus adeptione plerumq; afficit Bagyazit quem yldrimy vocant quod fulgur latine sonat:maior quidem natu. in paphlagonia:ad euxini maris littora torpens. Sardanapali mores imitatus:mollem ducit vitam. Zyzymy qui amor interpretatur:yconie antique quidẽ vrbis licaonie sedem habuit. modo venatiõi:modo thermis. modo fluuialis aque immersionibus exercendis:modo cõmessationibus intendens. iuueniliterq; lasciuiens:euum agit lubricum. Patris aũt repentino excessu passim vulgato:loco sese raptim vterq; mouit. Arbitratus:qui constantinopolim prior vendicet imperiali solio:ac regia gaza potiturum. Apud constantinopolim sub id tempus:cõmilitonũ factio bina nascitur. Bagyazit quidam:Zyzymy alij in regem accersunt vocant petuntq;. Dum basiarum primatumq; studia ac satellitum mẽtes in varias scindũtur factiões:paterni erarij portio prede patuit. Fluctuante quidẽ regno cruentis sese persequuntur gladijs: ꝛ ex basiis vnus occiditur. Interea Achmat basia ydronti expugnator artem militarem callens:magno animo vir manuq; promptus. mentem ad clariora voluens:contempta preda Bagyaziticam factionem sequitur. Js quippe callido fretus ingenio ad seditiones ortas sedandas et turbulẽtum rerum statum pacandum audax:irarum minarumq; plenus in propatulo cõstitutus. valida Bagyazitarum manu succinctus vnum ex Bagyazit liberis (nã ei plures sunt nati) octauum ꝛ decimum agentem annum:ignobili vulgo ostentans ꝛ proferens patrem regem appellat. Regio tribunali adolescentem locat:donec venerit genitor qui dyadematis gubernacula teneat. Dum hec agũtur: bisanciorumq; mentes (vt rerum turbulento statu contingit) solicite anxieq; pendent Bagyazit per euxinum mare paucis triremibus ad hoc paratis vectus:constantinopolim appulit. vbi cum ingenti Bagyazitarum plausu exceptus: Rex ꝛ imperator consalutatur Regieq; gaze potitur. Zyzymite vero attoniti stupidi ꝛ pauidi silent:ac dolorem dissimulant conceptum victoris seuum quidem gladium formidantes. Rex vero Zyzymy cui per licaoniam bithiniamq; terrestre faciundum iter est paululum moratus:affectato frustratur principatu. Allectus tamen sue factionis clandestino hortatu spe potiundi regni:prusiam veterẽ quidẽ Regiã erecto anĩo ire pergit. exercituq; pacto:germanũ in certamẽ vocat. Cõiectat enĩ nõdũ fratris firmatũ esse ĩperiũ:ac ĩbecilles anĩos in aduersa; partem mouere facile posse. Dũ germanos turbulẽta fatigat seditio:ali⁹ Bagyazit fili⁹ quatuor ꝛ decẽ annos nactus fugam animo destinat. Js est eleganti forma. pubes:quem (plus q̃ fert etas) morum grauitas ꝛ ingenium ornat. carias quoq; ꝛ liciã auo mahumete aura vestente etherea basiarum consilio functus regebat. Timet enim patruum regnum affectãtem Zyzymy valido exercitu succinctum iamiam sibi imminentẽ

ne per insidias aut vi interceptum occidat. Id certe mortalium genus: domestico sanguini (dum de regno cōtenditur) parcere nescit. Mente proponit adolescens: pernicibus equis ad fugam destinatis: rhodiorū opidum (quod sancto petro apostolo dicatum est ꝛ in halicarnaso qui carie portio est sitū) petere· Rhodiorūqȝ fidei sese credere. Magister aūt solertia preditus adolescentuli fugam mente coniectans: destinat regium excipere natū· Sed dum animo dubius est Regulus: ꝛ hesitat· quo pacto terrestre iter quo ad opidum sancti petri eūdum erat tutus ageret: ne forte in zyzymytice factionis incideret manus. oneraria nauis carie littora appulit: apud que tenellus princeps tremebundus degebat· Pacto vectigali: fide accepta. nauim conscendit: ꝛ in calipolim migrat· fama est non obscura: hac via discrimen vitasse. Quidā autumāt in prouincia delicuisse: equis ad fugam si sors tulisset paratis: ꝛ cum patrinis rebus desperatis prorsus discessisset: bisancium terrestre agens iter quātotius petijsse. Sub id tempus zyzymy cum exercitu procedēs prusios sibi vendicat: a quibus auri pōdus seu amore seu timore (quod potius crediderim) extorquet· Bagyazit summe rerum cum vigilantia intendit: ne asia imperij haud contemnenda portio fratri pareat. Achmat basia consilio pollens principis exercitum in asiam per propontidem traiciēs: zyzymy copijs vires opponit. Prestantior quippe est ac robustior tracius asiatico exercitu: nam europe incole. ꝛ animo audatiores: ꝛ corpore validiores ad subeunda pericula putantur· Asiatici enim molles ꝛ imbecilli animo semꝑ habiti sunt: quamuis pauxillum freti eos disiungat· Ducis etiam achmat Artis militaris pericia magnanimitas et fortitudo: terrori fuit·

Zyzymus equitans cum quibusdam Thurcis more fugientis.

Rex Zyzymy Iherusalem ire pergit.

Zyzymy itaqꝫ hunc sentiens in eum apparatum: suis non satis fidens viribus ⁊ armorum industria. a persiis discedens: propere peragrata minori asia quadringenta factionis zyzymitice satellitibus comitatus syriam intrans hierosolimã ire pergit. vbi Salomonis templum (quod mahumetei magnopere colunt) reuisit: illic supplex in hunc orat modum.

Oratio Zyzymy ad deum

Deus: cui nuda sunt omnia vides germani prauitatem: que me (quemadmodum fortunis spoliauit) vita priuare molitur. tuũ est: iniurias vlcisci. Inuitus certe arma sumpsi: regie ditionis portionem pro iure petij. qua frustratus: profugus factus sum. Innocẽtis supplico causam: tueri digneris. nec sinas fratrem: sanguinolentã manum in germanum exercere non sit precor eius imperium diuturnũ: quod tãta crudelitate partum est.

Zyzymy ad Egipti regem profugit.

Oratione peracta: inde Arabie deserta transiẽs magnis itineribus Carras ad florentes Egiptiorum opes accedit. Soldanus egipti rex: profugi aduentu nũciato. preclaros mittit regie aule viros: qui cesareum iuuenem pro egiptiorum more exciperent ⁊ ad suum ducerent tribunal. vbi sese reges conspexerunt. Salute barbarorum more data. Rex Zyzymy: his verbis carrarũ soldanum alloquitur.

Zyzymus alloquens Soldanum Regem Babilonie et Egipti.

Zyzymy Soldanum alloquitur.

TE non latet: Mahumetee legis cultor acerrime. a quo originem duxerim: quoue casu huc aduenerim. et ius quod in paterno regno: cesareaque gaza habeo abunde dignoscis. tuas igitur benignas aures: ne prolixior sermone obtundam plura repetere in animo non est. Ad te confugi. Regem legis nostre seuerissimum. qui sacra templa Salomonis (quod dei est) et lamecham (quod legislatori nostro dicatum) haud temere possides. vt arbiter: inter germanos (contendentes de prouinciarum finibus: ac Regia gaza) diiudices. Ceteris quidem post habitis ad te profugus veni: qui afflictis rebus consuleres. Nec enim detestari satis possum: fratris nephandam atrocitatem. qui mahumetee legis spreta religione: iure gentium contemptui habito. nedum paterno Auitoque regno spoliauit: sed nequidem in eius porciunculam me recepit. Auroque in suam potestatem redacto: ceca cupiditate fraternum sanguinem sitit Quid non mortalia pectora cogis: auri sacra fames. Auaricia certe et dominādi libidīe allectus: queque aggredi enormia frater non formidat. Ne sinas potentissime rex: regios natos mahumetee legis cultores de imperio disceptare. nec mutua cede mahumeteorū sanguinem fundi et in nostri legislatoris contumeliam gladijs strictis mahumeteū confici nomen Ne (quod verendum est) nostro quidem dissidio: christiani (qui nobis semper infensi sunt) in nos valida conuertant arma. et oblata rerū occasione (quod patrum memoria partum est) sibi vendicent: demūque tuas penetrēt ditiones. Dum enim principes dissident et contrarias in factiones populus fertur: oppugnatori facile cedunt. Tueri non postponas quod colis: fame ymo mahumetis decori cōsule. Nec causa: non solum othumannidum familiam respicit (que in oriente prestantissima et occiduis formidolosa habetur) verū vniuersos mahumeteos tāgit. nam si othumānides per dissidium ruunt: graue quidem vulnus ceteris imminet. Queror fratris seuiciam. Queror germani crudelitatem. Queror sanguinis atrocitatē. Qui ceca mēte ductus mahumeteorum rempublicam subuertere conatur. Indoleo priuate calamitati: sed mihi infestior est offensa legislatoris et mahumeteorū discrimen pertimesco quod fore coniecto: et Bagyazit stupido vir ingenio nō prospicit. Tueaaris igitur fortissime rex. Si non meam. si non tuam: at publicam causam necesse est. ne eam deserens: vel irreligiosus vel parum sapiens videaris. qui prophetam negligis nostrū: et vulnus nō vides pestiferum eminere. Dum dicēdi finē fecisset: egipciorum rex sic fatur.

Soldani Responsio.

Pridem nobis nota est tui generis sublimitas: nec ignoramus profugi casum. fratrisque quoque seua crudelitas nos nō latet. Indoleo tue calamitati germāique damno impudentiā. qui sanguinis spreto affectu: extorrē vitā te compellit agere. Magno sis animo conuenit: decet enim regio sanguine natum constantem esse. scelera profecto fratris iura humana pariter et diuina peruertentis: vltorē deū senciet. Equo animo feras oportet: que fortune sors cui omnia parēt attulit. Scit enim ipsa rerū imperatrix quē deprimit cū vult extollere: mutareque vices nō ignorat. Que de publico discrimine mahumeteorum clade ac legis violatione presagis: vera predicas obnoxij quidē sumus: vt et publice vtilitati consulamus et religioni faueamus. nec tam facile est vt profers: christianā gentem mahumeteos subigere. Grande quidē

facinus est: ⁊ facilius dictu quam factu. laudamus tamen ⁊ zelum et prudentiam qui futura precogitas. Scimus per discordiam rempublicam subuerti: sed illud est vbi pars vtraqz viribus munita: diucius sese mutuis armis conficiunt. At vbi altera quantotius succumbit: victor rerum potitus imperium fouet. nec enim id dicimus: vt arbitri partes recusemus. non deerit pro virili parte temptare: quo inter nobilissimos fratres perpetuum feriatur foedus. Rex his dictis: sermonem silentio rupit. Colloquio finito extorris zyzymy: ad paratas domos solēni pompa ducitur ⁊ alimenta prebentur affatim.

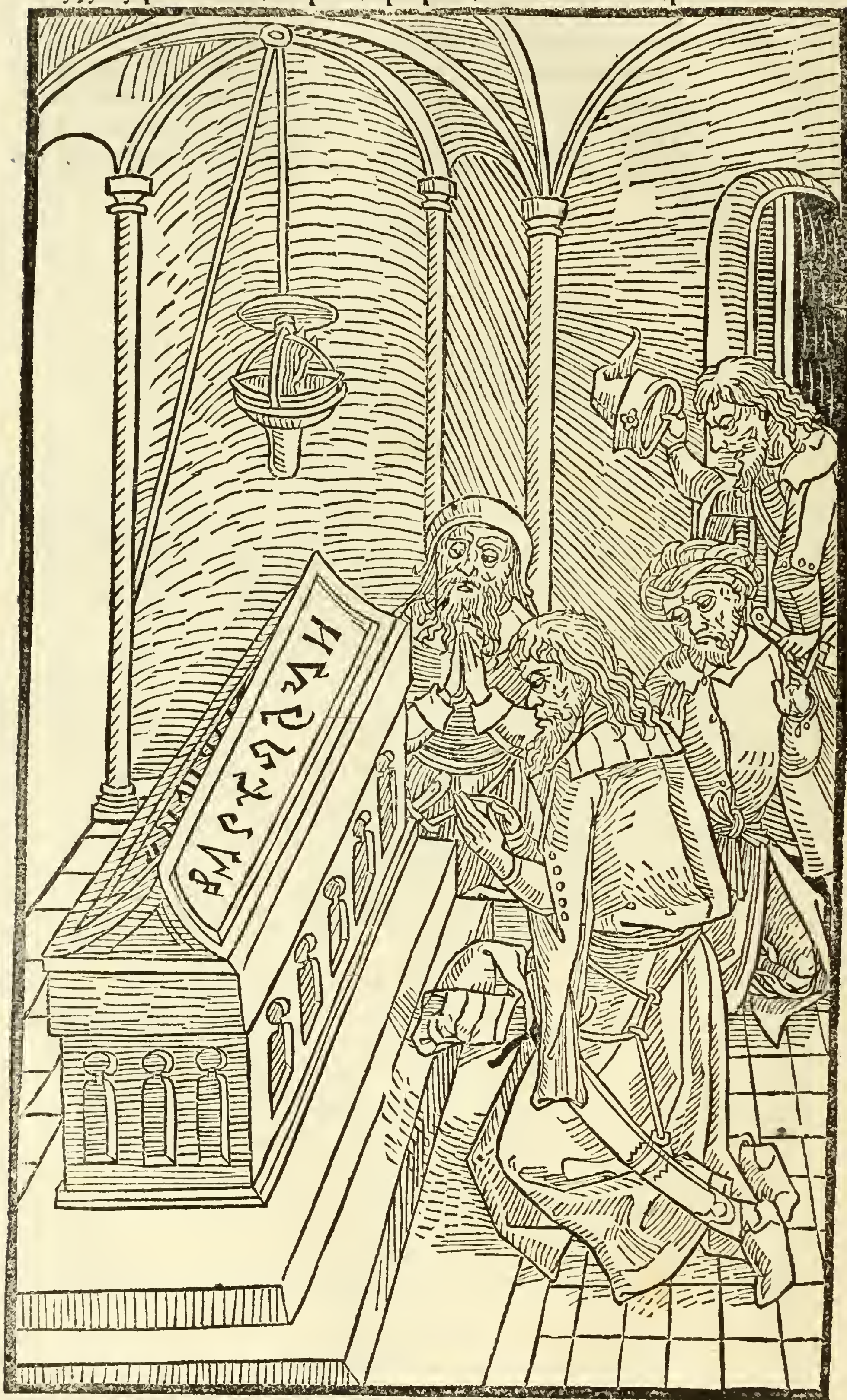
Zyzymy equitans cum nonnullis thurcis.

Zyzymy Lamecham proficiscitur.

Eo apud carras degente: Lamecham mahumetis edem visendi (propheta quem colunt adorandi) iuuenis animũ cupido incessit. Soldanus enĩ voluptati obtemperans: peregrinorũ & negociatorum (qui lamecham seu cultus seu mercimoniorum gratia accedunt) expeditionis ducem delegit. Destinatũ regius iuuenis iter peragit: templum pseudo prophete reuisit. Ubi supplex ad suum prophetam preces fundit: in hec verba.

Zyzÿmy proſtratus ante pſeudo prophetam Mahumetem apud lamecham.

Oratio Zyzymy ad Mahumetem.

Ne sinas mahumetee legis auctor:per fratris ignauiam seuiciam ac immanitatē. cultores tuos:sanguinolenta manu perire.dum enim fraternū petit caput:mahumetei cedibus sternuntur.inaudita ductus rapacitate:paterna ditione me spoliat Negat vel auiti paterniqȝ imperij portiunculam impartiri: egentem ac stolidum regio apparatu destitutumqȝ fratris auaricia me reddit.in tantam quoqȝ prosilijt insaniam:vt cedem minari non formidet·Crudelior hic cayn:seuior quippe Nerone.qui nedum fortunas vitamqȝ fratris appetit:sed legis tue cultum peruertit.nostra namqȝ discordia:cultores intermūtur tui.quibus sublatis:qui te colat nemo erit christianūqȝ nomen (legi infensum) in tuos cultores:vires exercebit· scis me coactum arma sumpsisse:tua interest ius extorris exulis profugiqȝ tutari.⁊ si non mea causa:at saltem legis (quam pro cultu seruando facit tua sanctitas) supplex oro·huc peregrinus:cultus magis ratione q̄ȝ priuata causa impulsus veni. meum est preces ad te fundere:ne per nostrū dissidiū mahumetee legi discrimen contingat.tuū profecto est:decernere qđ lubet·Cultu pacto:carras incolumis reuertit̄.

Zyzymy ⁊ Bagyazit foedus inire cōtempnunt.

Interea egiptiorum rex tentat:si fratrū res componere possit·At neuter quidem pactionis limites intrat:nec animi furore pleni concordiā recipiunt. Sic fit: vt q̄ sanguine vincuntur.si quando dissident:ipsa certe sanguinis vicissitudo insolentiores reddit animos.adeo:vt mutuis odijs alter alteri conteptui reddatur.⁊ quāto arctius eos natura deuinxit:tanto vehementius animi quidem prauitas disiūgit Contrariorū namqȝ:diuersi sunt effectus·Sic quos carnis communio beniuolos: animorum peruersitas infensissimos reddit·Prestat enim vtriqȝ:rem armis confici.Bagyazit vt par fuit rerum potitus:fratrem extorrem profugum ac exulem fastidit.Zyzymy germani ignauiam vinolentiam imbecillitatēqȝ spernit: cupitqȝ singulari certamine pugnam finiri.id vafro animo cupiens (dum se militū copia imparem conspicit) fratrē ad duelli certamen (spe frustratus) vocat:quo vel cōmento dissidentes alliciat milites qui mutua cede sese interimi non cupiunt.Rar⁹ quippe est:qui non velit principū singulari discrimine bella terminari. periculum quoqȝ alterius:quisqȝ suo preponit.foenix enim est:qui secus sentit·

nō bene

Rex Cilicie in Asiam transit·

Dum hic esset rerum status:Cilicie rex paternas ditiones repetens exercitū colligit.a mesopotamiaqȝ mouens in minorem asiam:quam etas nostra turchiam vocat descendit.vt Ciliciam a mahumete patre subactā:sue ditionis faciat· Is enī Zyzymy regem litteris ⁊ nūcijs solicitat:vt in pugnam cōtra germanū descēdat· Maiora quidē policitus:q̄ȝ audeat.Sperat enī se regij iuuenis fauore: voti fieri compotem·Quidam quoqȝ prestantes viri:qui Bagyazit suberant: Zyzymy vt quantotius festinet hortātur monentqȝ:facile quidē fuit persuaso persuadere·

Zyzymy et Cilicie Rex pedestres colloquentes.

Rex Zyzymy regi Cilicie se iungit

His motus adhortationibus: Zyzymy statuit in germanũ arma conuertere. Cõceptam regni potiũdi spem: si contra fratrez procedat edocet. Soldanus egiptiorũ rex: regium iuuenem munusculis prosequitur. Ita Zyzymy aliena incertaqz pollicitatione munitus: Siria peragrata ysthmum minoris asie intrans. Cilicie regi iungitur: mutuisqz amplexibus sese consalutant.

Regis Cilicie verba ad Zyzymy.

Aduenisti tãdem: imperator zyzymy (inquit Cilicie rex) spes vnica: quẽ vt principem ⁊ dignũ imperatorez colo atqz obseruo: singulariqz affectu prosequor. Germani tui tyranni malignitas paterno regno: non secus me q̃ te spoliare conatur. Tu magnanime princeps iniuriam vindica: non formido vel pro seruanda libertate morte oppetere. vt tyrannidis iugum: ab innoxijs ceruicibus excuciatur. Indignor profecto: q̃ Cilicia ablata capiti insidiatur meo. sed molestissimũ est: te cesareum iuuenem othumannidẽ cõsilio ingenioqz preditũ. tanto principatu spoliatũ cernere: potiusqz vices tuas q̃ meas defleo. modo adipiscaris quod tuũ est: mecũ bene actum esse non ambigo. Audaci itaqz animo aggredi non formides fratrem tyrannum seuissimũ totius iuris violatorem: non deero quidẽ pro virili parte. sed tibi adherẽs: fortunas ⁊ sanguinẽ expendam. Rex autẽ dictis magis q̃ factis clarus hec fatus siluit: cui in hanc sententiam respondet zyzymy

Responsio Zyzymy.

Grata est mihi tua in me obseruantia rex fidissime: nec falleris. victor enim euadens: nedum paternos lares vendicabis verum non indigno te preficiam regno. Deus modo fortunet conatus: ⁊ ceptis faueat. hunc enim tyrannum: ad interitũ vsqz persequar. ⁊ si copijs abundet iure tamen preualemus: cui solet deus fauere. petimus quod nostrum est: tutatur hic nephandus quod suum nõ est. Si tam strenui q̃ facundi extitissent reges: regna profecto non perdidissent. at viribus impares ⁊ armorum non satis experti: facile vincuntur.

Zyzymy ⁊ Cilicie rex ꝓpe Larãda castra locãt: ꝯtra quos thurcꝰ cũ copijs ꝓcedit. simultatesqz: īter bagyazit ⁊ achmat basia oriũt.

Vna itaqz procedentes planis locis: haud procul a laranda ⁊ yconia castrametati sunt. Achmat basia (iam hyeme decursa) pro Bagyazit arma exercens: castra yconiam versus locans illic hibernat. Bagyazit victor ac princeps: ex carris fratris discessu nunciato. vbi (que in eum machinantur) cognouit potẽtatum omnẽ relicta europa. in fratrem conuertit: ac duos prepotẽtes exercitus comparat. Alteri achmat basiam preficit: ipse in asiam ex europa traiciens. alterũ exercitũ in prusiorum agris alit: operiẽs quid emuli moliãtur. Orte quoqz sunt per id tẽpus: inter Bagyazit ⁊ achmat simultates. Suspectus nãqz basia: de perfugio ad Zyzymy habetur. Thurcorũ rex suspiciones dissimulat: vires ⁊ pecunias basie subministrat quibus exercitum alere possit. vulgatumqz est: basiã ad zyzymy defecisse. ⁊ literis solicitasse: vt fratrẽ quãto posset appatu adoriret. Nec pauci putauere Bagyazit

subactum iri: haud dubio basia varia voluit animo· dum fratres moribus haud pa rum dispares: de imperio contendētes cospicit· ꝛ vtri vires admouisset: regnū soliū conscensurū· Sed priuatam rem magis ꝙ alienam curans ei ad hesit: qui sibi vsui fore visus est. maluit quippe ignauum: ꝙ furiosum victorem euadere· vt ꝛ eius vir tus enitesceret: ꝛ iracundi principis furorē vitaret. expertus quidez est patris inso lentiam ꝛ quod prestantes viros excandescens interemerit non ignorat. Monet igitur thurcorum rex castra: vt basie coniungatur. quidam arbitrantur ob simul tatem exortam basiam ab eo comprehensum iri. Nec aliam ob causam cum exer citu progressum esse At longe alia mente agitauit Senciens enim fratrem aduen tare asiaticorumqꝫ fallaces in constantesqꝫ animos formidans: cum regio appa ratu obuiam procedit. paternā quidem gazā quā auaricia congessit: tunc prodi galitas fudit. sic: plerūqꝫ contingit· Aurū quod auari insaciabiliter cumulant: pro digi temere fundunt. Bagyazit enī quos virtute nequit asiaticorū animos: auro sibi conciliat· Barbarum genus: aurū multos annos conditū. seua rapacitate ap petit: vires subministrant. hunc colunt hūc obseruant. hunc regem salutant: qui au reos prebet nūmos. Bagyazit itaqꝫ ꝛ basia castra iungunt: fama est militum pene cc· milia affuisse. Zyzymy aūt ꝛ cilicie rex: validissimo germani copiarū apparatu cognito. Nec militum numero: nec viribus. nec opibus pares: loco cessere. Paulo anteꝙ thurcorū rex aduentasset fraternus exercitus contra basiam processerat: q̄ fugam simulat· vt Zyzymy ad asie interiora trahens: cōmento fallat. copijsqꝫ ad insidias dispositis: cūclusum opprimat· a perfuga zyzymy edoctus: dolos vitat· nec defuit epistolarū cōmercium: quod foedus suadet percuciendū· germanorū frequē tes intercesserunt legationes: vt exploso dissidio pacis leges darētur. At simultate insidijs versucia ꝛ dolo plena fuere: que dicūtur. Policetur bagyazit· cc· milia nū mum auri ꝛ suppellectilem regio apparatu dignā: pueros virginesqꝫ mācipia. quo tennis fratri se daturū pacta conditione: si extra regni fines degat. Colloqijs cun ctando: germanū fallere molitur. Zyzymy aūt fratris pollicita fastidiens: ꝙ ditio nis iure cuius portionem petit frustratum se videt· tyrānidem Bagayzit accusans cōmilitonum animos interim molire studet. Thurci nāqꝫ in regios natos grandi ori affectu alliciūtur: obseruantqꝫ ꝛ colunt supra modū principem suū. nec audent regiū sanguinem persequi nisi regia domo natus. in propinquū impetū faciat: ver bis teritur tempus. vt occupatis aditibus: zyzymy ꝛ cilicie rex comprendātur· do los sencientes viribus diffisi: montis tauri iuga (qui oriente versus per ciliciā por rigitur) confugiūt. vbi loci natura quoad possunt sese tutentur: euentūqꝫ rerū ope riūtur. At vterqꝫ alia ꝛ alia ratione: sue saluti consulere destinat.

Zyzymy ad Rhodios confugere animo destinat·

Rex quippe Zyzymy fratris conspectum respuens: ꝛ crudeles sanguinolentasqꝫ manus formidans. ad christianos confugere statuit: multa quidē mente agitans. vnicū tandē in mentē venit remediū: vt rhodios adeat· Accito itaqꝫ concilio: his verbis cilicie regē ꝛ milites alloquitur·

Zyzymy alloquitur Cilicie regem ꝛ cōmilitones.

Graue est rex amantissime cōmilitonesqꝫ mei contra fortunā: que rebus plurimū imperat conari· Sapientis quoqꝫ semper est. habitū: tēpus terere aduersis cedere

secundisq; seruare se rebus. nec indubitato discrimini: salutem exponere. Deum vltorem testor: vt fratris seuiciam (qui meam machinatur cedem) quãdoq; vindicet. Justa quidem mihi causa est: si non regnum saltem eius portionem haud indignam repetere. Nec debuit germanus omnino paternis ditiõibus me spoliare vindicem tanti sceleris deum inuoco. decreui presentiũ rerum statui cedere: et fratris cecam cupiditatem ac seuam mentis rapacitatem fugere. Rhodiorum quidẽ magistrũ preclarissimum magnanimũq; principem adire in animo est: qui prudencia consilio ac felici rerum successu preditus. viam aperiet: gressus diriget. rebusq; afflictis: prudenter consulet. Nec enim vereor cruce signatos adire: qui licet legi nostre sint infensissimi. othumannidem tamen scimus non contempturos: sed eum tãq; generosos animos iniuriarũ oblitos fauore prosequi non spernẽt. Quod mahumeteorum manu adipisci nequeo: christianorũ viribus assequuturũ spero. Postq; sic sors tulit: et principum nostrorũ ignauia facere me compellit. qui fratris tyrãnidem: quandoq; experiantur: deum precor: cum ipsam orientem retundere floxipẽderunt. potuit quidem fomes malorũ oriens facile extingui: qui si adoleuerit cetcrorum regias inflamabit: bono animo sitis: rex atq; cõmilitones. Statui rerum ordini discedere: cedite et vos ac prosperis seruate. hec enim meminisse: quandoq; iuuabit. vestre quidem fidei non erimus immemores: que nos vobis perpetuo deuinxit euo. Loquente rege Zyzymy: qui aderant vix vnus comperitur qui lacrimas singultus ac eiulationes contineat. indolent profecto regij adolescentis calamitati: qui amplissima domo natus. regio nuper ornato pollens: tam insperato eo deiectus sit. vt paulo ante regium solium: vix conscendens extorris profugus exul disparis cultus gentes vel infensissimas: per maris fluctus seuissimã nature partẽ adire in presentia cogitur. Principis iussu: se continent omnes. Hortatur iterum: vt bono sint animo. dũmodo vitam seruet deus: sperat quantotius sibi ac eis bene consultum iri. Cum finem dicendi Zyzymy fecisset: acclamauere cuncti. Nobilissime rex: vnica spes nostra vt sit felix faustumq; tuum ad rhodios (fortissimos felicissimosq; athletas) confugium: immortalẽ precamur. vocem: dolor statim rescindit. Tunc cilicie rex ac optimus quisq; mente agitat: qua via vitam tutetur: videt namq; hostem iamiam imminentem: cui impares censentur. quare aut parendum tyranno: aut bello succumbendũ est. prestat igitur sese victori dedere: vt vita sit in dubio magis q; armorũ furori se obicere: in quo mors haud incerta futura est. fuge nãq; nec victorie dabatur spes vlla: gladio pereundũ erat. Si deditionem submissa ceruice temptarent: vitam se posse consequi sperant.

Zyzymy Rex legatos mittit Rhodum.

Mittit itaq; rex Zyzymy Rhodum legatos: ad quos prius literas dederat. sed nũcium terrestre iter agentem: regis Bagyazit milites intercipiunt. Legati Cilicie littoribus rhodiam birrenum casu repertam conscendunt: rhodumq; nauigant Interea nauigium apud ea littora stationem habens: Zyzymy conducit. vt si casus exegerit: repente eo conscenso saluti quoquo modo consulat. Legati vbi rhodum appulerunt: iussu equitum magistri Petri Daubusson senatu coacto in hanc loquuntur sententiam.

Magister cum Baiuliuis ⁊ prioribus: ⁊ ante eum oratores more thurcorū induti

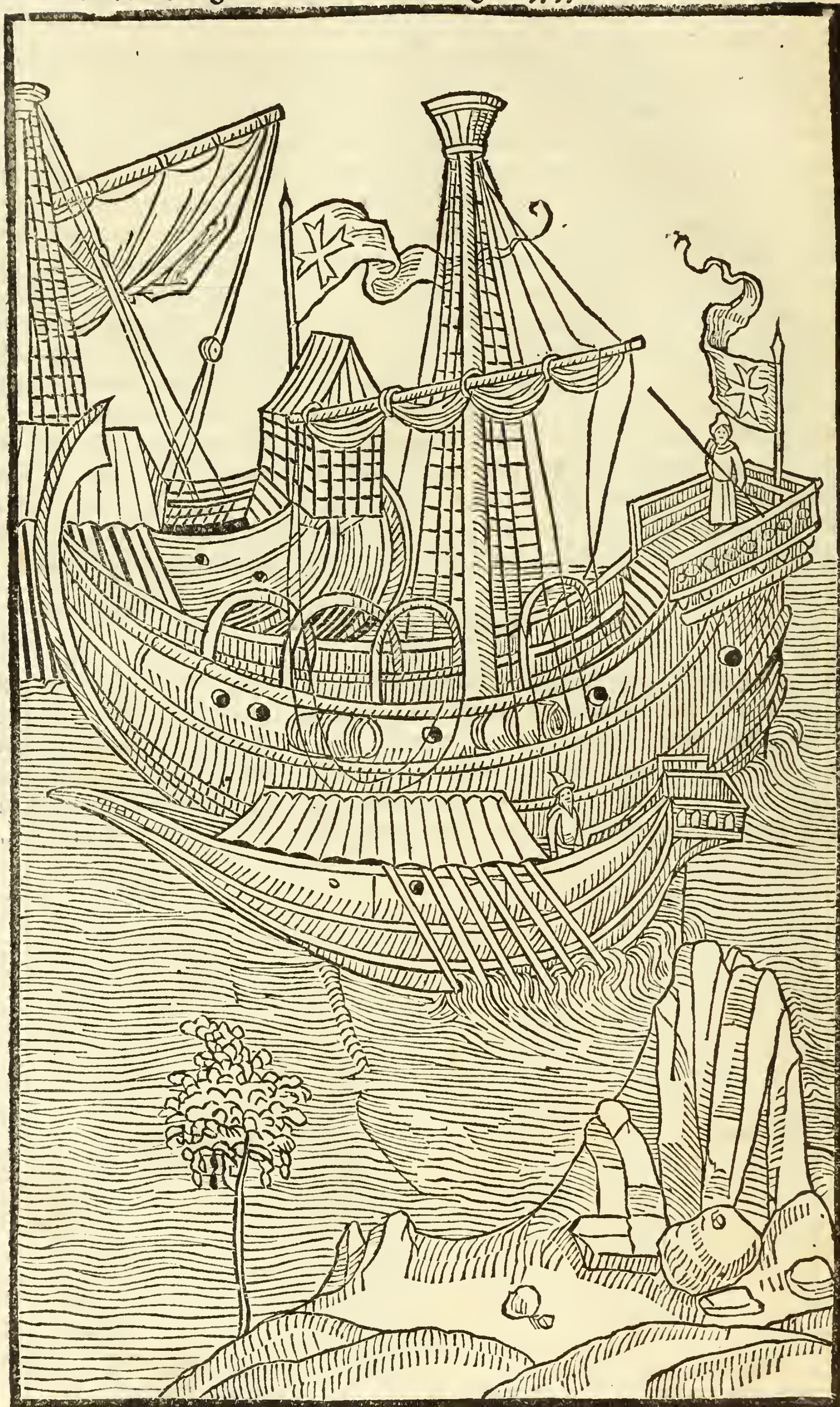
Oratio legatorum in senatu Rhodiorum.

Precellentissime princeps et magister: Prestantissimiq₃ equites. Nobilissimus adolescens ac sublimi loco natus Zyzymy rex: othumannides Maximi regis nepos. Splendidissimi imperatoris filius: ac potentissimi tyranni germanus. aduersis rebus ad tempus cedens: cupit ad te sapientissimum principem et victoriosissimum magistrum. vosq₃ fortissimos athletas: confugere. quorū prudētia consilio atq₃ ope: rebus afflictis mederi possit. Quāpropter mittendam classem esse petit: que ipsum excipiens Rhodum deuehat. fidemq₃ publicam implorat: qua tutus in vestram ditionem pateat aditus. hoc loco referre non libet: que vestros quidem prestantissimos animos persuadeant. vt regium adolescentē: non reiciatis. Nobiles viri estis: et multa prediti prudentia. satis superq₃ intelligitis: quanti ponderis existāt postulata et quot vel quales fructus inde excerpi poterint. Scimus enim vos preclarissimos viros armis asuetos: res magis q̄₃ verba impellere: quare prolixiori sermone suauissimas aures non obtundemus. Potentissimū regis natū: ad vos accedentem (licet profugum) ne floccipendatis. Indecorum enim esset: asillum regi claudere. quod vel homoncijs: et pusilis semper patuit. Celebre quidē est vestrum (apud exteras nationes) nomen: qđ et caucasos montes transcēdit et indos penetrauit. ꝙ armis vim repellere non ignorat: et profugos fouere asilo tutissimo non fastidit generosus vester animus. Littere in senatu recitate: idem postulant.

Senatus Consultum.

Legatis curia exclusis: magister patres quoq₃ de re consultant et multa mēte agitant. que modo suadent: vt regem Zyzymy excipiant. modo: vt reiciant impellūt Tandem ex rationū controuersiis (seu ex calculorū collisione ignea scintilla) vna resultat sententia: decernūtq₃ regem excipiendū alendum atq₃ fouendū: ꝙ eiusce euentus occasio christiane religioni profutura sit. Intromissis legatis: senatus consultū editur. actis gratijs: petūt. vt res quātotius parēt: ne mora discrimē afferat.

Nauis Religionis rhodiorum et magistri zyzymum deferentes.

Classis paratur: et Ciliciam nauigat ad Zyzymy deuehendum.

Oneraria igitur nauis triremes: nauigiaqz parātur. prefectus insignis eques de signatur: qui classe conscensa clara militum hierosolimorum comitatus caterua in Ciliciam nauigat. vbi illic appulit: rex Zyzymy nauigiū de quo supra mentionē fecimus: citato equorū cursu vrgentibus germani militibus iam conscenderat. fama est cum a littore paululū elongaretur: perbreuem quidē epistolā Zyzymy conscripsisse et ad fratrem dedisse: quam sagitte inuoluit nexuitqz: et sitico arcu in terrā contorsit. exceptam esse ferunt epistolam a fratris militibus qui regium iuuenem persequuti sunt: et fratri redditā. quam vbi germanus perlegit: parumper lacrimatus est. animoqz consternatus diu siluit: et aditu prohibito papilione se continuit. egre certo tulit. Q: frater mahumetee legis cultor (quod permaximū crimen mahumetei ducunt) ad christianos confugerit. ad eos presertim qui othumānidum familie infensissimi fuere: et genitorem grauiori affecerunt ignominia. qz fratrez christiano adherentem nomini legi mahumetee: grauissimum afferre posset dedecus. quorum se conscium profitetur: qui tanta atrocitate sit eum persequutus. Series epistole: fuit.

Epistola Zyzymy ad Bagyazit.

Zyzymy Rex: S. D: Bagyazit regi seuissimo fratri. Quia petij: quod iustū equū atqz decens erat. Tu iuris humani pariter et diuini violator: mahumetee legis cōtemptor. fratrem ad christianū nomē vrges accedere: et ad hos potissimū. qui cruce signati: nostre semper inclitissime familie infensi fuere. tu tanti criminis conscius es: vitā seruaturus inuitus accedo. si quod iure optimo mihi vendico dedisses: intra regni limites me continerem. nec regius mahumeteus frater et strictissimo sanguine tibi iunctus: hereret christianis. inter quos: legis cherimonias mores ac cultum seruare nequeaz. Tante quidem enormitatis deum vltorem inuoco: ac mahumetem prophetā vindicem imploro. qui pro demeritis: tibi penas reddāt. Si genitor hec preuidisset: te (non ambigo) vel toxico vel gladio enecasset. Ipse enim othumannidum auctor fuit: tu destructor cupis videri. Spero profecto nō diuturnum fore tuum imperium: tanta crudelitate tanta seuicia tantaqz tyrannide partū Cum enim basis non recte firma sit: edificium diuturnum nec firmū quidē esse poterit. Negantqz sapientes: violentum diuturnum esse. Contra enim iura humana pariter et diuina: germani sanguinem persequeris. Erit inauditi delicti vltor: qui alto dei iuditio tuum caput conterat aliquando. qz in me liberosqz meos moliris: alius equa lance in te tuosqz natos machinabitur. Uale et resipisce: ne extrema clades te tuosqz natos perdat exterminet deuo et. Zyzymy autē imbecilli nauigio mari iactatus: classe conspecta in propinquum littus quod sors afferret operiens sese excipit. iam enim aduersarij milites: citato gradu fratris fugam nunciaturi ad Bagyazit volarant. Arbitratus quisqz. qui primus nūcium daret premium consequuturum. Rhodiorū certe decretum: nondum acceperat. quare subdubitās: ne in piratarum manus incideret. pelago non est ausus se cōmittere: donec et gentem et classem agnouerit.

Nullum violentum perpetuum

Zyzymy et Capitaneus classis rhodiorum colloquentes.

Rex Zyzymy Rhodiorum classem conscendit.

Ubi nũciatum est: rhodios sui causa aduentasse. firmatus animo: nauim conscen dit. et hierosolimorum equitum fidei: sese credit. Nauis prefectus: Regulum othu mannidem humanitate honore obsequioqz prosequitur. littora patrii soli linquēs: et paternum auitumqz regnum deserens rex. turbato animo aliquot siluit horas: mente postmodum recepta. nauis prefectum: his alloquitur verbis:

Zyzymy classis prefectum alloquitur.

Nedum ago tibi vir illustris gratias: verum habeo ingētes. cumulateqz redderez si sors a sublimi loco me non deiecisset. Qui me destitutũ profugũ animo extorrēqz tanto zelo afficias. Sed ab ingenuis visceribus magnanimoqz: nō nisi illustria pficisti poterint. Generosi quidem sunt: qui te ad me excipiendum miserunt. tu quoqz ex coetu eorum nobilis es et vir dignus: qui mandata exequi accurate pro tua innata prudentia et scis et studes. Non possum tamen non parum admirari: q tāti affectus iudicium in me exhibeatur. qui eius natus sum: qui seuicia crudelitate ac immanitate (dum spiritus alebat artus) rhodios persequutus est. in quo: et tuam et tui principis ac senatus rhodiorũ nobilitatem predico. prudentiam admiror simul et magnanimitatem (que iniuriarũ obliuiscitur) extollo. Si res prospere suc cedent: tanti quidem in me officii memorem et gratum intelligent rhodii. Cui ait: classis capitaneus.

Responsio capitanei.

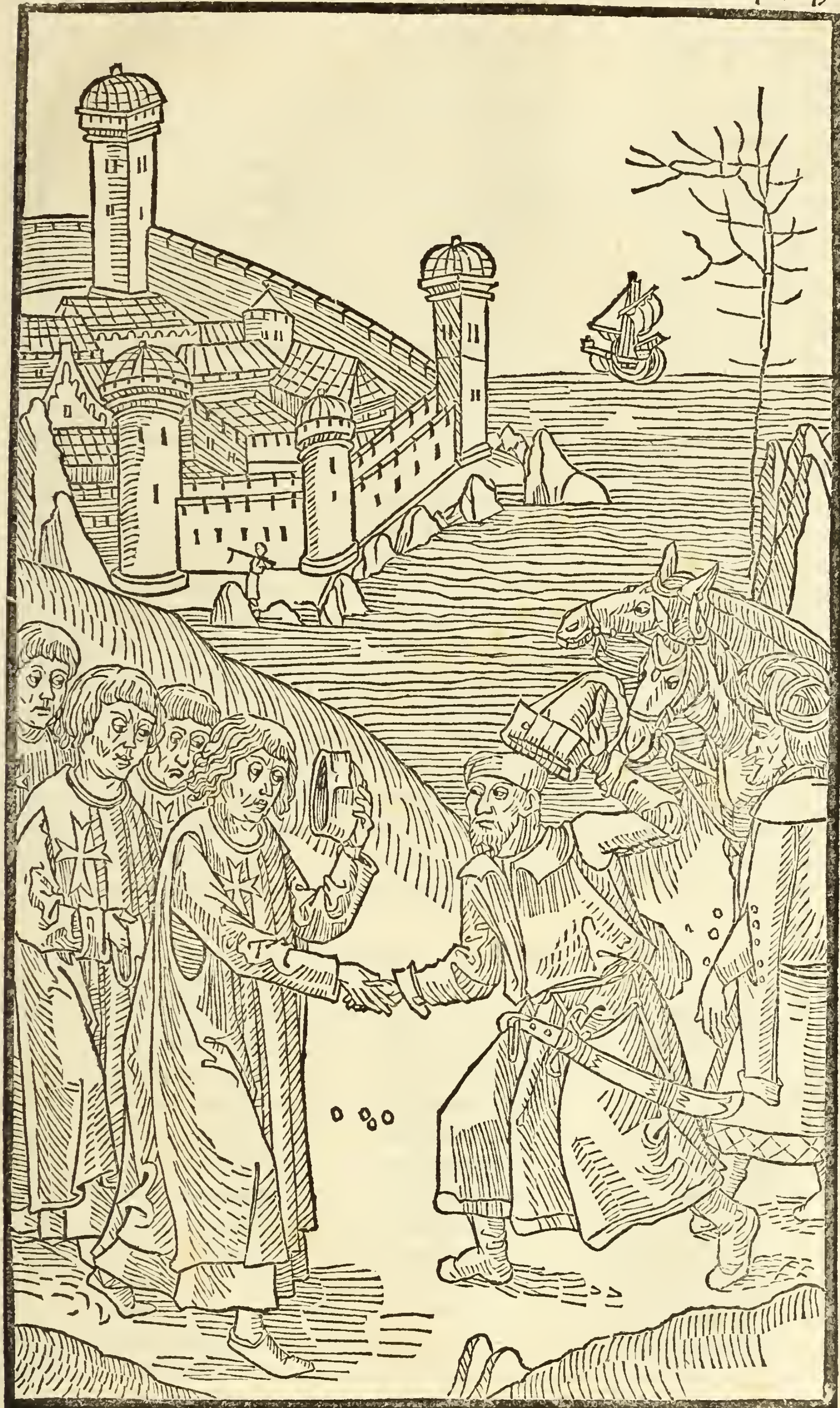
Clarissime princeps: hoc a natura illustrioribus animis datum est. vt soleant precellētes viros: honore afficere digno. tu qui summo loco natus es: q̄uis profugus et extorris cōtemtui tamē nō esse debes. Id quippe viliũ hominũ censetur: qui non nisi bene fortunatos colere sciũt. At magnanĩ viri quos virt⁹ aut sanguis psapia illustrat: vel hostes armis positis reuerētur colũt atqz obseruāt. Te excipim⁹ vt hospitē: nō hostē. hospitis quidē iura: nō hostis sequimur. Nec enĩ mirari licet: q te affectato corde psequimur. cuius genitor: seuo rhodios persequutus est odio. Pater tuus legis mahumetee sectator: qd sibi cordi est molit. Nos vt hosti: p virili p te cōstāter arma obiecimus. licet caduca quedā terrena et vilia pstrarit: que quātotius erecta sunt. glorie tamen famā quā nulla oblitterabit etas: rhodiorũ nomini attulit. Posteritas nāqz omnis rhodiorũ victoriā: e celo demissam nullo tempore reticebit. Leonis profecto brutorũ principis animaliũ mos est: prostratis blandiri seuaqz animalia grauiori imbuere ira. Milites quoqz christi: leōis mores imitati. qui ad eos amice confugiũt: humanitate excipiunt. qui seuicia vtũtur: strictos gladios fortiter obiiciunt.

Discumbit Rex Zyzymy.

Silentio facto: lectisterniũ patur. Rex Zyzymy patrio more discũbit. Quātũ enĩ maritimus mos patitur: edulia apponũtur. mācipia qui fercula deferũt haud aliter q̄ regi honorem exhibēt. Architriclinus p regum consuetudine: epulas condimētaqz ac potum pregustat. et a mancipiis ittidem fieri iubet: ne toxico infecta putet

apposita. Barbarus id animaduertēs: Rogat cur tam accurate dapes pregustent. Respondet interpres: qui eius lateri assiduo adhesit· hunc apud discumbentes reges morem seruari: vt venenum vitetur. qui mos: per multos annos inoleuit. Nō formido inquit toxicū inter prestātissimos fidosq3 equites haurire. Si enim eiusce generis periculum pertimuissem: meam quidē salutem eorū fidei non credidissem. Facessat ergo ciborū3 pregustatio: priuatum ago non principem. Nec suspitio: inter generosos animos degenti incessit vlla. Quo dicto: raptim ex appositis catinis eduliorū (coquinaria arte) conditorum portionem excerpit: ꝛ in vas quod coram erat: vna indit· ad fiduciam quoq3 animi prodendā: ex varijs epulis sua ipsa manu mixtis confestim mandit. Dum hec summo plausu assistentiū: qui oculis in barbarum principem herent geruntur· Nauis gubernator: ventum aure captans nauticeq3 artis periti. clamore sublato: vela dabant leti ꝛ spumas salis ere ruebant· Oneraria quippe nauis: cuius pernicitatē vnq̄3 equauit nulla fluctus celeriter sulcat. flant zephiri dulcius: ꝛ proram parumper auertunt. trāsuerseq3 autē ne paulis velis: suauem quidem flatū (qui vela non vehementer inflat) excipiunt·

Magr̄ cū baiuliuis ꝛ militib⁹: q̄ recipit zyzymy aſſociatū turcis colloquūť q; ſiť·

Pompa qua exceptus est a Rhodijs rex Zyzymy.

Interea Regis aduentu nunciato: parãtur que pompe deceant. sternitur ad mare ligneus pons: qui descendentem excipiat regem: pontis enim longitudo in mare protensa decem fere passuũ fuit. Latitudo quatuor: quibus equo gradu plures in-cedere possent. attrebatum pãnis auro argento serico lanaqꝫ contextis: pro gallorum belgarum more (qui huiusce artis inuentores ꝛ peritiores putãtur) pons ornatur. via enim qua pedũ vestigia incedentes premerent: thurcorũ pictis tapetis sternitur. vici qua parte eundum fuit: mirto floribus suauemquidẽ odorẽ spirantibus respersi ac varietate sunt distincti. Primores ac plebeia gens que ad spectaculum conuenerat: vias obsident. Matrone ac nupte innupteqꝫ puelle: ad fenestras sedent. Reliquum vulgus tecta conscendit: vt venientem conspiciant regem. Nauium ante portus hostium anchoris subnixam Rhodia triremis propinquãs: regeꝫ excipiens ad pontem vehit. Premissi sunt prestãtes senatorij ordinis equites: qui Zyzymy descendentem consalutent. Hos sequitur longus famulorũ ordo: insignis magistri redimitorũ gallicos cantus vibranciũ. deinde iuuenes prime lanuginis milites hierosolimitani: lucentibus equis insidentes. Torque veste sericea ꝛ splendido ornatu: distincti incedunt. Magistrum post hos insignis vehit sonipes: spumancia frena mandens. Aureis fibulis phalerisqꝫ ornatus: qui hynnitum sepius edens. superbe graditur: vt ne quidem magistro quempiam adherere laciniori incessu permittat. Senatus quidem grauis: equis vectus subsequitur. Edem sancti Sebastiani foro sitam de industria magister non transit: illucqꝫ obuiã venit rex Zyzymy. superbo insidens equo: fidis comitatus profugis. Postq̃ magistrũ rex conspexit: ter digito labellum compescuit. qui mos est barbarorũ principum: cum mutua reuerencia sese afficiunt. Magister autẽ pro more principẽ reueretur. Reddita salutatione dextras iungunt. et ꝑ interpretẽ confabulantes: ad edes equitant paratas. Ubi ad palacia francorum equitum (magnifice ad hec ornata) ventuꝫ est: eo dimisso magister suas edes petit. Rex vero ex equo in pedes sese agiliter excipit: ac duorum medius thurcorũ honoris causa vlnas sustentantiũ scalas conscẽdens penetralia ingreditur. barbaricoqꝫ sago abiecto: lectisternio pro thurcorum more flexis poplitibus sedit. Ea die artubus sale tabentibus: quies data est.

Zyzymy ad Magistrũ verba.

Postridie eius diei: magistrum coram alloquitur rex his verbis. Prestantissime magister inclitissimeqꝫ princeps: germani seuicia me persequẽte. cumqꝫ sors eo me redegisset: vt aduersis cedere q̃ in fortunã conari salubrius visuꝫ esset. multa mẽti occurrunt: huc atqꝫ illuc animum conuertens ad quos confugerem non satis prospicio. Demum tu preclarissime athleta occurristi: subijtqꝫ mentem tui quidem nominis fama percelebris. que nedum christianos: verum exterorum fines ꝛ vsqꝫ ad indos penetrauit. Accedit ad hoc fidei integritas: animi generositas mentisqꝫ magnanimitas. qua tu: tuiqꝫ cõmilitones prediti sunt. Preterea precellentis triumphi gloria: quam (obsidiõe qua genitor meus Rhodios oppugnauit) adepti estis Illustre quidem facinus: othumannorũ familiam (supra octingentos annos tropheis triũphis atqꝫ ouationibus celebratã) virtute vestra propulsasse. ingenti itaqꝫ tue virtutis admiratione allectus: te tuorumqꝫ militum cetum. nedũ dilexi: verum amaui colui ꝛ magnifeci. Uestre quippe: virtutis tante sunt vires vt nedum

sue gentis: verum ceterarum nationum animos alliciant. Nec parum attulit mihi fiducie: q tu christianorũ principũ fauorem gratiamq₃ haud immerito complecteris. Q per te: tui quidem nominis splendor in oriente late diffunditur. Nulli certe mirum videri debet: si personam tue fidei crederemus. qui magnanimus ⁊ sapientissimus genitoris preteritas iniurias paruipenderes: ⁊ filium tiranni ad te confugientem non contempneres: verum consilio auxilio atq₃ presidio foueres. Sed tacitus forsitan cogitas: quo iure cum germano de regno hic contendit qui minor est natu. Fateor fratrem prius in lucem prodisse: hac quoq₃ ratione imperio exclusum iri contendo. Patre enim genitus est non rege: qui (nondũ principatũ adeptus) ipsum genuit. Possideat igitur: quorũ pater (dum eũ suscepit) potitur. Ego vero a patre rege imperialibus infulis ornato: genit⁹ natus educatusq₃ sum. Nec patrem vidi cognoui atq₃ colui: nisi regem imperatorem ac principem rerum potitum. Quo fit: vt optimo iure quod pater (cum me genuit) possedit: mihi debeat nato. At: mittamus hec. Potuit ne me regno paterno auitoq₃ prorsus expellere: ⁊ regio iuueni dignam portionem denegare? Regiam gazam: precellentemq₃ supellectilẽ inuadere sibi ascribere ac diripere. Cõmilitões (vt mihi infensi essent) donis corrumpere allicere atq₃ mouere: ⁊ me ad interitum vsq₃ vrgere. O fratris seua crudelitas? O germani cõtumax tyrãnis? O sanguinis ceca cupiditas? Pudet hec: de fratre queri. Sed q non erubuit: me paterna hereditate spoliare. equũ est: me (iniuria spoliatum) coram his ad quos confugio haud verecunde cõqueri. Qui enim medici operam petit: dolorem ⁊ vulnus detegat necesse est. Ad te confugi Rhodiorũ felicissime prĩceps: vosq₃ amplector fortissimi milites. facessant igitur paterne contumelie: ad calamitatem (qua premor) mentem conuertere velis inclitissime athleta. qui hostium armis audes resistere: ⁊ principum calamitati scis subuenire. Percuciam quippe cum christianis perpetuũ foedus: nec eos armis lacessire conabor. paterniq₃ imperij portione non indigna contentus: armis positis quiescam. Nec immemor beneficiorũ (a te susceptorum) ero. Imploro tuum presidium. inuoco principum christiane religionis auxilium: vt ⁊ mihi ⁊ ipsis consulãt germani seuiciam vindicantes. pro inimico amicum: pro hoste hospitem. pro infido fidum: R. P. christianorum vendicabũt. Rege silente: magr̃ ita loquutus est.

Responsio Magistri.

Verba tua illustrissime Rex: prudencia sunt plena. Q me ⁊ rhodios equites tantopere laudaris: tue quidem modestie ascribimus. Si quid enim glorie fame aut dignitatis in nostro relucet cetu: deo gratiarum infusori attribuimus. Ex cuius ꝓuidentie fonte: cũcta manant fluũt ac deriuãtur. Nec te moueat: q christiani ⁊ cruce signati sumus. Rhodiorum quippe ciuitas cunctarum gentium asilum refugiu₃ ⁊ portus fidissimus est. ad quam (patrum nostrorum memoria ⁊ tue gentis ⁊ aliarum non contempnendi principes) qui confugere: gratiam cũ humanitate reportarunt. Nec enim decet generosos animos: cum de foedere agitur hostiliũ armoꝝ reminisci: Si genitor fuit acerrimus Rhodiorum oppugnator: putauit sue legis decori id conducere. Egit vt hostis: nos autẽ vt hosti gladios obiecimus. Deus tandem clementissimus iustiori fauit parti: ⁊ victorie angelum rhodijs mittere dignatus est. Tu vt hospes amicusq₃ accedis: iura quidem hospicij beniuolencie ac dilectionis prebeamus decens est. bono ac erecto sis animo: pro virili parte rerum euẽ tui consulere. quodq₃ tibi ⁊ nomini christiano conducat: exequi nõ paruipendem⁹

quantum ꝛ ingenioli: ꝛ fortunarum facultas suppeditarit· Romanus quidem pon tifex: reges potentatusq; catholici· Qui religionis christiane tenent gubernacula: potentia sapiētia ac propensiore in . R. P· christianorū voluntate prediti sunt. qui tui aduentus occasione frui scient: te nō deseremus. sed nos huic cause: propicios comperies: Placuitq; plurimū tui iuris summam intelligere: vt iuste cause inniti videamur· Grateq; sunt oblationes: que non nisi ab animo grato ꝛ generosa men te (que omnem respuit ingratitudinis labem) proficiscuntur. His dictis regeq; salutato edes reuisit.

Consultationes Rhodiorum·

Totis diebus frequens senatus cogitur: vbi sapientissima consultatione res agitā tur. Placuit tandem principi ac rhodiorum senatui: in eam quoq; sententiam cun ctorum animi inclinantur ad Romanum pontificem imperatorem reges ꝛ princi pes catholicos: literas dari nūciosq; mitti. qui regis zyzymy ad rhodios confugiū nūcient: oportunitatemq; a deo oblatam significent. quo. R. P. christianorū: cōsu li possit. Optimumq; visum est: vt profugus princeps sub tutela magri ꝛ rhodioꝝ equitum ad occiduas migret prouincias. Facto S. C· litere nūcijq; expediuntur Ac nauis oneraria paratur que regulum deuehat. cuius conductores deputantur prestantes rhodiorum milites: qui kalendas septembris M. cccc· lxxxij· Nauim cō scendentes portu feliciter soluūt· Ea quoq; pompa ꝛ ornatu: quo Zyzymy vrbē introiuit· Postq̄ dies duo ꝛ quadraginta morā traxisset: Rhodo discessit·

Magister et zyzymy sedentes in mensa simul.

Conuiuium Celebratur.

Pridie eius diei inuitatus discubuit rex ꝛ magister: apposita sunt cuiusuis generis obsonia. Nec condiměta a coquorum peritia confecta defuere: miratur barbarus latinorū mores. Nec sine molestia discubuit: ꝙ poplites more solito flexi nō essent. Condiměta digito indice pregustat: quod dulce est fastidit. acetosum desumit: mādens astantes lustrat oculis. In mensamqꝫ recumbens: curuato corpore pascitur. In magistrū sepius oculos furtim iacit: vt edendi morē notaret. Nec defuere artis musice periti: qui instrumentorū armonia auditū suauius afficerēt. Inter quos Britānus quidā: quaternis fistulis cōnexis flabellis per vlnas pressis dulcius canebat. Delectabat ꝛ: sonora canentium vox edita. At barbarus suauiori cantu insuetus: gaudium pre se tulit nullum. donec thurcus coquinariam exercens: barbarico instrumento melodiā edidit. tunc enim erectus: parūper subrisit.

Descriptio morum ꝛ liniamentorum Zyzymy.

De moribus autem Barbari principis: in calce narrationis. quantum coniectare potui: haud ab re erit disserere. Zyzymy Rex: octauum ꝛ xx. agit annum: statura procera: Ualitudine prospera. Cuiꝰ vultus ferocitatē pre se fert. Oculis parūper obliquis: ac ceruleis. denso supercilio: nasi radice fere vtroqꝫ coherente. Sinistruꝫ in frontem eleuatur: dextrum ad oculū vergit. Os paruum: labia grossa. quorū ritus sinistrorsum plerumqꝫ contrahit: ac dentes detegit ꝛ condit. gestuqꝫ ipso sinistram palpebrā inclinat: ꝛ paulopost eleuat. Nasus ei est aquilinus: in medio paululum eminentior. cuius extremitas in sinistrum tendit: mentum ei exile. Cutis colore est nucis castance. barba rara non promissa sed ad cutem forcipe tonsa. obesa ceruice: auribus paruis. Corpusqꝫ carnis sarcina onustum. Obesitas ventrē proiectum magis ꝛ posteriora grauat: ꝙ̄ cetera menbra. brachia crura tibie ac pedes: proportione sunt compacti. Nec adipis pondus officit: quo minus saliendo equitando venando atqꝫ sagitādo agilis sit. Corpus enim haud secus gestat ac si gracilis esset: ꝛ obesitas non grauaret. Si quid molesti affertur oculorū motu acutaqꝫ voce: iracundiam repente indicat. At si grauis vir adsit: tēporis puncto facies temperatur. ꝛ subridens: simulatoris dissimulatorisqꝫ gaudet officio. Dum excandescit vocem edit acutam caprine haud dissimilē. Cum quieto loquitur animo: grauis sermo est. temperatus ꝛ modestus: sed rarus. Nec quamuis profugus ꝛ extorris: a principis dignitate cadit. Cibi plurimi est: voracissimoqꝫ stomacho tanꝙ̄ fornace feruet. Uinum respuit nisi aromatibus confectum: ꝙ alteratum speciemqꝫ mutasse arbitratur. vt acetum quod ex vino gignitur: sueqꝫ originis speciem alterat. Auidius bibit comeditqꝫ ꝙ̄ principem deceat: vt vorare potius ꝙ̄ edere eum arbitreris. Nec edulia satis dente terit: que in os indita inglutit. ac minus trita: raptim aperto hyatu vorat. Assa appetit: lixa fastidit. Melones vuas pira atqꝫ poma: ꝛ cuiusqꝫ generis fructus appetentissime mādit. Modico pane vescitur: aqua vsui est in potu. sacaro indito quod paulatim liquefit. Calore algore mediaqꝫ impaciētissimus. Affatim sudat: fluūtqꝫ tunc a frōte ꝛ genis sudoris gutte copiosissime. Ueste gaudet illustriori. Thermis balneisqꝫ assiduus vtitur. lauato ī thermis corpore: demum e gelida aqua perfunditur. Natandiqꝫ artem callet: quotidie quoqꝫ in pelagus sese mergebat ꝛ stantibus cunctis: inuerecunde natabat. Circūstantes oculis lustrat: subtristis ꝛ cogitabundus semper videtur. Si leticie indicia dedit: id pñte

magistro maxime effecit. Religiosissimus in mahumeteã legem: cuius cultor obseruantissimus est. Si quem ex suis vino madentem conspexerit: in eum furibundus irruit. Instabilis est adeo: vt loco eodẽ se diu continere non possit. ediũ cellulas omnes lustrauit vt cubaret: nec domorum superiorẽ planiciẽ contempsit. Quinnimo cubili parato: noctes aliquot illic somnũ ad auram cepit. Thurcorũ lingua peritissimus: ingeniũ ab ineunte etate literis applicuit. ita vt gesta scribere: non ignoret. Res quoqꝫ genitoris magnifice gestas: literis mandauit. Matrem inclita regum seruie familia natam: duosqꝫ liberos marem ꝛ foeminam tenelle etatis apud caras reliquit.

Thurcorum rex: Rhodiorum pacem affectans.

Guillelmi Caoursin Rhodiorũ Uicecancellarij de celeberrimo foedere:cũ thurcorꝫ Rege Bagyazit per Rhodios inito: Commentariũ lege feliciter.

Randes iacturas Clades atqꝫ ignominias (religioni quidem christiane:nostra etate patrumqꝫ nostrorũ memoria) thurcorum gens fetida atrox nephandaqꝫ attulit. Quas in presentia repetere:in animo non est Nec enim dicendi facultas nec ingenij vis suppetit:vt latum hunc scribendi campũ introire ausim. Sunt enĩ percelebres viri:qui (non ambigo) ea perscribunt. ꝛ melius etatis nostre gesta:perspicaci mẽte norũt. Propositum est breuiquidẽ sermone docere: foederis rhodiorum cum bagyazit (othumannide thurcorũ principe) nuper percussi celebritatem ꝛ causas explicare.

Cause (ad pacem ineundam) explicantur.

Bagyazit enim orbatus patre:principatus gubernacula sibi vendicat. germanũqꝫ cum eo de regno contendentem Zyzymy regem:asia armorũ vi expulit. Qui extorris ad rhodios confugit:quemadmodum commentario edito latius describitur. Dum othumannides germani:de imperio contendunt. Occasioqꝫ peroportuna christicolis:iniurias vlciscendi a diuina clemencia datur. pro vt in oraciuncula de morte thurci habita:exclamatum est. Gens quidẽ christiana:oculos mentis affectuum caligine obductos haud aperiens. oblatam oportunitatem explodit ꝛ quisqꝫ priuatis rebus intendit. Christi profecto sanguis in christianorum mentibus sarmatico mari est gelidior: ꝛ qui feruentior esse debuit algore glaciẽ superante riget. Heu prochdolor:dum maxime zeli ardor petitur tũc ebetior efficitur. Sapiens profecto ac diues ytalia intestinis odijs flagrat:mutuoqꝫ mucrone sese confodit. armis potens nobilis gallia pestilente sidere annoneqꝫ penuria vexatur :et belgas gallorum fortissimam gentem armis perturbat. fortes quidem hispani: pace fruuntur. tempus ocio terentes assiduoqꝫ cogitantes quo pacto barbarã gentẽ betice imperitantem:fretum gaditanum traijcere ꝛ patrios lares remeare cogant Theutonum natio inclita:que incolarum frequentia ceteris facile prestat. principum pluralitate suaqꝫ magnitudine laborat: ꝛ priuatã ditionem tutari quisqꝫ vel augere nititur. Anglia strenuis viris referta:es dotale a scotorum rege repetit spõseqꝫ cõtemptum vindicare properat. Quo fit: vt bellicosissimi viri acri bello implicentur. Mira certe morũ insania:pace omniũ (zelo fidei impulsus) dixerĩ. Gens christicola que sui redemptoris ignominiã vindicare debet:priuatis obcecata affectibꝰ inprophanos vsus suas vertit vires. vtinã seua hec arma:hec fortia pectora he vires:hi census thurcis obicerẽtur. vt saltẽ grecia ꝛ imperialis sedes (tẽpestate nostra) catholico cultui ablata:christo redintegraretur. ꝛ qđ nostri patres nosqꝫ filij perdidimus:nr̃o cultui vendicemus. Missas faciamus querelas:deus sine cuiꝰ nutu nil recte agitur. Qui ex alta specula vagas hoĩm mentes prospicit :gratiam mẽtibus infundat. qua illuminati catholici de nephanda tyrãnide: vĩdictã quãdoqꝫ sumant. Nec inter hos quidẽ armorũ fremitus: ꝛ truculẽtissimas fidei hostium vires horridaqꝫ arma. clarissima rhodus minori asie (que thurco paret) adiacẽs quieta ꝑsistit. Ipsa certe multa detrimẽta multa pericula:multa insuper tormenta

est experta. Quibus licet oppugnata afflictaqꝫ pressa fuit: non tñ expugnata victa vł distracta extitit. Sed christianorũ cultũ fortiter tutata est: ac iuuãte deo retinuit vt in pusillo principatu ⁊ paucorũ cruce signatorũ cetu: machabeorũ instar diuina virtus eluceret. ⁊ thurcorũ tetras mentes perterreret: qui (deo post habito) sua ferocitate confidũt ⁊ proprijs viribus innituntur.

Thurcorũ Rex Rhodiorũ pacẽ affectãs quosdã submittit: qui ad foedus pcuciẽdũ magr̃m hortẽt.

Impulsus itaqꝫ Bagyazit thurcorũ imperator: dum fratrẽ psequitur ⁊ regno spoliat. rhodiorũ generositate pacẽ inire affectat: vt fratri confugij spez auferat. Sed barbarus princeps grauitate seruata: ne imperiosuz othumãnidũ ledat animũ clãdestinis consilijs foedus petit. Quosdã quippe submittit: qui negociorũ ptextu vafro ingenio excogitatorũ pacẽ inire hortentur. Rhodiorũ vero precellẽs magr̃ petrus daubusson: cõsilio perspicaci preditus tegnes horũ vitãs: parũper surda aure monita preterit. ac tempus terẽs: dissidij fratrũ operit exitũ. Bagyazit huiusce negocij suasores: nõ satis habere põderis cõiectãs. clam sankiakbei licie presidẽ: rhodiorũ fines incolentẽ (vt arte pacẽ suadeat: seqꝫ mediatorẽ offerat) inducit. Magister aures parũper accomodat: ꝙ grauis vir esset preses. Sic semestres inducie pacte: quo de pace tucius tractetur. Nec magr̃ magnopere fidẽ barbari fallaci ingenio adhibet: sed vt induciaꝝ pretextu cõmeatus vẽdicet morẽ barbaro gerit. At quãto magis pax differtur: Bagyazit ardẽtior tanto redditur. Itaqꝫ dissidio flagrãte fraterno ⁊ principatu micãte: achmat basiã (ydrõti expugnatorẽ) impellit. vt magr̃m ad pacẽ amplectẽdã: literis hortetur. Basia autẽ regis suasu ad rhodiorũ principẽ literas dedit: quarũ exemplar hoc est.

Epistola basie: ad magr̃m Rhodi exhortãtis ad pacẽ ineundam.

Achmat basia: asie regis inuicti Bagyazit imperatoris imperatorum consiliarius Splẽdidissimo principi Rhodiorũ magistro Petro Daubusson: xp̄ianorũ athlete fortissimo. S. P. D. Nota mihi tua generositas cũ fama tũ re ĩpulit vt has ad te scriberẽ pbreues literas. Tãtas quippe vires virtꝰ habet: vt ignotos piter ⁊ hostes ad amãdũ alliciat Uirtute pfecto allectꝰ tua: id psuadere conor. Q̄d magnanimi ⁊ pugnaces viri ꝗ etiã (vt optatã ꝗetẽ iueniãt) arma exercent sepiꝰ ãpleri sunt: vt pacẽ cũ pricipe bagyazit firmare studeas. Nec minꝰ ꝗdẽ viri pstãtis igeniũ ⁊ sapiẽtia pace ꝙ̃ bello relucet: nec arma (que nunc tractamꝰ) nr̃is refragant̃ dictis: hostẽ ppũlsamꝰ vt quietẽ assequamur. Pax certe: diuinum quoddã ẽ donũ. sine qua nec substancie separate. nec celorũ motus: nec elementorũ trãsmutationes. nec corporis humani cõpages: nec regna nec vrbes. nec res domestice: sempiterne diuturne atqꝫ felices esse poterit. Qua ratiõe ducti: pricipatus qui sapiẽtia ⁊ potẽcia pollẽt (⁊ ab oriẽte ⁊ ab occidẽte nr̃i qui pricipis fines accolũt) foedus prudẽter inire. Quorũ exẽplo suasꝰ: tã celebre ⁊ diuinũ bonũ explodere nõ debes: Q̄d si expetiueris: tue prudẽcie apud nos fama mirũ in modũ augescet. Si rẽnues: pociꝰ te diuino auxilio ꝙ̃ hũanis viribꝰ fretũ diiudicabo. hoc pstãs munꝰ ꝙ̃celeriter ãplectere priceps sapiẽtissime: fruere trãquillitate. quã rex regũ pacificꝰ bagyazit nulli vnꝗ̃ petẽti denegauit: verũ cũctoꝝ legatiões sui exordio principatꝰ humanitate ⁊ beniuolẽcia excepit. Ero eni fautor tua pstãti virtute ipulsꝰ cui obtẽperare cupio. vale.

pax est nobile donum

Nec magnanimus magister suauioribus dictis mouetur: at presagit quo tendant barbari artes. Qui missa solita feritate: mitius loquitur. Vel quidē lingue sagax princeps non desumit: vt virulente caude ictus vitet. Nec floccipendit suasus: sed vt cautius firmet pedem. ⁊ nūcios missitando tempus teratur: fraterni dissidij exitum eminentem prudenter expectans. Litteris respondens: ad basiā epistolam scribit in hec verba.

Littere Magistri Rhodi ad basiā: responsiue super foedere ineundo.

Petrus Daubusson Rhodiorū magister. Clarissimo thurcorū prefecto Achmat basie Regio consiliario. S. D. Epistola tua humanitate ⁊ prudencia referta nobis reddita est: que ad pacem ineundam suadet. Nec enim ignoramus: quanta bona pax parturire soleat. ⁊ quam efficax sit ipsum diuinū munus: quod orbis machinā regit. Quam si mortales amplecti studerent: ⁊ quisq3 suis finibus esset contentus ⁊ aureum profecto seculū haberemus. At seua rapacitas ⁊ dominandi libido: quorundam furibundas mentes adeo inuasit. vt nec quiescere sciunt: nec alios in pacato esse permittunt. Si pax quā suades: his conditionibus imitatur quas amplecti liceat. Si tutus aditus pateat: foedus expetitū non paruipendimus. Res est quippe: que publico comodo cōducit. Nec nobis ceteros proponas: vnusquisq3 aggreditur quod sibi propiciū arbitratur. Nec enim deus nec natura ipsa: nec homines expetūt. nisi quod humana subministrat facultas: vltra quod humano ingenio nil relictum patet vale. Dum litere de percutiendo foedere missitantur: nūciorūq3 frequentia vltro citroq3 intercedit: exercitus dissidentium fratrum: in asia militant. Zyzymy quoq3 viribus inferior. Asia Discedens: ad Rhodios sub id tempus cōfugit. Bagyazit autē3 de fratris profugio solicitus: nūcios ⁊ literas propere ad ditionis limites mittit. Licie autē preses cauilloso ingenio vir: submissis quibusdā ex vulgo asiaticis accurate percontatur. Si Zyzymy: ad Rhodios ꝓfugerit. vbi autem Rhodi eum versari accepit: rem Bagyazit celerrimo aperit nuncio. Qui literas propere: ad nostrum principem dedit. Presidi mandans: vt pro tēporis qualitate his vtatur. Literarum autem sententia hec est.

Epistola thurcorū Regis ad magrm: vt adhibeat fidē Licie presidi.

Imperator Bagyazit chan (idest maximus maximorū) Grecie atq3 asie Rex inuictus: Colendissimo ac precellētissimo principi Petro Daubusson Rhodiorum magistro. S. P. D. Presidi qui mea vice liciam regit. Quedam credidi tibi exponenda: qui ⁊ mentem profecto deteget meam. da itaq3 fidem: nec aliter verba audias. quā si me corām loquentē intelligas velim: ex intimo namq3 affectu manant Quicquid certe tecum pepegerit: gratum mihi fore teneto. vale. Licie preses (callida mente) epistolam non reddit: nam legatos propediem venturos coniectans operitur. quorū profectionē ne prepediret: literas ad tempus occultat.

Rhodiorū legati in asiam traiciunt: ad pacem tractandam.

Per id tempus legantur in asiā clari equites. Guido montarnaldus ⁊ leonardus pratus: qui de pace tractent. mandatū est legatis vt omē vectigalis genus reijciāt: nec ignominiose pactioni (ordini hierosolimitano nō decenti) assenciant. Turpe

namq; ⁊ indecorum est: qui pro fide militant incelebre pactū cū mahumeteo inire. Quo die a Rhodo Zyzymy decessit ad gallias transmigrans: legati rhodiorum in liciam traijciūt. Prouincie preses (vir quidem fallax ⁊ astutus) Bagyazit ad modū familiaris fiduſq;: leta hilariq; facie oratores excipit. quos caute percontatur: ⁊ fallere ambagibus nititur. Expetit magnopere mandatorum summā: ⁊ Zyzymy progressus itelligere. legati vero prudētes ⁊ graues viri: modo blanda modo minancia verba presidis floccipendentes. sobrie respondent: nec detegunt que cōmissa sunt. Perijt igitur presidis fallacia: que oratorum perspicax ingenium fallere nequit. plures dies apud eum his causis morati: tandem cum presidis gracia (quem arduum quidem negociū legationis ius pricipis formido inoleuerat: tem peraratquoq;) licia discedunt: ac regis tribunal petunt.

Legati Rhodiorum: Regis iussu Basiis mādata exponunt.

Ubi vero legati Regiā appulerūt: Bagyazit thurcoꝝ rege pro more salutato. An valeat rhodiorum princeps legatos Rex rogat: hi saluum principem respondent. Cōmittit legationis mandata: basiis exponant. Mos quippe apud thurcos inoleuit per interpretes ac intercessores basias legatos audire: veteres persaruz reges imitatos. familiaritatis vitande gracia: que secundum sapientes fastidium parturit. In conclaui autem: clarissimis consedētibus basiis. Achmat ydronti expugnatore: ⁊ Missach Rhodiorū oppugnatore. legati honore affecti. ac sedere iussi mandata nunciant. Guidoq; legationis princeps: in hec verba loquutus est.

Legati Rhodiorum sedentes ante tres Basias turci·

Guido Legationis princeps: Basias alloquitur.

Tam celebre ac precellens munus pax dignoscitur: vt ad eam complectendam sit facile animos persuadere Quam si cuncti exoptant: hic tamen peculiaris appetit⁹ vulgus afficit qui agrorum cultu victum querit. Milites enim generosi armis as⸗sueti gloriam militando apetunt: milicie quoqȝ finis pax est· quam omnes prōpta mente affectant: maxime si (reiecta ignominiosa pactione) licitis cōditionibus foedus sit percussum· Quantum nostri principis ꝛ cōmilitonum rhodiorum bello ar⸗misqȝ valeat magnanimitas virtus atqȝ fortitudo: vos nō latet prestātissimi viri· Nec felix rerum successus fortissimos inflat animos: aut insolētiores reddit. at pa⸗res firmiqȝ: belli aut pacis cōditiones ineundi semper habiti sunt· Plerumqȝ enī tempori est inseruiendum ac colonis indolendum: quorum sudore principes mili⸗tesqȝ suscipiunt alimenta· Prestans diuinumqȝ pacis munus: nulli officit: Quib⁹ rebus rex preclarissimus Bagyazit impulsus: pacem facile amplecti solet. studetqȝ cum vicinis: pacatum agere euum. venimus itaqȝ tam celebri fructu suasi: ad foedus nulli ingratum conficiendum. Auditi sunt legati summa cum attētione per interpretis officium: at vario affectu· Achmat certo basia non parum verborum magnificencia cōmotus est: excandescens quoqȝ ait.

Verba basie ydronti expugnatoris: ad legatos Rhodiorum·

Miramur vos pusili principis legatos: apud potentissimum inuictissimumqȝ regē verba (elatum prese ferencia animum) proloqui audere. presertim: vbi equa pa⸗ctione foedus percuti petitis. Othumannidum certe potencia: felicitas nec non ꝛ victoria (cui non pauci: ceruicem submisere) vos mouere debet. Bene vobiscum certe agitur: si vt certeri pepigere concessum sit. Achmat vultus atrocitatem prese ferens oratores perterrere conatur: sed inanis ars barbara fuit. legati nāqȝ intre⸗pida mente persistunt· Ipse quoqȝ legationis princeps ait.

Guidonis legati: responsum basie datum·

Clarissime basia: mahumeteus es· et vnum colis deum: cui omnipotentiam tuus ascribit legislator. A quo: quicquid possumus manat. non certe me tua terrent verba: cum potentissimū tribunal nominas ꝛ nostram arguis imbecillitatē. deus quē tu ꝛ nos profitemur: victoriam pusillo ꝛ imbecilliori plerumqȝ cōcedit. pro sue im⸗mense volūtatis: arbitrio· Quod rerum magistra: sagax experiēcia sepius edocuit Illicitum quidem pactum: merito fastidimus· Nam nostri principis ꝛ cōmilitonū animo situm est: non nisi cū decore ꝛ fidei catholice (quā profitentur) honore eta⸗tem agere. Siue bello siue pace versent. Quod decēs est: possumus· qđ vero ignominiosum est: nequimus. Querendum est ab vnoquoqȝ qđ eius suppetit facultas. Si aliter censes: deo ꝛ legislatori tuo refragaris: qui a te nō nisi quod possis exigūt Basia autem Missach (Rhodiorum oppugnator) vir quidem perhumanus ac facundus (paleologorum inclita familia natus) verba interrumpens ait.

Verba basie Missach Rhodiorū oppugnatoris: ad collegā Achmat Basiam.

Gnosco magnanime Collega Rhodiorum equitum mores animos ꝛ principatus

normam:que olim (dum apud patrem iuuenis agerem) accepi. Postremo (dum eos oppugnarem) generositatem sum expertus. et quam fortiter soleant: et loqui et honorem tutari. Ne mireris: sic viget altum genus sui originis. et fides quam profitentur. et ordo cui inseruiunt. Hi certe potius ceruicem gladio submittunt: quam consensum turpi pacto prebeant. Mittamus inania: et aggrediamur quod conducat.

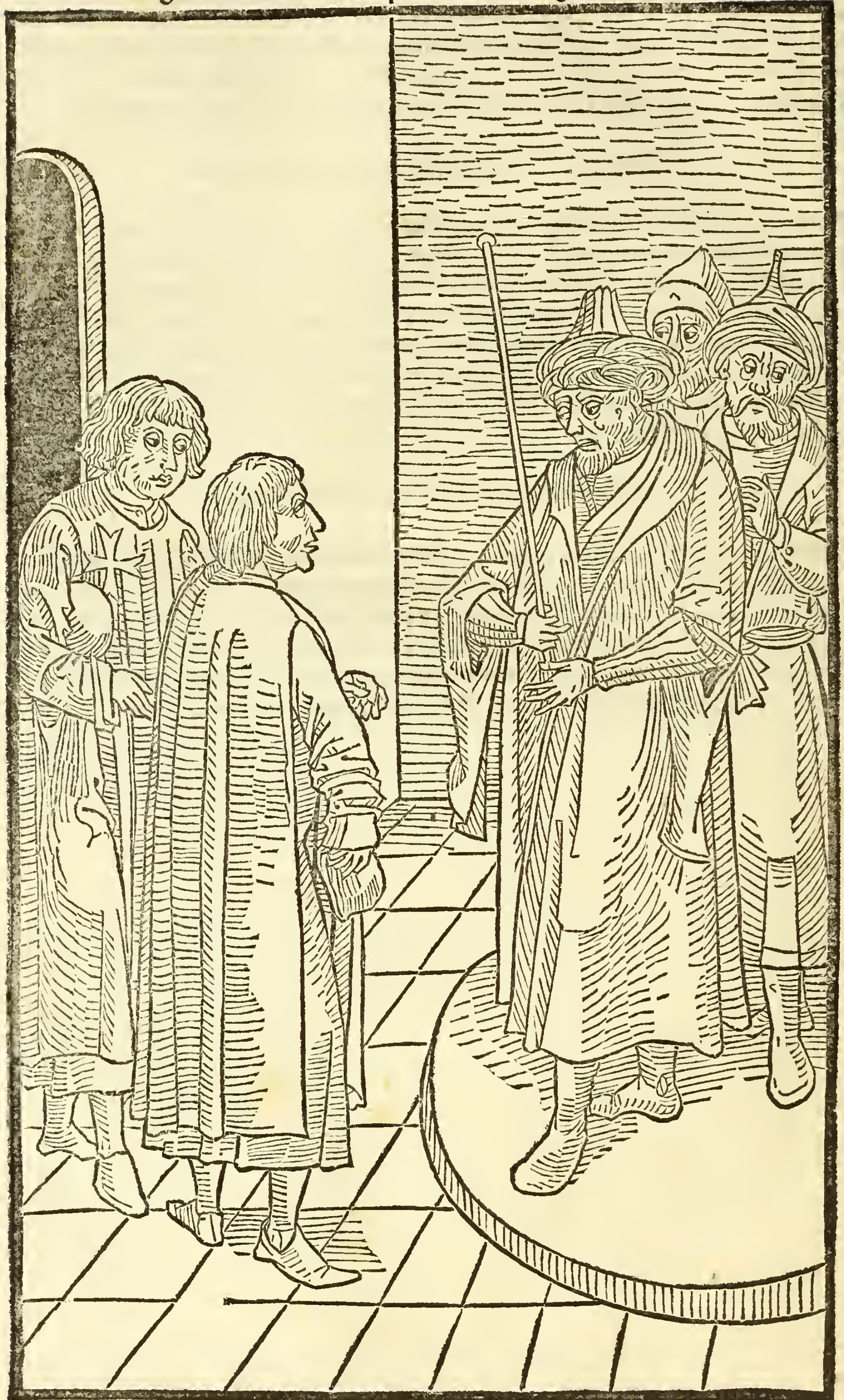
Foederis Conditiones: ac regis iusiurandum.

Referunt basie ad regem: legatorum postulata. Rex decreuit foedus cum rhodijs percuciendum: pacis norma hec est. Bagyazit thurcorum rex: iureiurando pro more mahumetee legis adactus sic fatur. Miles gladium ne stringito: Clades inferre caueto. nec continenti: nec pelago armis locum dato. Classem offensam salutato negociator. tuto mercimonia exerceto. Comeatus sumito: litem pro tribunalis more decidito. seruum profugum: si in lege versatur restituito. Si extra legem est: xx. nummum auri exoluito. Arx sancti petri perfugis patens esto: superstite Bagyazit principe pacem seruato.

Autoris verba in foederis preconium.

Percussum certe est foedus equis conditionibus: ignominiosa quaque pactione prorsus explosa. Quod: vel potentioribus negatum comperimus. Perraro quidem tam celebre feodus: inter disparis cultus et potencie gentes confectum gnouimus. Prouidencie quidem diuine laudem ascripserim: que regem zyzymy per contingentium causarum reuolutas conne xiones rhodum conduxit. et victorie triumphum rhodijs ex alto demisit. Hec quippe: Bagyazit ad eas pactiones compellunt.

Legati rhodiorum colloquentes cum Rege thurcorum.

Thurcorū Rex semotis arbitris: Rhodiorum legatos alloquitur.

Foedere legatis coram percusso: Rex Bagyazit exclusis arbitris. in penetralia se conferens: Rhodiorum legatos accersiri iussit: hos sedentes per interpretem benignis verbis consulit: de fratris profugio. vbi nam locorum versetur: an sit saluus. Ad rogata: legati consulto respondent. Postremo subiungit: pacē cum vestro principe pepigi. Quem bene valere cupio: hortorq; vt legati verba. quem in presentia mitto: non secus q̄ ex meo ore manantia intelligat. Mentem accipiet meā: cui obtemperare studeat rogo. Hec fatus: legatos dimisit

Rex thurcorum: Oratorem ad Magistrum mittit.

Confecta celebri pace: legati muneribꝰ regijs donati erarij principis sumptu. rhodum hilares reuertuntur: Comesq; fuit regius orator vir prestās. Preconisq; voce in asia ꝛ rhodo: foedus magni populi frequencia (tubarū clangore resonante) promulgatū est. Regius legatus magr̄m adiens literas exhibet: quarū series fuit.

Litere Regis ad magistrum.

Rex Bagyazit othumānides chan: asie ꝛ grecie imperator inuictus. S. D. Splēdidissimo principi Petro Daubusson: Rhodiorum magistro. Presentium latori fido quidem nuncio: ardua quedam credidi tue probitati nūcianda. que dicturus est: ex intimis precordijs manāt. Audias eum: ac si me audires. Nec postulatis obtemperare recuses: eius qui tecum equo foedere etatem agere nō floccipēdit. vale.
Mandata exponens: legatus ait.

Legatus thurci colloquens ad magistrum.

Regis legatus: iussa Magistro exponit.

Regem Bagyazit Zyzymy fratrem suum confugisse ad te: tua in ditione versari tuisq; monitis audientem esse. Nec sine magnis impẽsis id contigisse certo nosce te non lateat prestantissime magister. Que cum accepisset: non parua affectus est leticia hortatur hunc sub tuis alis foueas nutrias ꝛ protegas: vt bellorum fomes pereat. policetur imperator sumptum: principe ꝛ regio fratre dignum. Magister legati postulata non reicit: temporum qualitate pensata. qua christiani (varijs implicitj curis) nõdum vires in cõmunes fidei hostes: cõuertere possunt. Expectanda enim est etas: que (nutu diuino prouidente) christiani nominis vlciscatur iniurias. Cedẽdũ est tempori: ꝛ inseruiẽdũ humãe imbecilitati. que (altissimi gratia) aliquando roborata: illustria aggrediat̃ facinora. Legato itaq; respondet magr̃.

Responsum magistri datum: regis oratori.

Non decet virum magnanimum iniuriarum reminisci: nec prostratis crudelẽ esse hoc quidem viliũ hominũ est: qui superbis succumbunt ꝛ pusilis insidiantur. Rhodia vrbs asilum quidem est: qui ad eam confugiunt. nedum humili loco: verum alto sanguine regum nati cum humanitate excipiũtur. Regem Zyzymy: licet acerrimo hoste atq; tyranno natum grato excepimus animo. miseroq; eius casui indoluimus: sumptuq; nostro fouemus. nec denegamus: que tanto principi cõueniũt. Nec fastidiat Bagyazit Zyzymy profugum extorremq;: indecorum quippe familie othumannidum esset. Regium iuuenem apud exteras nationes degentem: stallidum ac penuria pressum esse. Nec a nobis exceptus est: vt scãdalorũ fomes fiet. modo tuus princeps: occasionem non dederit.

Pactio inita: pro Regis Zyzymy sumptu.

His suauioribus verbis tempori ꝛ rebus accomodatis: oratoris animũ allicit molitq;. Pollicetur itaq; legatus: pro annuo Zyzymy sumptu. Quinq; ꝛ. xxxx. Milia nũmũ auri: quos rex Bagyazit quotennis. k l. Augusti Rhodi exoluet. Magister autem: Regem Zyzymy sub tutela ordinis hierosolimorũ. apparatu regio affectum seruare pepigit. ne dissidij materia oriatur.

Mors Achmat Basie.

Haud absurdum erit: connectere clarissimi viri Achmat basie ydronti expugnatoris insperatã necẽ. Miles quippe erat magno animo: artisq; militaris pericia prestans. Qui satellitum manu potens: apud thurcos non parum autoritatis sibi vendicarat. vt thurcorum principi: vel terrori esset. Quãuis enim consiliarius: simultatibus tamen redditur infensus. presertim: ꝙ Zyzymy factionem sequi videretur Vehementer quoq; principis animum mouit: suspectumq; reddit. Qꝫ in rhodiorum foedere percuciendo: ex animo non fauit. verum pacem detestans: turbare conatur. ne qui Zyzymy fouent cum Bagyazit foedus inirent: ac ne terror assiduꝰ sopiatur. Princeps itaq; thurcorum: nil potius animo machinatur. ꝙ basie mortem inferri. quem plus iusto: grandem potentemq; cõspicit. Erat quippe basia christiani nominis seuissimus hostis: proponebatquoq; iterato ytaliã (si oportunitas

daretur) aggredi. et rhodijs: infensissimus diiudicatur· eius certe immanitatē non tulit amplius clementissimus deus: permisitq3 (vt debitas sceleri penas quādoq3 lueret) a Bagyazit interimi· Nactusq3 est thurcorum rex: occasionem necis potissimam. quod pacem rhodiorum oppugnans basia: mentem suam Zyzymy beniuolam detegit· vbi autem Regis orator de pace conclusit. et res apud Rhodios composuit. id quoq3 et Zyzymy in remotis agere celerrimo nūcio ab oratore misso. Rex accepit· accitis basijs ac nonnullis preclaris aule regie viris: lautum celebrat cōuiuium· discumbente igitur et opipere cōmesantes: vino incaluerunt compotores· Nam licet eo genere potus: mahumetea lex thurcos interdicat· Princeps tamen qui nunc imperat legis vialator: mero plerūq3 madet. facileq3 satellites: in delicatum morem allicit· Interbibendum varij (vt fit) incidunt sermones: ac Bagyazit de cōmilitonum stipendio minuendo iactitat. et tāq3 rex pacificus et quietus: de industria affirmat. se velle quosdam ex beniuolis honore afficere: alios autē dignitate destituere. decet enim ait pricipē sibi affectos tollere: et ingratos infensosq3 deprimere. Norat certe princeps basie ferocem animum: qui pacatum imperium fastidiebat· quare verbis eum irritare cupit: vt mortis inferende causam aucupetur· Infelix vero Basia (Vino madens) hoc audito: Incautius in hec prorumpit verba. ferocitatem quandam preseferens: quam haustum merum exagitarat. Nōes inquit quietus rex nec in tranquillo constitutus: viuit certo frater emulus ac hostis tuus. Othumannidisq3 clarissime familie vetus quidem consuetudo decernit: nullum othumannidem superstitibus germanis indubitatum regem esse· Quibus interemptis: firmatur imperiū· Vescente igitur aura etherea fratre Zyzymy: rex pacificus non iudicaris· nec tibi conducit cōmilitonum animos irritare: cū id tibi officere possit· Quo dicto satelles elinguis: cui morbus sermonē pridem preclusit· Ac per signa mentis conceptum promit: ceterorūq3 nutus auditu excipit· Qui basie tergo adheserat: arrepto statim sitico cultro prout a principe clam prius iussus est· Achmat basiam sex mortiferis vulneribus confodit· ad primumquidem ictum Gladium ceruici· secundum: aurem dextram adigit· ad cuius impetum: basia in faciem super mensam facile procumbit· sedebat namq3 flexis poplitibus: et insperatū vulnus vino repletum virum non difficulter prosternit· sicarius quoq3 quinq3 vulnera superaddit· vt necem haud dubiam inferat: nec fuit ex astantibus qui casui indoleret· At omnes letitia affecti: facinus probant atrocissimum· Quosdam quoq3 basie satellites: qui eius factionis fautores erant· ilico per sicarios necari iussit rex: et alios palis suffigi· Sunt qui affirmant: regem (ceteris conuiuis) cōclaui (exce dentibus) basiam acciuisse: et suo iussu non parum vini ebibisse· quo epoto: neruo sitici arcus gule adhibito. neruūq3 in cōtrarias partes duobus regijs cubicularijs trahētibus: et sic basiam vino somnoq3 sepultū suffocatum esse· Quidam eo in haustu toxicum desumpsisse: et ita interijsse putant. facinus quidem atrox (paucis admissis arbitris) patratum: quo varia necis fama oritur. Thurci namq3 sui principis vicia perraro edere audent· nec magnopere quisq3 curat· Quid geratur in alios: dum sibi damno non contingat: afficiuntur quippe inuidia: et imperādi libidine egreq3 admodum ferunt: alterius virtutem generositatem atq3 fortunas ad quas deuorandas: assiduos pandunt hyatus. diues hic fuit basia: auro gemmis ac supellectili splendida. ea quidem gaza ad Bagyazit erarium peruenit: ex qua non paucos sibi caros ditare festinat· Interijt profecto: thurcorum dux audacissimus ferocissimus animosissimusq3· qui potius arma q3 togam experiri cupit: et seuam mentē in christicolas preseferebat. Nil potius siciens q3 Rhodiorum excidium: quorū ve

occasione potissima haud precognitã atrocemqꝫ subijt necem.

Auctoris (in rhodiorum preconium) verba·

Gaude clara rhodus: que tantis preconijs ab antiquis predicaris· Quando vnqꝫ tam celebris fama: ac gloriosum nomen tibi contigit· Etate quidẽ nostra: ad tuam laudem dilatandã. Redijt illud pristinũ seculum: sub quod illustria aggrediebaris facinora. Nec tamen: nostris sunt comparanda· Exulta insula suauissima· Letare clima mundi dignissimum· ꝙ vrbem habes tam celebrem: a qua tibi nomen est inditum· et in qua saluator noster christus: salutis nostre misteria operaqꝫ propalare dignatus est: Seuissimi quidem tyranni mahumetis: vrbiũ expugnatoris· mithridate ac antiocho potentioris: Creso rege ditioris. nerone crudelioris: seua propulsasti arma. tanta ira ob tuum triumphum affectus est: vt paucis decursis mẽsibus atrocem fetidamqꝫ animã repẽte vomuerit. Liberi quoqꝫ nephandissimi tyranni ad eorum vitam ditionem atqꝫ famam seruandã: et sub alis tuis tutandã fouendãqꝫ credunt. Bagyazit et Zyzymy fratres: tuum tribunal adeunt. Nec recusat superbissimum potentissimum et auarissimum genus grande pondus auri tuo principi largiri: vt quietem sibi redimat. Necaturqꝫ tui causa: thurcorum dux ac comilito disciplina militari peritissimus ac strennuissimus· Grãdia sunt hec ⁊ pene inaudita: qui mores ⁊ gẽtiũ disparitatẽ mẽte agitauerit· Si prescisset hec atrocissimꝰ pater: profecto aut filios enecasset· aut Rhodios honore ⁊ celebri dono affecisset: qui liberorum vitã famãqꝫ tutãtur simul atqꝫ defendunt· Tibi sunt clarissime magister Rhodiorum princeps: preclare animi ⁊ corporis dotes a deo gratiarum infusore: ⁊ natura manantes· que te reddunt immensum obnoxium. At certe gratijs te cumulate prosequitur deus: qui tam celebria tã clara tam illustria etate tua prouiderit que alijs denegauit· Nulla vnqꝫ (tui nominis famam) reticebit posteritas vt illud Virgilianum de te dicere ausim· In freta dum fluuij current: dum montibus vmbre· Lustrabunt conuexa: polus dum sidera pascet· Semper honos nomẽqꝫ tuum: laudesqꝫ manebunt·

Zyzymus rex: ad Regem Gallie mittitur·

Guillelmi Caoursin Rhodiorũ vicecancellarij de admissione regis Zyzymy in Gallias. & diligenti custodia asseruatione: exhortatio·

Nullus est orthodoxe fidei tam imbecillis cultor: qui ꝓ virili parte aggredi non debeat quod christiani nominis honori salutiq; conducat· Etsi corporis vires non suppetũt: volũtas tñ merito adsit· in qua vera solidaq; virtus locata est· Haud igitur absonum erit: si ab ignauo pusilloq; ingenio viro Quedam dicuntur· que fortassis: sapientum illustria ingenia & potentum manus excitent· Hinc christi zelus diuini nominis amor: in ecclesiam catholicam affectus haud temere mouit· Hinc deflenda orientalis plage labes: immaculatarum animarum lapsus· scelerum atrocitas: promere impellit. Que ĩgenioli debilitas: balbuciens lingua tremulaq; manus edere possit· Arduũ est enim quod aggredimur: egetq; precellenti intellectu viro· qui eloquentia suasione atq; exhortatione prestet: & auditores facile moueat· Durum quippe est etate nostra (mũdialibus curis implicitis) catholicis ꝑsuadere: vt que nostri maiores patresq; ex in curia perdidere christiane religioni reintegrentur. Jampridem pleriq; viri doctrina & dignitate pollentes: operam pariter & industriã his in persuadendis perdidere. Loqtiores quoq; habiti sunt: ꝙ labores & impendia subire suadent· nec propterea desistere cepto decreui: si vel mihi temeritas aut insania ascribatur· perspicaci quidem sapientissimorum iudicio doctorumq; seuero examini editionem submittens: dicendi initium aggrediar· ingeniorũ profunditas: quod ex proditis equum redolet libat fastidiatq; quod inconcinum absurdũ atq; insulsum conceperit· Si animo destinauerim iacturas clades strages & ignominias describere: quas christiano nomini mahumetes thurcorũ prĩceps (qui nuper e vita excessit) crudeliter attulit· Nec vires nec tempus: nec dicẽdiq; facultas certe suffecerit· Js quippe tyrannus Nerone crudelior· Rege Assuero: potentior. Ac Holopherne est proteruior· Jmperia enim duo: Regna non pauca. validissimasq; ditiones: mahumetee legi subegit· Potentissimasq; ac preclarissimas vrbes: tributum subire compulit· Jn qua quidem atrociori persequutione scelerũ tam immensa colluuies nata est: Ut ea Nec mens excogitare Nec lingua promere Nec Calamus exarare poterit· Que terso grauiq; stilo pleriq; doctissimi: toti orbi nota reddidere· vt superfluum fuerit: hũc dicendi latissimum campum ingredi· Presertim: quod in animo est deuotas mentes· attrocitate non afficere: nec obductum vulnus refricare· verũ pro ingenioli facultate: ab omnipotenti deo oblatam oportunitatem· Jmperialeq; Constãtinopolitane vrbis sedem: vniuersamq; greciam (que europe portio est) subigendi & in christianam potestatem redigendi demonstrare intendimus· modo adsit: qui voluntate sapientia & potestate fruatur· sine quorum foedere: nullum perfectum proderit opus· Libet enĩ paulisper mente coniectari: que causa fuerit tantarum cladium enormitas· Q) q; tam seuus immanis scelestus ac prepotens vir: tã insignes victorias sit assequutus· Nec id: qui tunc rerum gubernacula tenuerunt: ignauie ascripserim: quam permulti accusare nituntur· Potissimum fuisse iudico: mahumetis illius mirandam inauditamq; obedientiam. Cui nec pusillo nec magno in ditione sua degenti: refragari fas fuit· At tremebundi attonitiq; dicto pa-

rētes :vel interitus pericula non formidarunt· vt omni studio principi parerent
Nec fuit qui de throno imperij cū eo contenderet· His quippe turpiter occisis:aut
veneno enectis· qui thronū conscendere conarētur:ditionis imperijq3 monarcha
colitur.nec audet aliquis ceruicem erigere:sed pauidi ad tyranni pedes procūbūt
Hinc oritur insolentia :hinc potentia·hinc obedientia nascitur:hinc fines amplian
di cupido incessit· ⁊ dum(longinqui priuatarum rerum studiosi) thurco vicini fi-
dei tuitionem credunt:horrida sanies nos inficit· Est profecto othumannorū do-
mus inter mahumeteos illustrissima:tyrannis semper referta christianis molesta
⁊ formidolosa· Atq3 postq̄ ysthmum asie minoris (sub heraclio principe : pipino
rege apud gallias regnante) intrauit:grandes iacturas attulit ⁊ mahumeteū cul
tum auxit· Potuit enim parua manu extingui:cum in principatus exordio locata
est· Sed paruipenderunt:qui enses ei obicere potuissent· Sicq3 torpentibus ani-
mis:pedetentim traiecto helesponto Europam adijt· in qua haud incelebres ditio
nes:suo adiecit imperio· ad postremum quoq3 etate nostra:imperialem patriarch
alemq3 sedem sue fecit ditionis· Post cuius expugnationem: vicinis ac insulis pre
sertī rhodijs cruce signatis molestissima habita est· quos etiā deuīcere extinguere
atq3 ꝓterere:conata est· At diuīa pietas xpi veros athletas:a tyrānidis iugo ꝓte
git· Cui⁹ repulse ignomīia affect⁹ :draco ille scelestissim⁹ mortē obijt atq3 dānatā
euomit animā· O imēsa:dei clemētia· O īscrutabilis:sapiētia· O inuicta:potentia·
que mira veteris legis renouās:īauditū edidit miraculū· potētissimū quidē ditissi
mū atrocissimūq3 christicolarū persequutorē :pusillo principatui ⁊ cruce signatorū
cetui subicit· Quem quoq3 validissime vrbes triumphatorē conspexere· clara rho
dus: victum pressum ⁊ tandem ignominia repulse affectum ridet· dignataquidem
est diuina potestas etate nostra ostendere:q̄ vile q̄ imbecille q̄ eneruatum sit thur
corum fetidum nomē· vt christianorū animos:pristinis iacturis attonitos erigeret
consolaretur ac solidaret· deuotasq3 mentes augeret:ad exercitus comparandos·
Qui Bisantium ⁊ Europam:haud indignam situs ⁊ orbis portionem(mahume
tea polutione) liberent· Debuit certe Rhodiorum insignis victoria(diuinis mi-
raculis redimita) fideles animos mouere :vt vniuerso feodere iūcti in nephandū
dracone vires instaurarent· At reiecto diuino suasu tabescit humana potestas :nec
audit mouentem mundi creatorem· Qui pulsans iterato:haud paulopost terremo
tibus in Asia ⁊ Rhodo editis· crudelem tyrannum Rhodijs minitantē : Jam ia3
q3 imminentem· vt exosam sibi vrbem pessundet· Repentina etenim morte occidi
permittit· Hinc oritur in asia europaquoq3 thurcorum tumultus:potentum simul
tates germanorum nepotumq3 tyranni dissidia:imperij thronū appetentium· Ger
maniq3 Bagyazit ⁊ Zyzymy:mutuis cladibus sese cōficiunt· Que res maxime
christianam potentiam excitare potuit. vt vindictam de tyrannica domo sumeret:
⁊ ab Europa tyranni iugum excuteret. Dormit etiam latina potentia:nec pulsan
ti deo creatori aditus patuit. Communeq3 bonum:priuato affectui. Algore rigēs
occidua fortitudo:postponit. O q̄ dura est presens etas:O q̄ tarda. O q̄ lenta:mi
nori certo de causa nostri maiores illustria aggressi sunt facinora. ⁊ insignem triū-
phum:quandoq3 de barbaris fidei hostibus reportarunt· Erat quippe in eis christi
sanguis feruentior:qui precordia commouit impulit atq3 roborauit. Nō enim mi
sericors deus cordis ferrea duricia commotus:illustriori occasione christicolarum
mentes hortari statuit. Qua permittitur fraternum dissidium diuturnius persta-

re:ne aut vi aut dolo aut toxico interiret. Noui quidem thurci: qui nunc bisancijs imperat. frater Rex Zyzymy: (omni presidio destitutus) ad Rhodios confugit: ab his quoqz qui patri infensissimi fuere. et qui potentiam eius retruserunt: tutamē presertim implorans. Prestat enim profugo clarissimus Rhodiorū Magister vitā: quez a furore gladij fraterni eripit fouet nutritqz suis opib⁹. vt superstes frater terrori anxietati atqz tremori fratri sit imperitanti. Agendis quoqz prudenter ꝯsulēs principē nanqz Zyzymy in occidentē misit: ne fratri propinquus imperitanti vim dolos et insidias eius subiret. felix quippe profugium: quod apertam oportunitatem (Res aggrediendi preclaras) affert. Nō est enim qui ignoret: quantas clades et ruinas. ciuium discordia. affinium dissidiū fraternumqz odium: imperijs ac regnis Reipublice attulerit. Sacre quidem gentiliumqz litere: huius labis referte sunt exemplis. Nec enim nostra etas: horum haud expers cēsetur. Nō certe aliter Romanorum R. P. (olim potentissima) interijt. Nec secus Athenarum ciuitas aratrum passa est. et Grecorum imperium christum colens: nō multos exactos annos hoc affectum malo prorsus occidit. Ait enim: sapiens quidam. Cōcordia parue res crescunt. Discordia: maxime dilabuntur. Saluator quoqz noster summa veritas: id explicās ait. Omne regnum in se diuisum: desolabitur. Hinc orta est (sitre nuissimi thurcorum ducis Achmat Basie ydronti expugnatoris) nex repentina: cuius tanta fuit insolentia procacitas et audacia. Ut non nisi assiduo cogitatu: ytaliam attingere cupiuerit. Equidem superstite: nūq̃ erant vicini quieturi. ingētesqz clades: minabatur sese illaturū. Erat profecto animo audacissim⁹ manu promptus valido corpore armorumqz peritus: qui nūq̃ quiescere assueuerat. Hunc quidē terrore fraterni profugij: Nouus thurcus impulsus dolo necari iussit. Hic quoqz cōmilitonum satellitumqz noui thurci lateri adherentium: conspiratio tumult⁹qz nascitur. Qui sui principis somnolentiam fastidientes: Regis Zyzymy desiderio ducuntur. Hinc opum profusio editur: vt sibi animos nouus thurcus alliciat. Hinc assidua: in Europe portione (que sibi paret) atqz asia trepidatio. tātaqz inquietudine ac terrore thurcus afficitur: vt iamiam germanum imminere adesse et aggredi sese putet. Nec vigilijs nec somno: aliud cogitat aliud voluit aliudqz videt q̃ Zyzymy Regem. Hinc illud insigne inauditūqz monstrū natū est: vt thurcum non puduerit. quadraginta milia nummum auri Rhodiorum magistro triūphatori Petro Daubusson mittere. pacto inito: vt germanus attentius (ne sibi molestie terroriqz sit) asseruetur. Princeps quidem potētissimus terrore fraterno impulsus: Rhodiorum magistro tributi conditōne sese reddit obnoxium. O dei inscrutabilis: prouidentia. O inenarrabilis: iustitia. O ineffabilis: bonitas. crudelissimi quidem tyranni opulentissimus potentissimus superbissimus natus: Rhodiorum principi crucesignato aureorum pactorum vectigal soluit apud quem germanus vitam fouet: quē tanto amore nephandus genitor prosequutus est. formidolosus quippe Bagyazit terrore perculsus statim foedus cum vicinis percutere non distulit. Rhodiosqz illustriori foedere insignit: equis quidem cōditionibus pactis Nec audet trepidus Bagyazit: exercitus in christianos parare classem instruere ensemqz obicere. ne germanus adsit: latinorum manu succinctus. O q̃ preciosuz ꝓfugiū: O q̃ illustre exiliū. O q̃ insigne regis Zyzymy cōfugiū qđ tātā attulit latinis cōmoditatē quietē et honorē. Ex quib⁹ certo facile q̄s viderit (mētis tamē caligine prius abducta) quāta sit (ab omnipotenti creatore) oblata oportunitas

Constantinopolim ⁊ greciam recuperandi:latinorumqȝ ditioni redintegrādi. Si modo pronior voluntas·potentiam ⁊ sapientiam sibi copularit. vtinā adessent illi: q̄ oli tāto animi ardore barbaros pessundare cogitarūt. quiqȝ nulla porrecta oportunitate graui vero difficultate:magna sunt aggressi:assequerentur certe nunc qđ optarunt· Sic Ludouicus sanctus Francorum Rex:sic perillustres alij principes Qui sepius graui incomoditate:ab illustrioribus bellis sunt retracti· Ausim affirmare· Si parua classe Zyzymy vectus adsit· ⁊ non numerosus terrestris exercit⁹ (qui danubio traiecta) seruiam intret: Thurcorum potentia europa discedet· Si enim minoris asie fines: profugus rex Zyzymy tetigerit· Repente Bagyazit qui nunc imperat (helesponto transmisso) europam terrestribus christianorū copiys patentem deseret: vt germano se obiciat· Ita haud difficulter: europa mahumetea secta liberatur· Sunt enim hec haud obscura: qui orientem: ⁊ thurci fines accolūt eiusqȝ mores noscunt· Sed qui longo situs tractu a nobis distant: nauias fabulasqȝ cōmentari nos putant· Quicquid quoqȝ dicimus: questus gratia dictum arbitrantur· Sunt quippe auro fulciti: sub deauratis tectis latētes delicatisqȝ cibis nutriti: qui thurcorum horrida non gnorunt arma· Rerum enim affluentia: non sinit hec prospicere · Non desunt quoqȝ inuidi quidam: mordaci dente hec deprauātes ⁊ quod mirabilius deteriusqȝ extitit: pacta pecunia cū thurco initoqȝ consilio· Regem Zyzymy: studiosa attentione toxico enecare conantur· vt sublata a deo oportunitateqȝ data: nouus thurc⁹ in regni solio firmetur· Cogitetqȝ stabilis ⁊ intrepidus: permagnas vires in christianos exercere· Quas germano superstite manuqȝ Rhodiorū asseruato: sopitas esse necesse est· O scelus: inauditum· O atrox: iniquitas· O detestanda: inuidia· horum qui humani hostis inuitatione sugestioneqȝ dyaboli: christianorum rempuplicam turbare subuertere ac eneruare student cupiuntqȝ ac expetunt· Nec aduertunt sese primum interituros: ⁊ exterminium perpessuros· Si Rabidus canis (fratre sublato) insolescat: animum refocillet vires resumat mentemqȝ recipiat· Obcecata quidem mens turrita superbia: alterius gloriā videre nequit· veniat veniat in mētem: exterminiū strages iacturaqȝ· Quam priscis illis tēporibus: Gothi Vandali Huni· strenuissimi quidē barbari· latino nomini attulerunt· Quod profecto principum tenebrose illius etatis: ignauia inuidia dissidioqȝ contigit· Reuoluant hortor hystoriarum celebres libros: claraqȝ monimenta ⁊ qua rerum qualitate versamur: compertū habebunt atqȝ conspiciēt: quā tam deus sit elargitus gratiam quam pertinaci animo non noscunt. ⁊ audire fastidiunt· ⁊ queque (in hanc sententiam) deuota mente prolata: in reprobum interpretantur sensum. Has igitur insidias: prudentissimus Rhodiorum magister subtili ingenio ab emulis excogitatas sentiens. Arbitratus quoqȝ: principem Zyzymy tutius apud gallias defendi custodiri atqȝ protegi. Quibus certe preest Rex christianissimus: qui catholicam fidem gratia ⁊ presidio (maiorum exemplo) prosequitur. vbi ⁊ summa sinceraqȝ viget religio: fidesquoqȝ relucet orthodoxa: vbi mōstra non gignūtur: vbi carent insidijs ac vbi toxici tabes ignoratur. His causis suasus in franciam Zyzymy Regem mittit. vt robustissimis (cruce signatis) comitibus succictus: opido hierosolimorum in amplissimo francorum Regno sito asseruetur. Sed non defuit commentum: quod principem Zyzymy regno interdiceret. nec ei pateret aditus: constitutione Regia (vti accepimus) refragāte· Que Mahumeteos Judeos alienosqȝ (ab fide catholica) viros Regno excludit. Heu grauem Sortem: Res vero quidē equa Justa memoratuqȝ digna. Deuoto Catholicoqȝ

regis christianissimi pectori: vt indigna vt absurda ꝛ vt iniqua proponitur nec clarissimi facinoris circũstantie qualitates atq; modi: sincere sunt explicati. Quis enĩ velit (presertim hierosolimorum ordo: qui precipuũ erectorem protectorẽ auctorẽ frãcorum regem colit veneratur obseruat) immaculatum integerrimumq; regnũ obscenis moribus inficere? Quis cupit: regie cõstitutioni aduersari? Quis desiderat: rem atrocem cõmittere? Nullus profecto sane mentis: id excogitarit. Nõ erit quippe in gallijs: Zyzymy sempiterna mora. Sed ad tempus: quo rebus christianorum consuli possit. non erit cum gallis viris integerrimis ꝛ omni immũdicie labe puris: Zyzymy cõmercium. Non erit quidem cum incolis assiduitas: non erit cum habitatoribus familiaritas. quandoquidẽ in secessu concludetur: castelli muris cohibebitur paucis comitatus satellitibus. Aderuntquippe eius custodie milites rhodij: qui constantes eorum prauitatem cõtempnunt ꝛ rident. Non debet quidem Gallia hunc rẽnuere expellere atq; cõtempnere: cuius asseruatione tantum dec⁹ tãtũ comodũ ꝛ tãtum vtile emanare potest. Nec dubitamus pijssimum regẽ ac sapiẽtissimos doctissimosq; eius regni viros: haud aliter sentire. Si modo hui⁹ principis statum intellexerint. Maior quippe comoditas christianis affertur Zyzymy fouendo protegendo ꝛ asseruando: q̃ȝ inclitissimo regno arcendo propellendo nec nõ ꝛ excludendo. Nec enim regis constitutio: nec conditoris intentio infringitur. vbi tam clarum facinus tam grande emolimentum tamq; insigne monimẽtum: ex admissione in regnum oritur. Si autem aditus in franciã Zyzymy denegatur: exultabunt insidiatores toxicorum portitores sicarij nephandiq; satellites. qui dissimulato habitu iussu thurci: nephandorumq; virorum sue factionis passim vagipalantur. vt Zyzymy: vel gladio necent. vel rapiant vel veneno interimãt. Excipe excipe nobilissima gallia ꝛ rex pijssime virum illustrem: nobilissima mahumeteorum familia natũ. Qui tãta comoda: christiane religioni est allaturus. Qui germanum magnum thurcum: christicolarum finibus arcet. Qui fratrem bisanciorum imperatorem: tuoquidem regnicole splendidissimo rhodiorũ magistro submissum reddit. Qui passionis domini nostri ihesu christi monimẽta: reliquiasq; in constantinopolitana subuersione raptas. ꝛ a thurco expugnatore ex industria custoditas herediq; nato dimissas: daturũ elargiturũq; se magistro pollicetur. Qui tantorum scandalorum: extinctio censetur. Qui: quietem christiano nomini prebet vide ne eum repellas: qui repulsus scandalo ꝛ iacture futurus sit. Si aditum prohibeas: adsunt famelici ac lupi rapaces qui regium iuuenem deuorent lacerent atq; opprimant. quo sublato Bagyazit thurcorum rex cornua eriget: rhodios persequetur. ytalie imminebit: hungarosq; inuadet. Et qui modo timidus stupidus ac tremebundus pauet iacet atq; latet: repente erumpet insaniaq; insolescet. etiam certe animum augebit: sublatusquippe tremor terror ac formido erit. Ex quibus tot grauia tot horrida tot enormia subsequẽtur: que narrare nemo q̃dẽ poterit. Taceo vrbiũ subuersiones: ꝛ iuuenũ fidei abnegationẽ. phanarum polutiones: virginumq; prostitutiones. Quorum preterite clades: testimonium perhibent haud incertum. Caue toto orbe dignissima gallia: triumphis ac tropheis priscorum gloria clarissima. Ne tua laudata constitutio: tantorum malorum causa sit. Non fuit profecto legislatoris intentio bonum laudabile ac preclarum edicto excludere: quinimo pessimis viris ac sceleribus regnum purgare. At vbi tantum eminet bonum: in thurci scilicet ad tempus exceptione lex quidem merito atq; Regia constitutio cedere debet. Que seruata: grãde quidem scãdalum Christiano nomini sit allatura. dampnant certe iura diuina pariter ꝛ humana iura luxuriam inconcessosq; concubitus:

prostibula tn̄ pmittūtur·ne maius sequatur malū: ōnia eqdem turbent libidinib⁹·
Moyses quoqȝ libellū repudij pmisit: vt homicidiū vitetur·duellū quoqȝ cōceditᷣ:
Si ex eo publicum sequatur comodum·Tollerantur plerumqȝ nonnulla quamuis
non equa: ne grauius ingruat malum. Qui profecto rei publice preficitur: licitum
est minora permittere mala ne maiora contingant. At dices facienda nō sunt ma
la: vt eueniāt bona·fateor quidem: si de bonis ⁊ malis spiritalibus intelligas suppo
situm. At si de temporalibus fiat comparatio: minora sequi certe mala ratio suadet
Karus quippe ⁊ foenici conferendus qui minimum spiritale bonum eligit: vt ma⸗
ximo temporali incomodo afficiatur. Nec prauum simpliciter dixerim: Zyȝymy
excipere regnoqȝ admittere·qui tanta diligentia asseruabitur: ne iniquum afferat
exēplar·Exceptio nāqȝ hec ⁊ legis infractio: nō quidē malū moris ac spiritale cen
setur. nam nec iuri diuino nec iuri cōmuni refragatur·Sed regie constitutioni: edi
ctoqȝ prouinciali repugnat·Quare prouinciale malū potius dici poterit· Nec enī
omnes christicole a suis ditionibus: Judeos ⁊ ab fide alienos excludunt· Respon
dere profecto conor debilius q̄ȝ necessum sit: his qui exceptioni regiam constitutio
nem obiciunt·Sed non aduertunt: que (ipsaȝ obseruando) contingant scandala·
Ordini presertim hierosolimorum: qui rhodijs imperat. ⁊ francorum regij dyade⸗
matis presidio: ad hanc nostram etatem defensi protectiqȝ sunt·Grauissimum qui⸗
dem scelus est scandalum: ex quo sepenumero nephanda sequuntur si non cauetur
modestia·Doctor quidem gentium Paulus apostolus thymoteū circumcidit: ne
conuersis iudeis scandalo sit. Quedam quoqȝ legis mosaice iam sopite cherimoni
alia sequutus traditur ad tempus: vt scandalū vitaret·Scandali nāq̄ȝ tabes: enor
mitatum fomes est·Sed forsitan quis dicet: fides publica Zyȝymy data arcte ei⁹
custodie repugnat·minime quidem: fides nāqȝ data Zyȝymy regem rhodiorum
magistro audientem futurum policetur. Consilioqȝ eius potiturum: nec priuatos
appetitus sequuturū·Exceptus enī nō est rex Zyȝymy: vt christiane religioni aut
rhodiorum statui obsit officiat damnumqȝ afferat·Ipsum certe profugum a nau⸗
fragio a mortis discrimine a germani sanguinolentisqȝ manibus: precellentissim⁹
magister eripit seruat atqȝ defendit·dissonum quippe ⁊ a ratione prorsus alienum
si quos fautores ⁊ vite tutores sentit cladem afferat·Terendum quidē tempus et
rebus maturius consulendum: donec etas quietior tranquillior ac feruentior red⸗
datur: Et qui dissident virtute: fruantur optata. Nulla siquidē ex eius custodia ori
tur pecuniaria vtilitas: quamuis ampla sit pensio·prodigum est ac profusum id ho
minum genus: multoqȝ cibo insigniqȝ supellectili vtitur·multasqȝ impensas eius
custodia affert: in educandis qui sue asseruationi incumbunt·sui etiam causa lega
tiones ad thurcum ⁊ eius ad nos sepius mittuntur: que amplos sumptus faciunt·
Honor quidem comodum vtilitas etiam fidei ac reipublice christianorum: ad ser
uandū iuuenem nos compellit·donec qui cuncta prouidet ex eius alta specula chri
stianorum tepidas mētes inflamet: vt expeditio in fidei hostem instauretur·Si chri
sticole oblatam spernent occasionem: ingratitudinem certe nephandaȝ non feret
deus·luentqȝ penas quandoqȝ: qui conatus qui sanctum propositum Quiqȝ res
propicias iniquo disturbāt ingenio·Si interierit: aut manus hospitalariorum rex
Zyȝymy (quod deus auertat) effugerit·Tunc liquido patebit: quanto nunc frui
mur bono·Quod pauci quidem gnoscunt: plurimi ignorāt·perplures certe: vt ini
quum facinus opprimunt damnant ⁊ fastidiūt·Docte ac fidelis lector: tuo qui per
spicaci ingenio de paucis plura conectare poteris· ⁊ pro intellectus acumine diiu
dicabis: si equū sit regie cōstitutioni inherere ac ȝyȝymy repellere·vel cōstitutionē

rectius interpretando flectere: et zyzymy admittere et in regnū introducere. Propositis quidem duobus: que mali speciem induere videntur secundum sapiētis sententiam. minus malum reiecto maiori est eligendū. Si quid acrius q̄ decuit dixeri: aut incōcinum quidpiam edidi vel absurdū connexui· parce precor qui lectitas imbecilli ingenio: quod pondus tanti negocij sufferre et explicare non possit. Cedo tibi excellenti ingenio doctori: qui potiora acutiora et prudentiora excogitabis· que deuotas mentes: non ambigo in nostram alliciant sentētiam. valeat felix: quicūq3 perlegerit. Datū Rhodi. xiij kl'. octobris: āno incarnatiōis christi. M. cccc·lxxxiij.

Angelus monet Turcum: vt manum dexteram Johannis bap· magistro donet·

Guillelmi caonrsin Galli Belge Duacij Rhodiorũ vicecã
cellarij de trãslatione sacre dextre sancti ioãnis baptiste xpi
pcursoris: ex cõstãtinopoli ad rhodios: cõmẽtariũ lege feliciter.

Apientum percelebre dogma est: ingratitudinis crimen tanq̃ pestem atrocissimam vitãdum. Cuius certe labes: intellectualem quidem creaturam in profundum demergit abissi cum lucifero nephandisq; angelis. eiusce delicti precipue patratore: igue perpetuo torquendam. Nec immerito: id censeri debet. Quis eniz munificorum comperitur: qui acerbissimo non prosequatur odio beneficiorũ immemorem? Tanto magis igitur est detestandus truciq; tormento afficiendus: q̃ creatori ingrat9 efficitur. de cuius pietatis eterno fonte essenciam 7 animi corporisq; dotes atq; fortunas excipit possidet ac vendicat. etiam pro meritis non quidem de condigno: felicitas promittitur eterna. O q̃ grauis: O q̃ horrida. O q̃ detestãda ĩgratitudinis macula: beneficiorumq; obliuio? Quippe qui hac labe sunt infecti: omni quidem cruciatu sunt plectendi bonorũq; contubernio abdicãdi. Nil enim detestabilius: q̃ nullius beneficio sese obstrictũ 7 ceteros sibi deuinctos arbitrari. Profecto ab ingratitudinis labe alienum non censetur: beneficia (que indies diuina pietas Rhodijs confert) silentio preterire 7 literis (que obliuionem excutiunt) denegare. Laudes graciasquoq; pro virili parte: deo bonorum largitori non agere. Sunt enĩ qui cuz dignũ facinus patrarunt: assiduas laudes audire cupiũt nec preconio saciãtur vllo. Plus certe debemus creatori: qui beneficia vberius elargitur. Hac ratione ductus: sacre manus dextre diui precursoris christi. ex cõstantinopoli ad rhodios trãslationem etate nostra factã: literario ordini cõmendare statui. Quedam veterum historiarum monimentis excerpta: pro modulo ingenij gestis connectendo. Qui legis: benignas aures queso paulisper accomoda. Nec que sub sacro. Ro. ecclesie seueroq; iuditio pie scribuntur: facile cõtemnas. Abest certe dictis pertinatia: iustũq; correctorem non rennuo. Quinimo: efflagito cupio ac desidero

y ená in quator

Translatio S. Jo. dextre: ex Antiochia in Constantinopolim.

Apud bisanciũ magni constantini vrbem sacra S. Jo. baptiste dextra: cenobio (eius nomini ab iustiniano principe dicato) quod de petra vulgus appellat ãnos supra quingentos colitur. Fama est haud obscura: idq; grayarum historiarum monimentis constat. Sanctum Lucam euangelistam catholice fidei tunc iniciatum: celeberrimi precursoris virtutum nõ ignarum. sacrumquidem corpus quod in sebaste vrbe inter hely 7 abdia monumento ab eius discipulis cõditum est: surripere clam si possit animo destinasse. vbi vero facultas non suppetit (q2 corporis moles grandiori dimensione protensa non facile oculitur) aliud arte euangelista molitur. Cum autem corpus truncum esset: sacro vertice (herodis nephando iussu) resecto. 7 hierusalem haud procul regia tegumenti portione ab lictore (qui prophetã supplicio affecerat) obuoluto herodiadis regine hortatu: ne sibi infensus veritatis predicator a mortuis suscitaretur terra obruto. Euangeliste igitur in mentem venit: haud indignuz fore. Si dextrã que xpm baptisarat: dignitate insignẽ exerceret

Quod enim diuus euangelista animo concipit: q͂ propere aggredi studet. Curã itaq; adhibita: fidis comitatus Joannis discipulis qui superstites fuere. monumẽto aperto: sacram dexteram corpore exemit. occulitq; ⁊ Antiochiam (vbi post hierosolimã apostolica sedet auctoritas) transfert. Demumq; eã discedens vrbe vt in bithinia euangelium christi nunciaret: viris catholicis sanctum cõmendat pignus. Exactis deinde ãnis circiter. ccc. Juliano apostata ĩperãte: qui atroci tyrãnide fidei persequutores vincere cupit. Sanctarumq; reliquiarum: haud contemnendam iacturã constat esse factam. Tiranni nãq; edicto: complures igne cõsumũtur. vt martirum memoria interiret: sanctumq; cultum aboleretur. Sed sacrilegi hominis insania: q͂uis monarche potentissimi ⁊ disciplinarum dogmate ornati veritati christiane non preualuit. que non mendacijs non gladijs non phisicisq; rationibus inheret: sed sua ipsa soliditate firmitateq; sese defendit. ymo expugnatores facile vincit: clarissimoq; lucida est triũpho. Is quippe dextre precellẽciam: satissuperq; dignoscens furibundus. vt sanctam manum diligentius perquirant: carnificib⁹ iubet. Inuentamq;: igni tradant. Sacrum quidem membrum (deo prouidente) vi persequutoris nõ sentit: incolumequoq; ab catholicis seruatur. Sic apostata nephãdo frustratus desiderio: apud persas belligerãs celesti percussus vindicta (scelerum luens penas) interijt. Cum autem ad iustiniani tempora peruentũ est: catholicus quidem princeps sacrarum breuiator legum Rhomanorum. celeberrima illa ede sancte Sophie: id est sapientie. que est filius dei atq; saluator noster christ⁹ a basi erecta. Amplissimu; quidem cenobium: monachorumq; diui Basilij norma degentiũ habitationem. quod de petra vulgus appellat: extruit. Deuotissimus itaq; Augustus: sacris reliquiarum monimentis ecclesiarum dedicationem insignire cupiens. sanctũ precursoris verticem: ab edissa. dextrã: ab antiochia. christi tunicã ab mara. Asie vrbibus: constantinopolim deferri iubet. Dedicationisq; quoq; solẽni pompa peracta: sanctas reliquias (vt pactũ erat) ad priuatas remittit sedes. Postremo vero tempore bisantiorũ imperiali scemate (ab Leone iij. pon: max. in Karolum magnum: fortissimum christi athletam francorum regem catholicum) trãslato declinãteq; quoq; ab diuino cultu oriente: irruentibus in asiam scitis ac barbaris. sacram manum: deuoti antiocheni accuratius seruant. Que sub id tempus: vt labantium fides roboretur haud incelebria edidit miracula. Ex quibus duo celebriora literis sunt mandata. que plurimorum fidem barbarorũ contubernio labantem firmarunt ad eiusq; venerationẽ: animos alliciunt. Erat illa etate haud procul ab antiochia in vasta tetrarum speluncarum solitudine: immensa molis dimensione draco. qui fedi anhelitus exalatione incolas afficiebat: voraciq; gutture absumebat. presefert hoc monstrum: inauditũ horrorem. Editus quidẽ fouea qua delitescebat: arcuato corpore squama referto durissima. solum verreus grandioribus oculis (fulminis instar) splendentibus: hyans flatum edebat infensum. Cuius spiratione hominum genus interijt: quesdam quoq; mordaci dente vorat. Antiocheni vero tanto terrore stupidi attoniti atq; perterriti: ad vesanum gentilium more; mentem conuertunt. Potior namq; incolentiũ pars: christum etatis peruersa cõsuetudine respuerat. decernitq; insana gentilitas: draconem annuo sacrificio (vt deum placandum. sic eius atrocitatem: mollire autumãt: nec vana spe frustrati: nã id demum effecit vt errorem roboret. Sed hoc tam diu sufferre diuina non sustinuit pietas. Homo igitur antiochenus (cui sors contigisset) hyanti draconi quotannis statuto die In sacrificium offertur: quod trepido spectante populo monstrum deuorat. Sic annuo absumpto sacrificio: quiescit belua. demonum (haud dubio)

tunica xpi

duo miracula

arte ꝓcurāte: que prestigijs ꝛ vanis maginū illusiōibus vagas hominū mētes af
ficit horum potissime qui de fide catholica minus recte senciūt: nec christo firmiori
spe innituntur· Cum vana hec religio: ab antiochenis nō paucos seruaretur ānos
diuina clementia: superstitionem insigni diluit miraculo/ ingruente quidem piacu
li offerendi die: vt natam (fide inbutam catholica) quaꝫ orthodoxus pater vnice
diligit· nam sola ei superstes est: draconi offerre sors contigit· Genitor enī forte at
tonitus pallens ac tremebundus stupido voluit animo: quo nam pacto filiā atro
ci morte liberet· humanoquoqꝫ destitutus auxilio: ad diuinum cōfugit · meritisqꝫ
ꝛ sancti prophete intercessione (cuius manum summo feruore veneratur) discri
men vitare sperat· Edem sanctam quantotius reuisit vbi sacram manum pro mo
re veneratus carnis contracte pollicis porciunculam (cuius nunc vestigium appa
ret) interosculandum dente rescindit· quam ore continet: ecclesiaquoqꝫ discedens
ad priuatos redit lares· Natam vero ad sacrificium paratam et forte deuotam di
catamqꝫ manu apprehendens: ad beluam (inspectante populo) ducit: Quamuis
genitor spe diuine pietatis ꝛ Joānis baptiste intercessione munitus esset: lacrimas
tamen continere non potest terroreqꝫ percellitur. nataqꝫ tremebunda quam suaui
oribus solatur dictis: dirum nanqꝫ mortis genus (nec mirum) horrebat· Omne
quoqꝫ spectaculum: de genitore ꝛ nata actum esse arbitratur· Ubi ad locum desti
natum ventum est: draco ex more prodiens ingenti hyatu sacrificium excipere sa
tagit· Genitor quidem celesti virtute munitus: haud trepidus imminente periculo
pollicis porciunculam quam tenebat: in draconis hyātis fauces iniecit· qua īmissa
repente suffocata belua sternitur· Spectaculo gaudente astantium qui incolumes
amplexi sunt ꝛ congratulabundi· miraculoqꝫ applaudentes: hymnum quoqꝫ san
cto precursori iubilātes· ac ex eo quod contigerat ampliorem extruunt edē: in qua
Sacra Manus collocata veneretur · Urbs quidem Antiochena: Pestifera sa
nie hoc modo fertur liberata· Alterum miraculum huic annectendum censuerim:
quod haud incelebre diiudicari potest· Mos erat ea tempestate catholicis antioch
iam incolentibus: celebritate sancte crucis (que quotennis· xvij· kl· octobris solen
nis habetur) processionali pōpa in propatulū prodire· Aderatqꝫ patriarha crucē
ꝛ sacram manum gestans: quam cū (populo orante ac spectante) subleuaret· Si
fertilis futurus erat annus: sacros digitos manus extendebat· Si sterilis: inflecte
bat· idqꝫ multos ānos celebre habetur: incole quoqꝫ vrbis presagio cauti pro euē
tus qualitate sibi consulunt Nec mirum si manus que christum rerum creatorem
verum deum ꝛ hominem indixit baptisauit atqꝫ tetigit: tā mira efficit atqꝫ ope
retur· His profecto diuis sacre manus facinoribꝰ: deuotio coaluit· animosqꝫ prin
cipum allicit: vt ea potiri studeant· Imperabat per id tempus Bisancijs Con
stantinus: alter ab illo vrbis constantinopolis cōditore cum Romano fratre· fide
quidem catholica imbutus ac deuotus: ꝛ sancti prophete orationi deditus· Ardet
quippe catholicus princeps manus assistentia: cupitqꝫ admodum ea frui si liceret·
At antiocheni conspectis miraculis: accuracius sacram seruant manum · Cumqꝫ
hic esset rerū status: dyaconus quidam ecclesie antiochene· cui Job nomen indi
tum erat: diuino spiritu monitus· manum clam surripiens: incolarumqꝫ spurciciaꝫ
fugiens· christianissimum principem adijt Constantinopolimquoqꝫ· Nonis ianua
rij intrans· Sanctam dexteram: principi offert · Imperator autē sacro pignore re
cognito: humo prostratus flens eiulans atqꝫ orans· manū excipit: osculatur ꝛ ve
neratur· verbaqꝫ proloquitur: in hunc sensum· Aduenisti tandem sacrum munus
satis diuqꝫ a me concupitum: meis quidem meritis impar· Tu quidem Joannes

ystoria [illegible]

aliud miraculum

Baptista: prophetarum propheta et christi precursor. non sinis amplius sacrã tuã dextram: inter populi feditatem versari. verum imperio vrbem redimitã: tua sancta manu insignire dignatus es. eamquoque cenobio tuo nomini dicato: quiescere iubes. hec fatus: sacrã manum in regie penetralibus cõdit. et demũ in monasterio sancti Joannis de petra: tãq̃ peculiari monumento sancta dextra reponitur vbi trãslatio: quotãnis celebratur.

Qualiter sacra manus: ad mahumetem thurcorum regem Constantinopolis expugnatorem peruenit.

Mahumetes thurcorum rex: qui nuper e vita excessit. cum imperialem bisancij vrbem validissimo obsideret exercitu: spe quoque victorie potiretur. Non ignorans quanto ornatu quanta gaza q̃ insigni ve supellectili: ciuitatis imperiales edes ac cenobia essent referta. Publico edixit preconio: vt regia supellex omnisquoque sacrarum edium ornatus monimentaque. illesa seruentur: nec ea commilitones diriperent. Diuina itaque permitente iustitia: tyrannus rerum potitur vrbsquoque sue efficitur ditionis. Afferuntur victori regie gaze sanctarumque ediũ ornatus ac gemme et sanctorum (quos christianus cultus honorat) reliquie. beatumque sese profitetur siue thurcus siue christicola captiuus. qui dignũ aliquid: detegere prodere offerre que potest. In eo autẽ cenobio de quo supra meminimus reperta est (que ad thurcum peruenit) manus dextra precursoris. etiam passionis domini nostri ihesu xpi monimenta: spongia calamus ac lancee ferrum. illic locata erant: que thurcus sibi vendicat. eiusquidem ferri acies: lima secata. ab Bisanciorum imperatore Constãtino sexto Carolo magno francorum regi de se benemerito: qui Bisancios tyrannide liberauit et corona spinea qua christus afficitur: que tunc in Caroli manu eã excipiẽtis (prout tradunt historie floruit: oratorioque sacri parisiorum palacij veneratur nostraque etate colitur) dono data est. In cenobioquoque sancti Dyonisii ariopagite: qui gallos ad fidem conuertit catholicã. quod sancti Benedicti monachi incolunt: parisiorum vrbe ad vi lapidem distante. cuspis ipsa: hac tempestate colẽda conspicitur. Tyrannusquidem victor superbus reliquijs potitus sacris. q̃uis mahumeteus seu questus gratia seu fortuna: seu (vt verius coniectari libet) diuina disponente prouidentia. Sacram dextram passionisque monimenta: et cõplura eius generis ornamentorũ. scrinijs cõcludit obsignatque: regiasque inter gazas asseruari iubet. Non pauci quidem ex christicolis: sacrarum cupidi rerum. ea sibi vendicare: seu precio seu dono nituntur. At vafro tyrannus ingenio: in largiundis tepidior redditur grandiorique ere res estimat sacras. Spe ductus: hoc questu plurimorum animos sese allecturum. Thurcorum autem rex rerum successu inflatus tumidusque: ditionis fines ampliat. vicinosque infestat: et quosdam ceruicem annuo submittere vectigali compellit. fuere certe qui pacta pecunia sacram dextram passionisque monimenta adipisci student: foedusque cum thurcorum tyranno percutere cõtemnũt. nisi sancta elargiatur pignora. quo ignominiosum pactum sacrarum reliquiarum pretextu honestent. Tyrãnus enim durior ac inflexibilis: de sanctis rebus pacisci fastidit. Sic diuina disponẽte sapientia: reclusa diligentius seruãtur. Auget que asseruationis desiderium imperialis mulier: graiorum sanguine nata. que thurcorum preda: regis libidini inter pellices patuit. Nec a christi cultu non defecerat: cui grayus clerus fidem seruãs adheserat. De pacto autem non inscia postulat et flagitat instat: vt sacre Bisanciorum reliquie ad occiduos nõ trãseãt. Si venales

monimẽta passionis xpi

sint: precium pactioni id sese offert exoluturam. qua re suasus tyrannus: sacra ser-uat. Cumq3 ānos circiter. viij. & .xx. bisantijs imperasset: Rhodios oppugnare de-stinat. Quibus atrociter oppugnatis: cum victus repulsus ignominiaq3 affectus celebri Rhodiorum victoria redderetur. eos aggredi iterato cupiens: Rho dū exe crans insperato suffocatur morbo. fama est haud inconstans: tyrāno contra Rho dum procedenti. instanti arbore inter ramos iuuenem specie humana angustiorex alba veste indutum flamineumq3 gladium manu gestantem apparuisse. Acerrima q3 facie iracūdis tumidisq3 buccis tyranno minitasse: ac vigilāti audiētiq3 dixisse: Virorum scelestissime: hoc te confodiam gladio. Quo conspecto auditoq3: tyran-nus adeo expauit. vt illusione mentis propter intensum terrorem attonitus perter ritusq3: fetidam repente euomuerit animam. Piūquidem est oppinari angelū dei affuisse: qui crudelissimum tyrannū occidit. Quo vita functo: bagyazit maior na tu (Zyzymy deuicto regnoq3 expulso) rerum potitur. Omnisq3 regia suppellex: gaza & sacra pignora ad Bagyazit tyranni natum perueniunt. Sub idem temp9 Zyzymy ad Rhodios confugit. vbi solēni pompa excipitur: & in gallias proficisci tur. ex quo insigne illud foedus Rhodiorum percutitur: & annue pensionis pactio sequitur. vt Zyzymy asseruetur: quē inaudito timore Bagyazit formidat. prout cōmentarijs editis: ea seriosius explanata sunt. Sat quidem fuit rerum capita teti gisse: vt lector causas intelligat. quibus sit impulsus Bagyazit: vt sacram manum Rhodiorum magistro elargiretur.

Modus et fama mortis [handwritten marginal note]

Bagyazit Thurcorum Rex: sanctam precur-soris manum Rhodiorum magistro Largitur

Dum hic esset rerum status: insigniq3 foedere Rhodij potirentur. atq3 thurcorum rex fraternas formidans insidias: magno Rhodiorum magistro obtemperare stu deret. munusculis quoq3 ipsius animū demulcere cuperet: vbi fratris impetus co hibeat. Quorundam apostatarum suasu (qui tyranni archanorum participes: ho spitalariorum originem & mores callent) impellitur: vt si rem gratam magistro ef ficere cupiat. Precursoris manum: quem patronum inuocāt Rhodij dono mittat Inductusq3 quoq3 est vt id efficeret magistri postulatione: qui sacratissime passionis monimenta appetit. Ne itaq3 magister voto frustretur: decreuit tyrannus sacram manum elargiri de ceteris ad tempus silens. vt principis animum cupidum suspē sumq3 redderet: sicut fratris asseruatione tyrannus affici videbatur. delecto igitur ad sacrum munus deferendum: clarissimo oratore regie aule precellenti viro arch anorum non ignaro. ei sacram manum magistro deferendā credit: & ad magistrū3 epistolam dedit in hec verba.

Epistola Bagyazit ad magistrum: de dono sacre manus.

Bagyazit Asie Rex Imperatorum imperator: chan idest maximorum maximus Sapientissimo ac illustrissimo magno Rhodiorum magistro: Petro Daubusson felicissimo imperij Patri Colendissimo. S. D. P. Quanta sit nostre mētis in te beniuolentia integritas & obseruantia: ex preteritis haud dubio relucet. Tuquoq3 in nos animi rectitudinē prodis: certasq3 reddundis beneficijs. vt victor euadas: Nec id enim perpeti decreuimus. Fortuna nanq3 nobis magis arridet: pluriq3 su mus ditiōe imperio atq3 gaza fulciti. Nec abnuimus te principē sapientē: pdiuitē

et haud ignauum esse· Qui clarissima victoria potitus es: grādiaqȝ soles aggredi facinora· Nos itaqȝ tibi gratificari cupientes: nō fuit apud bizancios quod accep tius fore putaremus· q̄ȝ ea ipsa manu te frui: que christiane gentis messie precurso ris cuius patrocinium inuocas· Corpori olim est iuncta· Ea quippe imperiali vr be deuicta: genitoris erario est addicta· Gratū tibi nō ābigo fore munusculū: ora tori deferendū credidi· Excipe eya principum felicissime: tui patroni dextrā manū que q̄uis digna sit oblatio: animū tamen elargitoris recolito· qui grandiori pecu nia reiecta: tui amiciciam census pacto anteposuit· In quo vera quidem animi in tegritas deprehendi solet: que vtilitate contempta amico morē gerere cupit· vale·

Tyranni Legatus mandata exponit·

Pricipe senatuqȝ Rhodiorȝ corā epistola recitata: legat⁹ in hec verba fatur· Pre cellentissime Rhodiorum magister: ex literis potentissimi imperatoris ac preclari muneris elargitione· eius in te propensam voluntatem: ⁊ quanti te faciat facile no ueris· Accipe inclitissime magister: sacram precursoris manū· quem ⁊ mahumetea lex prophetam non negat: ⁊ virum integerrimum non inficiamur· Ac tu tutorem defensorem patronumqȝ tuum imploras: studeasquoqȝ bizantiorū principi vices rependere· Nec te pigeat beneficiis contendere cum eo: qui ⁊ gratus ⁊ prepotens plurimorum iudicio censetur· His dictis: sanctam manum (Cupressea capsula cō clusam sericoqȝ obuolutam: ac regio sigillo obsignatam) magistro legatus tradit· Quam deuotius excipiens: oratorem his alloquitur verbis magister·

Verba magistri sacrū pignus excipientis: ad Legatum·

Tui prinicipis epistola admodum grata fuit· Nec minus acceptum est clarissimū (quod offers) munus: in quo certe ⁊ eius in nos sincerum affectum deprehēdo· Magnanimi profecto principis est: in se officia collata officiis rependere · Nouit quidem tuus imperator: quanti ponderis sit amicia· Que cunctos mortalium: pro speros reddit successus· Nihil quoqȝ tam illustre stabileqȝ censetur: quod discordia facile nō intereat· Dum dicendi magister finem fecit: legatus salute data curia ex cessit· Ac duorum medius senatorii ordinis patrū: insigni comitatus caterua edes reuertitur· Precursoris enim sancta manus: magistri iussu obsignata· in edium pe netrali reconditur: donec ad venerationem que conueniant parentur·

Orator thurcorum presentans manum Sancti Johannis baptiste.

Nec tamē huiusce sancti munusculi oppugnatores defuere donū ipm depravātes. Q ab mahumeteo sit emanatum: qui catholice fidei ludibrium affectat. Quo fit: vt coniectari liceat munus cōmenticium nec veram precursoris manum esse. virtus certe inuidie patet iaculis: facileqz veritas aduersarios reperit. Profecto: non aduertunt obtrectatores. Quantum thurcorum tyrannus: Rhodiorum magistro sit obnoxius. Quātumqz ei cupiat obtemperare: asseruati fratris terrore. Nec certe magistrum falleret: quem tantopere obseruat. cuius interuentu firmatum tenet principatum. Nec ignorat tyrannus: si dolo versatur. prudentem magistrum id nosciturum: fallacieque quoqz penas sese haud dubio subiturū. maiusqz cōmētum ipsum: detrimentum q̄ voluptatem afferret. Ipsi quoqz aduersarij sue opinioni suffragantur: tripartite hystorie ab doctissimis viris graye lingue edite. ex greco in latinum traducte sermonem: testimonijs quibus constat. sacrum precursoris corpus: Iuliani apostate iussu sepulchro exertum. igne consumptum: ⁊ cineres vento esse expositos. Quod ⁊ aurea refert hystoria quedam: adiciens de quorundam ossium reseruatione. Ex quibus concludunt: vanum censeri. hanc precursoris esse manū: que cum corpore est igne consumpta. Adduntqz eiusce historie testimonio: sanctam teclam pauli apostoli discipulam indicem digitum precursoris in gallias trāstulisse Fama quoqz est: indicem ipsum digitū florentie venerari. quod sancte dextre prorsus repugnat: cui index digitus adherere conspicitur. Sibi etiam aduersarij blandiuntur: q̄ grece historie tanq̄ apocrife non sit assentiendum. que pro vero corpore ad vlteriuum subductum: ac verum in alexandriam translatum predicat. a quo prius dextra manus. per diuum lucam sit exerta. Si enim vero non quadrat historia: sciunt qui affuerunt. ⁊ deus qui cuncta prospicit aut cui reuelare dignatus est non ignorat: haud incognitum est. Ex grecorū fonte egregia cōplura laude digna ⁊ vera: ad latinos per diligentes interpretes fluxisse: quibus nos gloriamur: ⁊ nostra etate eis tam diro aduersamur odio quorū indagine dogmata recepimus indolendum quippe ipsorum aduerse fortune fuerit. ⁊ potius compaciendum: q̄ procaci ore ipsos lacerandum. Que ab aduersarijs dicūtur: contrarium gignere sensum videtur qui munus sanctum suggillet. At certe: historicorum verba (vt opinor) non satis pensitant. Historia quippe sacrum corpus igne consumptū affirmat Nec totum dicit autor. liquido namqz constat sacrum verticem igni non esse traditum sed mundo reseruatum: haud aliter coniectari pie licet manum dexteram que christum indixit baptisauit atqz tetigit: propter eminentem dignitatem diui euangeliste opera esse seruatam. Nec id historici (quibus oppugnatores innitūtur) negant. aurea etiam historia in colligendis ossibus vt igne consumerentur: catholicos quosdam sese immiscuisse profitetur qui plura occultarunt ossa: que alexandriā transtulerunt. quare nec mirum videri debet: si sacra manus seruata sit. Respondeant queso oppugnatores: cineres huiusce sancti corporis. vt historia testatur tripartita: vento sunt ne expositi? Quomodo igitur apud ienuam Alexandro tercio ⁊ innocentio quarto Ro. ponti. supra ccc. vel circiter annos probantibus: illūpsi cineres coluntur? Si vento expositi: quomodo cinerum athomi in vnum coacte nisi diuina cooperante potentia. que sicut ex nihilo aliquid in esse producit: ita cineres in vnum cogi iusserit. quod tamen: autorum nullum edidisse intellexerim. At forsitā cum igni sacrum corpus in cinerem est redactum. quidam catholici partē cinerū corporis: ⁊ mixtorum combustibiliū. Athomi nāqz ipse non facile segregātur. atqz

secernuntur: vt pie licet opinari collegerunt· que tandē portio seruata: ienuā transf lata deuote colitur· Reliqua aūt cinerū portio vento sit exposita: sic vero quadrat hystoria· nec aliquis est historicorum: qui totos cineres vel vento expositos vel ie nue veneratione affectos affirmet· Sed cineres indefinite dicunt: que proportio ne censeri poterit· Quēadmodū hec propositio: homo currit· non asserit omnē ho minē currere: sed quendā· Seu sic seu aliter hec conueniant nescio. hoc vnū tn̄ scio ac profiteor: romanos pont· qui cineri ienue locate priuilegia dederūt nō falli: quī imo vera inuestigatione id persensisse· Nil quippe est quod romana sacroq3 sancta ignoret ecclesia: que omniū est mater ꝛ magistra orthodoxorū· ꝛ a cuius determi natione: non licet recedere: Quod aūt aduersarij indicē digitū in gallias diuā te clā transtulisse: ꝛ florentie venerari obiciunt· coniectari poterit: indicē ipm esse mi raculosū3· sic de pollice ipsi⁹ ꝓphete aurea meminit historia: quē tres episcopi par tiri voluerunt· de digito quoq3 diui augustini apud papiam quid simile fertur: hi storiaq3 ipsa famā sequēs· nō quidē affirmatiua loquutōne vtitur: fert̄ enī inquit· Nec enī greci historici qui latius elegāti sermone tecle ꝛ vitā ꝛ passionē describūt: de digiti indicis translatione vllā prorsus faciūt mentionē· vnde cōiectari licet: fa mā veritati non inherere· nisi de tecle noīe equiuocetur: ꝛ altera fuerit ab illa que diui pauli discipula traditur que indicē digitū transtulerit· Ad lucidiora: pauloq3 notiora mentē conuertamus· Quo nā pacto: aduersarij in manus veneratione di scordantiā afferunt· ꝛ tantopere historiā (nuper in latinū versam) lacerare conāt̄ ꝙ contraria sentire videatur· Respondeant mihi velim: gallis quoq3 (qui semper religiosi habiti sunt) satisfaciant· vbi nā grauius dissidiū esse poterit: ꝙ̄ illud quod de sacro vertice S· J· baptiste oritur? Ambiani enī belgarū clarissimi populi: eius faciem in celeberrima dei genitricis ede· quā terna veneratione die quolibet popu lus colit· nudā in disco argenteo: per christallū palā demonstrant· vigilia quoq3 natalicioꝝ S· J· ac ea celebritate: miracula morbo comitiali affectis edūtur· Per similis certe facies: Rome nuda veneratur vertici adherens· nā ambianorū altera media fronte ac superiori labio terminatur· oculis naso genisq3: ꝛ inter supercilia cicatrice cuspidis cultri adacti liquido apparentibus· Romani itaq3 ꝛ ambiani: fa ciem S· J· sibi vendicāt· dicat mihi oppugnator: quo nā pacto hec concordetur in tam claris vrbibus veneratio ac diuersus cultus· Taceo de eius sacro vertice: qui apud equitanos colitur· Illuc enī prout tradunt haud incelebres historie: Pipini francorū regis etate ex Cōstantinopoli translata est· ꝛ miraculo suscitationis mor tuoꝝ cadauerū: ob quod īsigne cenobiū Sancti Joānis dicatur sacrum caput esse probatum constat· Et tamen nec biceps nec bifrons fuit precursor: quod monstro simile est ꝛ prorsus nature dissonum. nescio an ex his aliquod miraculosum constet Aut si de Joanne baptista equiuocatio existat vel pro sinodo hec intelligi poterint Ambiani certe equitani atq3 Romani veram faciem indubitatumq3 verticē chri sti precursoris colere se pie arbitrantur: ꝛ quilibet id suum esse autumat. Non est quippe in hac manu tanta dissonancia: ꝛ tamen blatratores equo animo ferre non possunt. Hanc vt veram manum coli: que supra quingentos annos in Constanti nopoli ante scisma a Nicolao tertio de Vrsinis pontifice maximo in Grecos vul gatum ꝛ anathema promulgatum. Eoipsoq3 scismate durante ac demū vnione ce lebrata: ꝛ ab Eugenio quarto Veneto pōtifice maximo promulgata. vsq3 ad Bi sanciorum expugnationem etate nostra factam: palam colitur veneratur et hono rat̄. Scismatis enī aut īterdicti vel excōicationis labes: sanctoꝝ sacrarūq3 quoq3 reli qarū cultū nō abrogat. aliter enī ꝑmulta sanctissima monimēta veneratōe carerēt

Non enim que sancta sunt ab impijs ⁊ iniquis coinquinari possunt· Tyranni pro
fecto qui christianos sunt persequuti subquibus tot fidei nostre martires eluxerūt
corpora sancta coinquinare nō potuerunt· Nec enim hereses supra·lx·nec scisma-
ta tria ⁊·xx· Nec persequutiōes·xij· Nec interdicta pene innumera: sacras reliqui
as maculatas: venerationeqꝫ indignas fecere· Quo nā pacto igitur: bisantiorū ip
se situs vel scisma promulgatum·vel mahumetei tyranni furor: hanc sacram ma-
num nō venerandam reddiderit? facessat inuidia: que per sepe sancta iusta ⁊ recta
deprauare non formidat·nonnullorum quidem arbitratu precursoris facies nude
diuersis locis visuntur: quod rerum natura nō patitur· Sinant eya obtrectatores
vnam manum dexteram: constanti fama fidedignis testimonijs ac hystorijs pro-
batam·nec denuo repertam: sed in oriente celebratam ⁊ multos annos vulgatam:
venerari coli atqꝫ honorari· Sacrosqꝫ canones imitati dicam⁹: omnia probate qđ
bonum est tenete· veneramur quippe eam pio cultu deuotaqꝫ mente in S·J·bap
tiste iam cum christo regnantem relata: qui manu dextera Messiam baptisauit ⁊
indixit· Quod autem dixi de sacri verticis ⁊ faciei dissonācia: ⁊ alijs que supra me
minimus· Id profecto non egimus: vt ea mente pio cultui pertinacius contra-
dicam· Quod enim sacro Ro·probat toleratqꝫ ecclesia: improbare non licet sed ei
ceruicem submittere oportet·ego vero pura firmaqꝫ mente cum ea sencio atqꝫ cre
do: ⁊ profiteor quod credit catholica ⁊ Romana mater ⁊ magistra ecclesia·

Venerationis Sancte dextre pompa·

Concilio (inter patres de venerationis die indicenda) inito: q̄uis varia daretur
sentēcia· Tandem optimum visum est·x·kl·iunij (quadriennio tunc reuoluto: quo
thurcorum classis Rhodum oppugnatura appulit) celebritatem venerationis in-
dicere. vt simili die quo tyrannus Rhodios aggreditur: sacratissima manus eius
qui supra muros acerrima oppugnatione ingruente tutari visus est · Quatuor cir
cumactis annis: primum apud rhodios veneretur· Itaqꝫ sacri hospitalis ecclesie
presul ac prior frater Petrus papefust· Gallia aquitana natus·morum grauitate
viteqꝫ probitate ornatus·vir quidem modesto pioqꝫ ingenio: prelature sacris in-
fulis amictuqꝫ perornatus· Latino grayoqꝫ clero comitatus: equitū ciuiū negoci-
atorum ac matronarum frequentia subsequente. Ede sancti Joannis sese mouens
vmbraculo opertus hymnūqꝫ in precursoris laudem concinens: ac magistri edes
introiuit: gradusqꝫ conscendens· Oratorium (sancte Katherine dicatum) adijt: il
lic enim super ara sancta manus (eburnea capsula christallo ymaginūqꝫ sculptu-
ris distincta) conclusa erat·nec transparens christallū sacre manus visibili speciei:
quo minus videretur impedimento fuit·prior magistrum clara patrum ⁊ equitūꝫ
caterua succictum: cleroqꝫ magistralis palacij astāte secundū aram offendit· Ma
gister oratione peracta ⁊ genu flexo: capsulam excipiens· preciosum quidem mu-
nus priori humi prostrato atqꝫ oranti: presentiaqꝫ tam sacri pignoris collacrimāti
donat· Discedensqꝫ prior sanctam gestans manum: destinatum peragit iter hunc·
enī graui simpliciqꝫ incessu: cler⁹ (laudes sonora voce promens) antecedit·haud
procul sequitur princeps· Subinde Baiuliui. priores preceptores commilitōesqꝫ
hospitalariorum splendida veste ornati vestigia modeste prementes plebeia retro
graditur turba· Egressa quidem opidi portā solennis pompa: incessum flectit S·
Anthonij portam versus· vrbemqꝫ intrās ac castelli fossam lustrans: ad fori aream
tandem peruenit· Supra qua protensa vela que solis arcent calorem: ne subſtantē

contionem·Luminosi radij calore afficerent· eo in loco:clerus princeps & senatorij ordinis patres cōmilitonesq; consident·Suggestum vero vbi preconis vox ad edes cōmercij editur:presul ipse conscendit thronoq; sedens populum contionemq; despectans·sacram manum super aurea puluinaria deponit·vt ex eminēti loco cetus sacrum pignus aptius suspiciendo veneretur·Erāt quippe domorum facies ac suggesti parietes:attrebatibus pannis·pictisq; tapetis·signis ac theuromatis: q̄ ornatissime tecti·Silētio indicto:ordinis sancti augustini perdoctus cōcionator verbi quidem diuini preco celeberrimus:veritatis cathedra conscensa:orationem habuit elegantem:triplici quidem genere·demostratiuo ·iudiciali deliberatiuo·refertam·Cum diui precursoris eximias laudes·excellentesq; dotes:in celum tollit· Tum hanc dexteram esse precursoris indubitatum membrū veteribus historiarum monimentis·Testimonijsq; fidedignis·ac toto orbe fama vulgata·firmat attestatur·probat·Tum contionem ad pacem complectendam·Reuerētiā in superiores colendam·concordiamq; fouendā·sine qua nulla quippe respublica diuturna esse poterit·Hortatur monetq;·Vbi dicendi finē fecit contionator: ecclesie prior assurgēs capsulāq; reserās:sacrā manum eleuans:nudam prestantissimo cetui ostēdit· Ac in hunc orat modum·

Prior ecclesie Rhodi: processionaliter sacram manum deferens.

In diui precursoris laudem Oratio.

Aue Ioannes baptista: qui ab angelo prenunciatus. A prophetis genitus: ab matre sterili Sanctissima. Contra rerum seriem conceptus: In vtero sanctificatus. Aduentu dei genitricis: semestris exultans. Aue pcursor Cristi: cuius natiuitate multi gaudent genitoriquoqz sermo redditur. vt nomen Ioãnes quod gratia plenuz sonat: tibi indideret. peculiare certo tibi nomen ascribitur: qui ne quidem leui culpa sed peccati originalis dumtaxat tabe macularis. sanctificatio te purgãs: partũ precessit. Aue heremitarũ ductor: qui ab teneris ãnis vastas solitudines (brutis cõmitatus) incolis. Uitequoqz austeritate degens: delicias pompas fastus atqz gazas respuis. Aue saluatoris nunciator: qui humani generis redemptionem iam iam imminere presagis Tuoqz baptismate: verum prenuncias baptisma Aue prophetarum propheta: qui verum messiam in carne christum redemptorem nostrum indice prodis. Aue mentis et corporis: mira quidẽ integritate virgo. Aue martiruz exemplar: qui desiderio ante mortẽ. in morte: herodis precepto cũ decolaris. post mortem: Iuliani opostate iussu ossium cõbustiõe martirij palmã adeptus es. Sed quid plura? vt compendio multa concludam. Aue precipue defensor noster Ioannes baptista: virginum exemplar. Monachorum ductor: martirum princeps. prophetarũ monarcha: et ex feminis natorũ (christi summe veritatis testimonio) maior. Ecce tua sacratissima manus dextra ad nos diuino translata est nutu: qua nostrum saluatorem in carne ad te venientẽ prodis dicens. Ecce agnus dei: ecce qui tollit peccata mundi. qua demum christum in carne spiritus sancti descensu: dei filium presignatum baptisas. iterato dicens: ecce agnus dei. non qꝫ baptismo et purgatione indigeret qui nullo certe crimini erat obnoxius: sed vt purgatiõis normã nobis preberet. aquas sanctificaret: et eis vim regeneratiuã daret. hosqz ablueret. qui prius ob scelesta peccata vilia diaboli erant mancipia. delictorum certe nephãda fece fetebãt aque: cetera quoqz elemẽta impuritate quadã tabescebãt. totus nãqz orbis: idolis et carni indulgens spurcicia repletus erat. Solet quippe sacratissime christi precursor tua dextra: nephandorum contuberniũ spernere fugereqz. Cõtemnit enim inter hos versari qui christum et verum messiam colere contempnũt: quem in carne indixit baptizauit atqz tetigit. Fugit olim Iuliani apostate iussus: quo minus igni traderetur. Fugit postmodum scelestorum virorum consortiũ in Antiochia degentium: et ad christianissimũ tunc Constantinopolis principẽ deferri patitur. vbi annos supra quingẽtos: colitur veneratur et predicatur. vrbisqz imperialis direptione vim paciens diuino quidem nutu: a mahumeteo principe seruatur. Donec dei prouidentia per contingentium casuũ connexiones flueret etas: qua rhodum incolerent regerentqz qui sacre manus claris prerogatiuis insignite presentia sint digni. Ecce pietate diuina felicissimo ac virtuosissimo pñcipe Petro Daubusson Magistro Rhodijs imperante: commilitonibus et incolis qui presidiũ sancte manus acerrima obsidione senserũt. Rhodi versantibus eaipsa dextra precursoris miraculis insignita mahumeteum fastidiens fugiensqz tyrannũ apud quẽ annos Triginta exilium passa est. Rhodios eius veros athletas visitat: in sacroqz xenodochio quiescere cupit. quod te Ioannem Baptistam: tutorem protectorẽ ac patronum ab origine inuocat predicat simul et laudat. Colite igitur Colite mẽte deuota: felicissime princeps prestantissimiqz senatorij ordinis patres. fortissimi equites et honestissimi ciues qui adestis: sacram precursoris dextram. Lacrimas quoqz Affectus et Ueri Zeli Iocunditate refertas: Deo et Precursori fundite

Genu flexo humiliter supplicãtes:atqꝫ exorantes·vt sacre manus presidio: per ciꝰ
insignem precellentem admirandamqꝫ virtutem ab iugo tyrannidis:nos vrbem
ac gentem christianam defendat protegat ⁊ tutetur:vt suo nomini perpetuo iubila
re possimus:cum sacro Ro·ecclesia alacri voce cantantes sacrum hymnũ·Ut que
ant laxis resonare fibris mira gestorum famuli tuorum·Solue polluti labij reatum
Sancte Joannes·Hec dum dixisset:contionem deuote prostratam orantemqꝫ ea
ipsa manu ter benedixit·Cunctisqꝫ alacriter consurgentibus quo venerant ordine
castelli portam que meridiem spectat intrantes sacrã S·J·edem petũt·Ubi ebur
nea capsula dextram continens sanctam super ara locatur:ac presul misse peragit
solennia·Quanta vero vocum ac sonorum dulcedine celebritatequoqꝫ fieri solet:
delectaret mihi equidẽ crede hominem videre· Solẽnibus peractis: manus oscu
landa datur·ita soluta pompa:ad priuatos lares cuncti reuertuntur·Congratulã
tes deumqꝫ laudantes:qui tam sacro munere Rhodios insigniuerit·

Thurcus prepotenti classe parata:vt christianam gentẽ aggre
diať·Apparatu cepto:rhodiorũ magistri hortatu desistit·

Insignis fuit hic annus:inaudito facinore equidem claro·cuius seriẽ:huic ãnecte
re editioni contemporanee haud iniocundum erit·Thurcorum imperator:poten/
tissimo exercitu christianos oppugnare animo destinans.Ingentem parat classem
numerosumqꝫ exercitũ instaurat.Maioqꝫ instante anni.M.cccc.lxxxiiij.helespon
tum exire properat.Rhodiorum autẽ princeps Petrus Daubusson Natiua fun
ctus prudentia:eiusce apparatus nũcio accepto.tãꝗ catholice fidei verus zelator:
non ꝗ hostis potentiam formidet.Eum nãqꝫ cuius vim in repulsa est expertus:⁊
cum quo foedus firma basi innixũ habet.ꝗꝗꝫ tyranni germanus in manu est:quẽ
supramodum formidat.Est quoqꝫ Rhodia vrbs munitissima:haud immerito con
tempnit·Ad thurcum insignem mittit oratorem:qui nũciet cepto apparatu in chri
stianos desistat.Sin minus:pactum de asseruando germano infractum iri prodat
Indignum nãqꝫ videtur:tyrannum quem magister quietum fratris custodia red
dit.christicolas inquietare oppugnare atqꝫ impetere.Rhodiorum autem legatus
a thurcorum rege:magno cum decore excipitur:In ortum deinde peculiare prin/
cipis penetrat:cubiculumqꝫ introducitur.vbi seclusis arbitris:orator mãdata pru
denter aperit·quibus acceptis:rex parumper cõmotus.diu siluit:demum subridẽs
oratori blanditur.quem ne prodat legationis summã ⁊ quod respondet:iureiuran
do adigit.Statimqꝫ tyrannus mentem aperit suã:atqꝫ.Hortatu magistriquoqꝫ
ĩtuitu(quẽ vt genitorẽ venerať)apparatu desistere:demũquoqꝫ basiis adhibitis
Missach Rhodi oppugnatore Can ⁊ mahimet nuper in magistratum assumptis:
quod de deserenda classe animo destinauerat ratum facit.Animiqꝫ firmam senten
tiam:epistola lingua ⁊ greca ⁊ turchica descriptam ad Rhodiorum magistrum da
ta prodit.idquoqꝫ:Jureiurando roborat.Nec amplius fuit:quod ab tyranno prĩ
cipe requiri potuerit.

Rhodiorum Orator: literas Thurco porrigens.

Epistola thurcorũ Tyranni ad magistrũ: de apparatus destitutione.

Bagyazit asie rex: imperatorũ imperator maximorũqꝫ maximus. Felicissimo principi Petro Daubusson Rhodiorũ magistro: patri colẽdissimo S. D. P. insignis legati quem ad nos misisti: prudenter enũciata audiuimus. Summa quidem petitorũ fuit: vt cepta classe animũ reuocemus. helespontũ quoqꝫ ne exeat: nec mediterraneum mare infestet apparatus petit. ardui certe ponderis: nec floccipendenda sunt hec. Quippe apparatus ipse graui impensa est instructus: que te prudentẽ principem non latet. Ceptoqꝫ desistere: nõ sine fame nota fieri poterit. Imperijqꝫ amplitudini repugnant postulata: cum victorie potiunde causa classis in hostem sit instructa. At tuo impulsus hortatu ratione omni explosa: mentẽ a classe reuocamus Apparatum quoqꝫ belli: intra helesponti fauces continere pollicemur nec mare infestabimus mediterraneũ: eiusqꝫ ditiones in paccato tenebimus. Idqꝫ libentius efficimus: vt in me sis animo propensior. Cum tuo monitu perficere tam grandia non recusarim. vale: Idibus aprilis in constantinopoli.

Sixto quarto pon. max. hec nũciantur.

Recitata epistola legatiqꝫ verbis ad hec adhibitis. attentius acceptis eques hierosolimitanus: sceleri vectus naui ex apulie oris Rhodum appulit. qui generalis in Ro. cu. procuratoris nomine significat Romanũ pontificem Sixtum quartum ꝛ sicilie regem ferdinandum sumopere affectare vt magister mẽtem adhibeat: quatenus eius interuentu. Thurcorũ rex hac conquiescat tempestate: apparatumqꝫ reuocet. Regens itala dissidio affecta: foedus preserti prestãtissimũ i venetos pont. cõtumaces (qui thurco adheserant) initum. in oppugnationis procinctu hostium oppugnetur ac infestetur: ꝛ a thurcis (venetorũ suasu) impetatur. veneti nãqꝫ has minas: in sui fauorem aduerso foederi attulerant. Nũcius aũt: vt magistri solertia rem expetitã confectã reperit ac summa afficitur leticia. monetqꝫ: vt ad Ro. pont. ꝛ sacro senatum cardinalium referantur. qui hec quidẽ: gratissima essent accepturi Editis itaqꝫ epistolis: expeditoqꝫ nũcio. creditis que sunt in foederis factionẽ peracta: pont. max. Ac regi nota fiunt. Sub id tempus (nã totus feruebat occidẽs) thurcẽis apparatꝰ fama: castelle rex ꝓpter trinacriã (que sue ẽ ditionis) eiusqꝫ cõsobrinus ferdinandus qui neapolitanis imperat. ac ipsius gener pannonũ rex: clarissimi ꝛ potentissimi principes qui ditione thurco sunt vicini. litteris ad magistrũ datis: ac nũcijs petunt. vt magistri tractatu foedus cum thurco ineant: ad ditionũ tutamen. Affectãtqꝫ (si phas est) regẽ Zyzymy: sibi certo dedi pacto. cuius asseruatione: tyrãnus perterritus quiescat. Prudẽtissimus quidem princeps ac magister altiora voluẽs animo: in manu Zyzymy tenere decernit. omniqꝫ conatu: principũ quieti fauere destinat. ꝛ thurcũ ab eoꝝ ditiõibꝰ arcere ꝓponit qđ ꝛ nuꝑ effecit

Autor (clara extollens gesta) monet ne ingrati simus.

Pijssime deus: ꝙ ingrati erimꝰ si (que ꝑ Rodijs idies prodis) aure surda repellamus nec que suscipimus beneficia (a te manãtia) recognoscimus. quis vlla vnꝙ etate vidit audiuit atqꝫ legit mirãdũ hoc: inauditumqꝫ facinus. Gens profecto mahumeteorum clarissima potentissima ditissima othumannidumqꝫ execrãda familia: toti orbi formidolosa. Solo magistri hortatu suasu atqꝫ ĩpulsu: ab christianis

oppugnandis mentem reuocat. Glorie famā fastidit: grauioribusq3 nec parcit impensis que in classis apparatu effuse fuerunt. Paret quidem pusillo principatui potentissimus imperator: eiusq3 monitui acquiescit: qui cultu dispar ꝛ fortune bonis impar: licet fide ac virtute prestantior censetur. Othumannides certe (ceteros cōtempnens cruce signatos) Rhodiorū principi: non secus ac parenti obaudiens est Ro. q3 pont. ac potentissimi reges: magistri intercessionem ad suā nō respuūt quietem assequendam. res quippe clara: ꝛ memoratu digna. Solet enim diuina maiestas in pusillis sepius grādia operari: vt eius potentia liquido enitescat. cū que gesta fuerint: non humane sed diuine ascribūtur potentie. huiusce rei plurima sunt exempla: que sapientes satissuperq3 intelligūt. que si repetere aggrederemur: prolixiores quidem erimus ꝛ mineruam docere videremur. Itaq3 exclamare libet. O diuina sapientia. O diuina prouidentia: O diuina clementia. hoc etiam clarissimo facinore demonstras q̄ facile sit: othumannidum principatum regnum imperiū statum atq3 familiam delere opprimere ac funditus euertere. Sicut diffusius ceteris cōmentariolis explanatum: a nobisq3 est ostensum. Sapiens lector: ex paucis plura. ex obtusis acutiora: ex inconcinnis suauiora concipiat excogitet simul ꝛ edat. Caueantq3 Rhodi ne ingrati deo sint: quos assiduis beneficijs prosequitur. Que profecto: nec mens comprehendere. nec lingua promere. nec calamus describere poterit. Quo fit vt rerum magnitudine tabescens mutus quiescam. Cum sanctissimo Jeronimo concludens: grandes materias ingenia parua nō sufferunt. Quare ad rerum gestarum immensitatem: nostri quidem obtusitas ingenij non pertingit.

Oratio Rhodiorum vicecancellarij: ad Summum pontificem.

Guillelmi caorrsin Rhodiorum Vicecancellarij Oratoris: ꝑcellentissimi Magistri Rhodi: ad summū pontificē Innocenciū papam octauū oratio.

Christiana sancit religio Pater beatissime: vt qui catholico caractere est insignitus: Romanum pontificem (vniuersalis ecclesie pastorē) profiteatur. Illud quippe a natura datum est: vt qui existentiam tutari velit vnitatem amplecti maxime studeat. Rerum profecto vniuersitas: entis vnitatem appetit. Grues enim volatu suo: vnum sequuntur ducem. Apes dum mellificant sibi ductorem preponunt. Formice cum prouidēt: preeuntis vestigium solicite seruāt. Exercitus milites imperatorem colunt vnū. Genera que generalissima vocitantur: in entitatem fermiter. Recte sapiens ille: philosophorum princeps Aristoteles ait. principatuum pluralitas mala: vnus sit princeps. A quo: potestas norma ꝛ disciplina fluit manatqꝫ ac deriuatur omnis. Quo effectum esse non dubitarim: gentiles olim romanos (post expertū R. P. imperium) monarcham colere statuisse. in ecclesiastice monarchie: presagium quoddam. Optima itaqꝫ ratione suasi: orbis reges potentatus ac mortales vniuersi catholica fide imbuti. Rhomanū pontificē: principū principē ꝛ monarcham colunt. a quo qui discesserit: ab ecclesie quidē vnitate fiet abdicatus. ꝛ tāq̄ scismaticus intereat: necesse est. pijssimis horū vestigijs inherens Rhodiorū precellentissim⁹ magr̄ petrus Daubusson: catholice fidei cultor deuotissimus. Te Innocētium hui⁹ nominis papā octauum verū vnicū ac indubitatū dn̄i nostri ihesu xp̄i vicarium: ꝛ beati petri apostolorū principis successorē. ecclesie catholice pastorē: ac Romanū pontificem profitetur colit atqꝫ obseruat. Tibiqꝫ tanq̄ vero christi vicario puram obedientiam: ꝛ illibatam filiationem (post pedū oscula beatorum genu flexo) reuerēter exhibet. Ille ipse quidem generosissimus Rhodiorū magister: vbi te ad summi pōtificatus apicem euectū intellexit incredibili affectus est leticia. Rhodijqꝫ milites ciues incole eo accepto nūcio congaudent: tibi quoqꝫ ꝙ tante dignitatis fastigium adeptus es congratulantur. cōgratulationis enim gratia tota vrbe lignorum congerie passim incensa: plausu quidem alacriori acclamauere omnes. viuat viuat viuat ineternū: innocentius octauus pontifex maximus. nec ab re: in tua certe diua persona virtutes locatas intelligunt amplissimas. In agendorū cōsultatione: prudentiam. in audiundis querelis: humanitatem: in subleuandis egenis: munificenciam. in discidentium conciliandis animis: peculiarem gratiam. in dei cultu: rectam fidem. in aduersis perferendis: fortitudinem. in actis humanis: temperantiā. in discolis persequendis: seueritatem. Deniqꝫ in omni opere iustitiā: qua facile ceteros vincis. Sperant Rhodij sanctissime pater: sub tuo felici pontificatu thurcorum tyrannidem extinctum iri. Tibi nanqꝫ sacratissimo pontifici Innocētio pijssimo: nomine quidem ꝛ re purissimo huius victorie palma debetur. Quippe qui pace frueris florida: qui voluntate integerrima. qui potentia sublimiori: qui sapiētia eminētiori poles. rerum quidem gerendarū vera est in te materia: ꝛ sine quibus effectus sequitur nullus. Te quoqꝫ suum precipuū protectorem: non immerito autumant Rhodij. Sit igitur faustus tuus pōtificatus ac felix monarchia. Sub qua Rhodiorum crux hostes proterat. Crux hierosolimorū militū pontifex maxime signum est

illibatum:quod quidem octagonum ingestantis pectore conspicitur· Cuius octo
anguli obliqui acutiores vnionibus perlucidis ornati sunt:qui euangelicas octo
beatitudines figurant· In octagono quoqȝ tetragonum locatum est:cuius quatu
or anguli obliqui obtusiores gemmis preciosis sunt redimiti:que cardinales virtu
tes denotant· Angulorum quidem obliquitas:crucis medio puncto ducentibus li
neis coherens rectificatur· vbi pia mente:crucifixus descriptus imaginarie videt̃·
cuius tres claui lapillis candidissimis sunt insigniti:qui theologicas virtutes desig
nant· In ipsarum autem beatitudinum ac virtutum preclaris actis:Rhodij mili-
tes sese ab ordinis primeua institutione feliciter exercent· Victricia sunt hec ponti
fex sapientissime crucis insignia:sub quibus milites ipsi thurcorum tyrannũ(rege
mitridate:potẽtiorem·rege creso:ditiorem·Nerone: crudeliorẽ)propulsarũt ·pug
nauit non paucos annos victoriosum hoc crucis signum:cum tyranno crudelissi-
mo· At bellum post Constantinopolis expugnationẽ gestum:longe crudelius·lon
ge periculosius:longe quidem atrotius compertum est· Ad coiorum verentiã: ipo
cratis medicine principis incunabula·vrbem quidem:preclarum cum thurcis feli
citer certatũ· Ad antimachiã eiusdem insule opidum:thurcensi obsidione vallatũ
coij victores euasere nominisqȝ inditi proprietatẽ locus auxit:cõtra pugnãs recte
interpretari poteris·sub idem vero tempus:thurci simis castellum oppugnauere.
Oppidani quoqȝ nerei fortissimi quidem cõciuis:ad troiã(si Homero credimus)
pugnantis.virtutem imitati:hostis immanitatem perfregere.posteriori autem tẽ
pore classis inimica velorũ centum Tili insulam aggreditur:que fortiter defendit̃
Sepe quoqȝ rhodie triremes thurcorum rostratas Naues ⁊ classem inuasere ac:
eas fortiter pressere atqȝ tandem vicere.Nec preterire libet atrocissimã illã oppug
nationem qua Carrarum soldanus rhodios iam dudum affecit:vbi Egipcij victi
(cũ ignominia ⁊ iactura)ꝓprias reuisunt sedes·Nuper autẽ ꝙ atrox fuerit Rho
diorum thurcensis obsidio:haud ignotum est.in qua magister athleta fortissimus:
verus machabeorum imitator.inter confertissimos hostes dimicans: quinqȝ exce
pit vulnera·suiqȝ cõmilitones:sanguinis aspersione maduerunt.Huius quidẽ per
celebris victorie fama totum peragrauit orbem:quam nulla obliterabit vetustas
eius profecto repulse ignominia affectus:mahumetes thurcorum prĩceps Rhodi
os ter execrans damnatã euomit animã·cuius internitione respirauit europa:no
menqȝ latinum· Auctore quidẽ deo omnia prouidente:felicis recordatiõis Sixto
quarto pontifice maximo suffragante.colendissimo patrum senatu opitulante stre
nuissimo Rhodiorum magistro dirigente.equites Rhodij pro fide catholica ⁊ sa-
cro Romana ecclesia militãtes:ea sunt feliciter ꝑpetrati.Quid felici⁹:ꝙ pro chri-
sto sanguinem fundere? Quid fortius ꝙ hostẽ potentissimũ vincere? pactoqȝ adi
gere? Quid preclarius ꝙ tyrannum formidolosum conatibus arcere? Nec minus
splendidum pater sancte subsecutum est:monitu certe prudentissimi Rhodiorũ ma
gistri Petri Daubusson.thurcorum princeps Bagyazit(qui nunc imperat)clas
sem in latium paratam estate proxime decursa:intra Helesponti fauces continuit.
pridẽqȝ astu:prudentissimo cũ hoste federe percusso. Achmat Basiã(ydrontis ex
pugnatorem)latio infensissimum repentina nex rapuit.cuius mors: haud pauco-
rum vita censetur· O diuina sapientia:O diuina clementia.O diuina pietas :non
desinis in dies prodire modos quibus othumannidum extingatur familia. Crux
est hec felix sanctissime pater:cuius stigmate milites insigniti ad hanc diem inuicti
permansere.nec agrum nec vicum nec opidum nec vrbem perdidere:nec tyranni
tributo(sacrosancte sedis apostolice adiuti presidijs)iugum submisere.pro quib⁹

gratias ingētes habem⁹ ac refferremus: si facultas suppeditarit. Stat īsignis vrbs Rhodia: olim Romanis amica: ab antiquis miris celebrata preconijs: etate quidē nostra facinoribus illustrata clarissima ac sedis apostolice deuotissima· permāsurā q3 in euum: tuo quidem felici pontificatu auctore speramus· Studebis (non ambigimus) sacratissime presul thurcorum nephandam gentem pessundare: nec parui pendes Rhodiam vrbem tutari· que auitos cineres reconditos possidet: Genitori q3 ortum dedit· Dignabitur quoq3 tua sanctitas splendidissimum Rhodiorū magistrum Petrum Daubusson: virtutibus z claris gestis insignitum cōdigno fauore z gratia prosequi· propensiorq3 erit tua sanctitas in eū ordinem: qui fortia thurcis obicit pectora· In quorum perniciē animū corpus fortunas (licet pertenues) tue pollicentur sanctitati vouent atq3 dedicant· Que vt potens conficere sit: deu3 suppliciter exoramus vires adaugeat· quibus hostis atrocissim⁹ succumbat: z per diuturna tempora tuam beatitudinem seruet incolumem·

Dixi.

Habita coram Pontifice ac sacro Car. senatu prelatorum: z curialium frequētia adstante. v. kl. Februarij. M. cccc. lxxxv· a natiuitate.

Zyzymus per priorem aruernie: summo pontifici presentatur.

Guillelmi Caoursin Rhodiorum vicecācellarij: de traductione Zyzymy Suldani fratris magni Thurci ad vrbem. Commentarium.

Emoratu certe digna literario ordini merito sunt cōmēdanda: q quidem prisci illi historici factitarūt. qui mortalium ingenia exactorū recordatione oblectauere. nostrisq; famam peperere. licet enim non ea pollcā eloquentia vt egregium facinus aggredi studuerim: attamē ratio suadet postq̄ Zyzymy successus descripsimus eius ad vrbem (orbis caput & monarchiam) profectionem compendio redigam. vbi autem magistri & Rhodiorum procerū oratores: philippus de cluys baliuus moree & Guillelmus Caoursin vicecancellarius ad hoc destinati. mandatis inherentes de principe Zyzymy ad vrbem traducendo cum innocentio papa octauo conuenere: frācorum quoq; rege assentiente. modo Zyzymy ad peregrinam nō trāseat ditionē eiq; exosum. nec sine eius scitu de homine disponatur ad penam decem Milia. librarum auri: cui sit Ro. ecclesia obnoxia. quequidem pōtifici et sacro senatui placuere: scriptoq; redacta sunt. Decretum est: vt Zyzymy gallijs mouens. qui arce preceptorie burgi noui camere magistralis per guidrunt de blanchafort aruernorū priorem: magistri quidem nepotem asseruabatur terrestre iter ageret: & onerariam Rhodiorum nauim conscendens. gallicum tirrenumq; mare nauigans: pontificie ditionis vrbem veterem veheretur. infesta eādē nauigatio fuit: nimbosis procellis flatuq; ventorū aduerso nauim propellentē vt vix incolumis euaserit. cū enim eo appulisset inclito comitatu succinctus: descendens summi pontificis mādata aperitur vrbisquoq; arcē leonardus cibo pontificia gente natus: Romam pontificis iussu quo Zyzymy asseruetur donec Romā adeat. Guidōi priori pridie nonas marcias octauo octoginta supra millesimū & quadrīgētesimū: āno incarnationis verbi diuini tradit. dū hec aguntur: pontifex maximus (policita nō rescindens) in senatorij ordinis & cardinalium numerū. vij. marcias retulit. insignes prelatos: archiepiscopū burdegalensem francorū regis consiliarium natione gallū. archiepiscopū beneuētanū: genuensem datarū gentiliorū familia ortū. referendariū episcopū aleriensem italum: presbiteros cardinales petrūq; daubusson Rhodi magistrū lemonicēn. S. adriani cardinalē. eo etiā ipo die declaratus est sed non publicatus cardinalis diaconus: natus laurencij medicis florentini familia. hac quidem lege pacta ꝓpter etatē: nam quartū decimū agebat annū galero puniceo & cardinalatus insignijs trienino non vteretur. vacaretq; ediscendis cherimonijs: & diuinis officijs. exactis quibus tribus annis florentia discedens: pauloante genitoris excessū splēdida pompa vrbē introiuit pontificē quoq; de more veneratus est: patris autē obitu nūciato legatus de latere declaratus. florenciā vrbē inclitā reuisit. ad archiepiscopū vero burdegalēn & magistrū Rhodi curiā extra degētes rubei galdri per pōtificios nūcios destinati sunt. qd cardinalatas insigne petrus daubusson: in ede diui Johannis Rhodi apostolorū petri & pauli celebritatis pridie. kl. iulias grādi pompa iuramēto solito adactus excepit. habite quidē sunt orationes: & legatus de latere in oriente per pontificem est designatus. sed de his amplius nō disserimus. fuere non pauci qui magistri euectionē equo non tulere animo: nōnulli tamē hanc probauere. Guillelm⁹ quoq; caoursin ob id nō paucorū simultates sibi cōparauit:

missa hec faciamus·nec intremus huiusce laberinti inexplicabiles quidē nexus: redeamus ad inceptū Zyzymy progressuz·Cardinaliū profecto promulgatiōe per acta: pontificis iussu episcopus albanensis cardinalis andegancsis Jo·balue eqtana gallia natus consencte episcopus Nicolaus cibo ex familia busardorū ad pōtificis gentē accitus franciscusqz cibo pontificis natus quē papa (nōdū sacris inici atus sed seculo ad huc militans) genuit. Is quippe laurētij medicis natā vxorē duxit. Centū equitibus claris simulqz ornatis armis Zyzymy obuiā procedunt. vbi sese conspexerunt principes: mutuo amplexu sese consultauere. Deinde iter faciētes: ad duodecimū lapidē. vrbē tertio idus marcias propinquāt·vbi pontificis iussu: obuius est dñicus dauria equite pontificio succinctus. qui Zyzymy principem: ad portam apiam (qua ad diui sebastiani martiris edem itur) perduxit·illic parum persistenti: senator equestris ordinis Romanis comitatus se offert: grādia verba est pollicitus·postmodū archiepiscopi episcopi prothonotarij 7 abbates: ex more galeris decorati aduenere: longaqz serie pontificis: 7 cardinaliū familie subsequuntur. que pro gradu ac ordine: mahumeteū principē Zyzymy consultantes accedunt. postea regis sicilie venetorū florentinorū senecium legati: qui buccis inflatis magnifica dedere verba·postremo sequitur innumera mortaliū frequencia: pomposius quidē multū introitus ille fuisse fertur. cherimoniarum vero magister: procedendi ordinē indicit. preiere iussi Romani: 7 hos sequūtur cardinaliū familie·sagittarij armati equites demūqz oratores 7 Rhodij milites ordinis insignijs splendidi: senator vrbis othumannidē Zyzymy haud aliquo medio preit dextrorsum. insigni equo guido prior splendide ornatus vehitur. Sinistrorsum autē: dominus de falcone francorum regis legatus 7 franciscus cibo superbis insidētes equis gradiuntur·Zyzymy princeps intrepidus othumannidum ferocitatē prese ferens: insigni equo (quē pontifex donauerat) vectus cernitur. Affuit subsequens pape familia 7 dñicus dauria satellitū prefectus hac serie: ad equitū fere duodecim milia progrediuntur·7 ad diui petri apostolorū principis campum: flore transeuntes accedunt. stabat attentū vicis compitis mortaliū genus viri matrone innupteqz puelle ad fenestras: 7 domorū tecta pompā cōgratulātes cōspiciūt·Cardinalis vero andegauēsis: vbi Zyzymy ad passuū duo milia vrbē propinquat pompa discessit 7 pontificem maximū ex industria adijt: aduentum denūciaturus vt vrbē vna introiret: quod cardinalatus dignitati non cōdeceret·princeps Zyzymy vbi apostolicū palatium applicuit: ab cardinali per humano exceptus est animo. othumannidemqz principem ad destinatas edes perduxit: quas iamdudū incoluit clemēs papa apud quas: petrus raymundus sacosta Rhodiorū magister paulo.ij·pōtifice sedente generale capitulū celebrauit·His compositis: guido prior 7 Rhodij milites pōtificem maximū adeunt·quos benigne excepit: eiusqz iussu palatio resident Pridie autem idus marcias: sacer senatus frequens habetur·quo regū legati mādata exponunt: pontifice pro tribunali sedente assistentibus cardinalibus archiepiscopis episcopis platis insignib9qz viris·accessit guido ac dñs de falcone q Zyzymy fidi comites mahumeteū pricipē inocētio viij·obtulere·Is quippe dextrū pōtificis ferunt sacris vestib9 ornatū 7 maxie idignās: q̄uis pmonit9 osculat9 p pauca verba interptis cōmercio habuit·que fuerit: haud mihi sunt cōperta. tū Zyzymy ad cardinales ouer19: singulos venerat9 est hi quoqz offitiū reddidere: nec min9 q̄z exhibuit·mahumete9 feroci quidē aīo est 7 othumānidū gen9 cūctis aīpoit. his absolutis: discessit zyzymy 7 ad edes prexit·laudauit admodū pīceps mahumete9 pōtificis 7 sacri senat9 cultū pōpā 7 obseruātiā: solatioqz sibi fuit hec pspexisse·

Guillelmus Caoursin Rhodiorum Vicecancellarius Historiam edidit.

Impressum vlme p ioannē Reger. Anno dñi ꝛc· M cccc xcvj. Die. xxiiij. Octob

~~Fui [illegible] manu~~

~~[illegible]~~

Gudigerij gaudij manu [illegible] [illegible]

